

80 288

RMr. O.

288.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

ALKI
KÖRE

A EMBERNEK

Az Isten akarattya
felől,

*Melley áll; az Istennek a Sinai
Hegyen két kő Táblán ki-
adattatott Tíz Paranc-
solattyaából.*

Melleyet somma-szerint rö-
videden rendel meg-ma-
gyarázott,

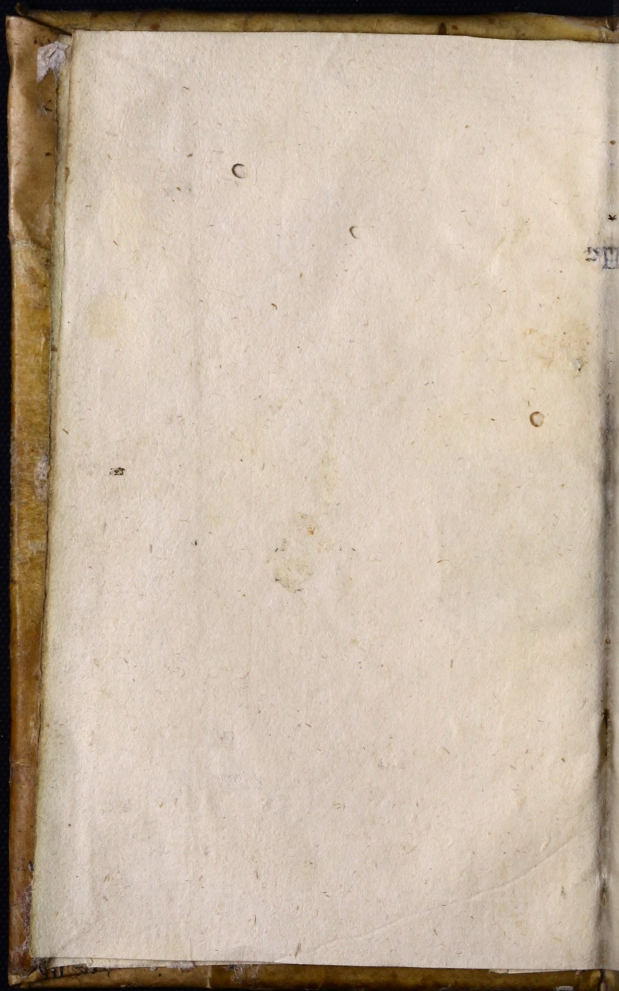
KŐSZEGIGASPAR ISTVAN
OSDGYANI PRAEDIKATOR.

*Johann
Sehnyed*

L O T S E N,

Brever Lörintz ált: 1659.

11
L K I
K Ö R E

A EMBERNEK

Az Isten akarattya

felől,

Melly áll; az Istennek a Sinai

Hegyen két kő Táblán ki-

adattatott Tíz Parán-

solattyaából,

Mellyet somma-szerint rö-

videden rendel meg-ma-

gyarázott,

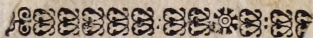
KÖSZEGIGASPAR ISTVAN

OSDGYANI PRAEDIKATOR.

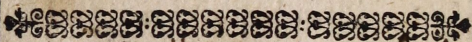
Johann
Schneider

L Ö T S E N,

Brever Lörintz ált: 1659.

I A P E D I G B E - C
 M E N N I A Z
 T A R T S - M E G A' P A R A N.
 T S O L A T O K A T. Matth:c, 19.
 vers. 17.

Sz. Pöröyi Mihály
 Küldi, Kőrozd Debré-
 ezenből, kedves nehai
 Janitványának. Jő-
 ker Mihálynak ez,
 kis ajándékot jó
 szívből. 1880
 Júl. 18. Auguszt.

TEKINTETES, NEMZETES ES
Vitézlő Osdoyáni

BAKOS GABOR
URNAK

A' Méltóságos Erdélyi Fejedelemnek
RAKOCZI GYÖRGYNEK
Ő Nagyságának, &c. Szakmári Vá-
rának Fő-Kapitányának, &c.

Ennékem kegyes és bizodalmas
jó akaró Patronus Uram-
nak;

Az Atya mindenható Ur Istentől,
az Jhesus Christus által, A' Szent Lélek
Istennek, minden veszedelmek, és szive-
ket rettentő próbák ellen, meg-erősítő, és
az igaz, vallásban mind végig meg-tar-

ó Kegyelmet, kívánom, és
tem-szerint-való alázatos szob-
gálatomat ajánlom.

S.

Tekintetes és Nemzetes
Patronus Uram,

Ol-lehet eleitül-
fogvã, mi ulta a
szent jó Isten, az
ő Tíz parantsó-
lattyát ki-adta,
fokan ennek az Irás-tudó
Doktorok között, világos
értelemmel való magyará-
zattyában fáradoztanak, és
ki-is botsátták Irásokban; ki-
vált-képpen Deák nyelven;
Magyarúl pediglen egészfzē
való

való értelmét igen ritkán találani az mi nyelvünkön.

Ehez-képest úgy nyúltam és kezdettem egyéb dolga-
im közt, Istent híván segítség-
gül, (az kitől az mi segítség-
günk.) Somma-szerint rendel-
velő magyarázattyához.
Ezt gondolván talám a' Ma-
gyarúl Olvasni-tudó Keresz-
tyéneknek kedveket találom
véle, és edgyütt Lelkeknek
éppületekre-is juttasztha-
tom kezekben Lelki TŰKÖR-
gyánánt;

s. Hogy pedig az Ember
Lelki TŰKÖRÉnek neveztem,

az Istennek akarattya felől,
ez Irásomat, avagy, mun-
kátskámát elől mindgyárt;
Bizonyos okai vadnak en-
nek; Alkalmaztatám ebben
magamat, az Szent Irást ma-
gyarázó Bóltseknek tanítá-
fokhoz, élvén hasonlatof-
sággal.

(1.) Mert, ebből meg-ta-
nulhattya az ember, mit ké-
ván az Isten tőle, és mit tilt-
meg;

(2.) Mert, az, ezt jól Ol-
vasó Keresztény ember, ha
ugyan jól gondolkodik,
mint egy Tükörben tekint-
bé,

bé, mellyből meg-ismérheti
az ő bűnös voltát, és magát
meg-alázzán folyamodgyék
az Orvos Jesus Christushoz.

(3.) Mert, ebből meg-
tanittatik, mint kellyen az
Istent és felebaráttját sze-
retni.

Ugy-is igyekeztem ez
Munkátskámban, rajta, hog'
mindenik Parantsolat kü-
lömb-külömb-képpen, kér-
déseknék támasztása által
rendel légyen, egy-más után
meg-magyarázva, hogy így
semmi el ne maradna meg-
fejtetlen benne, tsak egy szó-

is akaratom-szerint, melly az
Keresztyéni Olvaso elméjé-
ben kéfedelmeztető gondol-
kodást szerezhetne.

Es hogy inkább segítenék
az Elmének az dolgoknak
meg-fogásában és meg-tar-
tásában; Ez végre Deák Ter-
minufokat, avagy szókat tet-
tem elől az meg-magyará-
zandó dolgoknak kezdeti-
ben; Nem egyébért, senki
bár mást ne itéllyen felőlem,
kérem szerezetettel, az Keresz-
tyén Olvasót.

Ezt-is meg-értse az Ke-
resztyény Olvasó, hogy én

az

az mint az Mojses Könyvé-
ben, szórúl szóra, meg, avagy
fel vagon Irva egymás u-
tan, az Istennek Tíz paran-
tsolatya; Ugy magyaráz-
gattam-meg; Es tsakebben
töttem különbseget, hogy
én szám-szerint, avagy egy-
más után neveztem meg az
parantsolatokat.

Melly egy-igyű Isten sze-
rint való munkátskámát
Nemzetes Patronus Uram Ke-
gyelmednek, jó Hire és Ne-
ve alatt botsáttam-ki vilá-
gosságra, és edgyűtt Kegyel-
mednek offeráltam, ajánlot-
tam

tam alázatosán; melly e-
vitt engemet az Kegyelmed
fok Esztendőktől fogvaft
hozzám meg-mutatott fok
jó téteménye, és mostani ke-
gyelmed jó-akarattyaóól ál-
ló, s' naponként való kegyes
adakozaása, és édes hajlékába,
s' szárnya alatt bősülettel
való tartása.

Vegye azért tőlem *Nemze-
tes Patronus Uram* Kegyelmed,
kedvesen, kedvellye kegyes-
fen, élyen véle idvősségessen
minden kedvesivel és szerel-
met Rajzátival; Engemet
pedig oltalmazzon minden
ra-

rágalmazók ellen Atyai Pa-
trocinumjának szokot göd-
viseletével.

Az minden bõltsefegnek
Istene az ō szerelmes Szent
Fiaért az Jefus Christufert
szivem belsõ részébõl kérem
hogy az én egyigyû Magyar
Igékkal szerzett munkátská-
mat tégye Kegyelmedben,
kedvesivel egyetemben és
minden Hivekben az kiknek
kezekben jút, hafznofsá és
foganatofsá.

Adgyon Kegyelmednek
örvendetes jó napokat ér-
hetni, és minden szerelmefi-
vel

vel egyetemben az ő nyomorúlt Ecclesiájának javáért jó elzrendőkig kívánsága-szerint való állapotban, és egészségben szerentséfen tartsa-meg, és éltesse, Amen.

Irtam Osdgyánban, Pünkösöd Havában, 1658. Elzt:

Kegyelmednek alázatos Egyházi Tiszt-szerint való Szólgája,

Köszegi Gáspár István
Osdgyáni Prædikátor

A D

AD LECTOREM
Pii & Utilis Libelli

Quem

Vir multum Reverendus & Orthodoxus,

D. STEPHANUS GASPAR KÖSZEGI, publici
*juris faciebat, Simplex & vera
commendatio.*

Cernis, ut igitur vomæ promit paradigmata
legis.

GASPAR Ginzinus, fidus athleta D. F. I.

Rasa cohors, inquit, legem nec facta Jehovahæ

Dogmata Lutheri, qui meditantur habent

Falleris, exactam pandunt pia opuscula norma

Seu fugienda fugis, seu facienda facis.

in transitu deproperabat Brizna

2. Decembr: Anno 1658.

DAVID LANI *prefata Eccle-*
sia Pastor & certarum Ec-
clesiarum Evangelicarum
Superintendens.

Ad Au.

Ad Authorem
Speculi, & Itinerarij editionem
meditantem.

Ora, fide DEO, legem meditare frequenter.
Pulchrè dicta nota, non bene facta fuge.
Priscos quare Duces, Divos imitare Magistros.
Sic lasus caput, continuabis opus.

tenui Musâ cecinit
Georgius Marcins,
Ecclesiastes Taxoviensis ac
Venerabil: Conenbernij Kis-
Hontens: SENIOR.

L

*Ad Lectorem libelli Clarissimi
Domini Stephani Kőszegi.*

Quid Deus exposcat; quid poscat & ipse
propinquus.

Hungare vin scire, hunc volve revolve librū
Quod Deus Hebræo de Sinâ est ore loquutus.
Hungarico hoc Gaspar nunc docet ore loqui
Si cupis optatam prudens ætingere vitam?
Gnaviter, hunc rursus volve, revolve librum.
Ephesius græcè quod Paulus ab ore sonabat.
Kőszegius linguâ jam docet Ungaricâ.

Ad Clariss: Domin: Author: hujus Libelli.

Eximius cumulatè bonis Clarissime Gaspar
Stephane, Theologici Gloria magna chori
Dùm Sacri referas doctè penetralia verbi
Dùm Speculum vitæ perpolis ac animæ.
Dignum laude Virû, præstas te Carmine dignû
Dignum de Coelo cui Stephanoma detur!

*Honoris & amoris ergò Amico consue-
tudine Acad: conjunct: inter occu-
pationes apponere soluit*

Samuel Czernek Schlavus.

Novisoliens: Ecclesiast.

Pio labori

Admodùm Rever: & Clariss: Viri, Dñi Stephani
Gaspar Kőszegi, Pastoris Eccl: Osdgyanens: me-
ritiss: Duplex Speculum Animæ & vitæ
pientissimum Hungaricè vulgantis,
Amica congratulatio.

In Speculum Anima.

Dogmata cornigero Sina consermina Mose
Inclusa divina qua sunt prænuncia mentis
Multi docti-sona variè docuere Minerva
Non alias fulgo cuius reparanda Talento
Hac pius Hunniacá dorat monumenta loquelá.
Osdgyant Clariss Kőszegi Mylla Stephanus.
Expediens Hunnis divinam codice Mentem
Parçó Theologia Pelagus qua continet omnis.

Matte

Macte animo Stephane alme tuo macte amule dō
Perge bonis prodesse Viris, pia corda doceso,
Pange DEI mentem, cultumq; exercè supremum,
Amramides alter felix operare salutem
Christigerum, laudesq; Dei duce & auspice Christo
Aureolam, quo sic referas post fata beatus.

In Speculum Vita.

Vas sine labe DEI Grājo sermone coruscans,
Dogmata, qua placidis scripserat equa Ephesi
Hac eadem Claris Stephanus non minus Hunnis
Parturit, Osdgyanicis non sine laude jugis.
Edocet, ut Lampas nigras vitare salebras.
Kōzlegius vita, Sic docet Acta pia
Verus uterq; DEI Servus. Metaphrasta sis iste.
Hunniacis pariter Paulus, ut alter agris.

Prossphonisis Epilogica ad Authorem.

Moyfes & Paulus docuerunt omnis: lucem
Ille dat Hebræis, iste q; Grajugenis,
Magnus uterq; DEI, Præco, Te præter Athletā
Expetit haud alium Doctor uterq; suum.

Scripta & apposita sunt per
Matthiam Textoris,
Minist. Eccl. Misicinenf.

Ad Zoylum.

Qui mordet Doctos, nec cervit pondera tergo,
Intereas morsu: Talio parva jubes.

AZ ISTENNEK
TIZ PARAN-
TSOLATTYA,

meg-vagyon Irattatva az
Mojzes Második Könyvének
huzadik Részében; Az első
verstől fogva, az 18-dik
verfiglen.

§.

ELSŐ PARAN-
TSOLAT,

v. 1. 2 3. 4. 5. 6.

En vagyok az te Jehova I-
tened, ki az Egyiptom föl-
A dé-

déből, az szolgálhatnak háza-
bólki-hoztalak tégedet; Ne
legyenek tenéked én előttē
idegen Istenid; Ne tsinály-
magadnak faragot képet, és
sem̄i hasonlatosságot azok-
nak formájára, mellyek oda-
fel az Egben vadnak, se azok-
nak formájára, mellyek az
földön vadnak itt alatt; se a-
zoknak, mellyek az vízben
az föld alatt vadnak; Ne ha-
joly-meg azok előtt és ne
tiszteljed azokat; mert én
vagyok az te Jehova Iftened,
erős boszszú-álló, ki meg-
büntetem az Atyáknak vét-
ke-

keket az fiakban, harmad és
negyed iziglen azokban, az
kik gyűlölnék engemet. Es
irgalmaságot tévzek, ezer i-
ziglen azokkal, az kik enge-
met szeretnek, és meg-tart-
tyák az én parantsolatimat.

§.

MElly szentseges meg-hallott I-
gékben, leg-főképpen az hivek
erre tanittatnak; hogy az Istent min-
denek fölött félyék, szeressék, és ō
benne egyedül bizzanak, tsak ō tő-
le mindeneket kérjenek és várjanak
szűkegeknek idején; Az mint hogy
ō szent Felségéről jó és származik
onnét félyül, mint világosságnak
Artyátul, minden jó adomány, és
ajándék; *Jacob cap. 1. v. 13.* Továb-
bá ide való ez-is, hogy ō kívülerre

A 2

sen-

senkit mást Istennek ne tartsanak,
vagy tsinállyanak, hogy tiszteljük
és imádjuk; Az mint hogy egy az
Isten, *Ephes. cap. 4.* Ki az ō ditsőségét
másnak nem adja; *Esa cap 48. v. 11.*

Ezeket szereti az Ur, és sok ezer,
sziglen irgalmaságot-is tselekeszik
vélek; Az kik pedig ezen kívül tse-
lekesznek, idegen Istenekhez folya-
nodnak, ragaszkodnak, és azokat
imádjuk; Azokon pedig az Ur e-
rőssen boszszút áll; és ezeknek még
maradék-in-is; az mint sokszor tse-
lekett és példák-at-is hagyott.

Hogy volna képpen meg-értsék
az Hivék; Ez Istennek Első Parantsolattyát, annak meg-mutatására.
vérek;

Meg-felelhetnének azért az Ke-
resztyének, ez Isten parantsolattyá-
nak, imigyen ha tselekednének:

§ 1. *Unum verum Deum habendo.* az az: Egy igaz Istent tartva, a vagy imádva, tisztelve; Ezt kívánja midőn így szól: En vagyok az te Jehova Istened, ki az Egyiptomnak földéből, az szolgálatnak házából ki-hoztalak tégeder;

Ez szókkal hogyél: En vagyok az te Jehova Istened; Ezt akarja az Ur jelenteni, hogy nintsen több élő egy Isten, ō nálánál, kinck világos-
san, és igazán, ez az Név, ISTEN, tulajdoníthatatnék; s'a'kiben másban embernek kellene bizni?

E' végre maga az Isten Esaiás Propheta által egy időben, így szólott: En vagyok az Ur, és nintsen nálamnál több Isten; Fel-ővedzettek tégedet, jóllehet engemet nem ismeré. *Esa. 45. v. 5.*

Emlekezteté erre az Israel népét Moyses Prophéta, imígyen szólván:

Tsak tenéked mutattatott ez meg,
hogy tudnád valóban az Urat tsak
egyedül Istennek lenni, és hogy ō ki-
vülette nintsen több Isten. *Deut: c. 4.*
v. 35.

Egy ilyen módot követet szent
Pál Apostol-is, az Ephesusban lakó-
zókhöz így irván: Egy az Isten, és
mindeneknek Attya, a' ki minde-
neknek fölötté vagyon. *c. 4. v. 6.*

Hogy ezt meg-tanulhassa, és ed-
gyütt erről el ne felelkezzék az ō
népe, ezokáért az Isten mint egy pél-
dát szerint szóllott néki; Elő-
hozván az ō Egyiptombéli keserves
életét, és nehéz szolgálatai alól való
tsodálatos ki-szabadítását; és véle-
sok-képpen való dajkálkodását; Az-
ért szóll vala így akkor: En vagyok
a' te Jehova Istened, ki az Egyiptom-
nak földéből, az szolgáltatnak házá-
ból ki-hoztalak tégedet.

Melly

Melly dolgai az Istennek rettene-
tesek, és tsodálatosok vóltanak,
meg-tettzik az Mojses Második
Könyvének c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11.
c. 12. c. 13. c. 14. Mellyekre nézve
szent Dávid Király és Prophéta eze-
ket mondgya vala: Jertek-el, és lát-
sátok az Urnak dolgait, tsodálatos-
sak az ōtselekedeti az emberek fiai
hoz. Az tengert meg-száraztya, a fo-
lyó vizē száraz lábbal mentek által.

Továbbá, még-isigy kellene meg-
felelni, ez Ist parantsolattyának;
Ugy-mint:

II. D Alienos rejiciendo;
az az: Az idegen Isteneket meg-
vetve, meg-utálva; az mint maga az
Urtanit, ezt mondván: Ne legye-
nek tenéked én előttem idegen Iste-
nid; Vallyons minémű idegen Iste-
neket hágy el. távoztatnunk, avagy
hogy ne tsinállyunk? Néminémű-

Tsak tenéked mutattatott ez meg,
hogy tudnád valóban az Urat tsak
egyedül Istennek lenni, és hogy ő ki-
vülette nintsen több Isten. *Deut: c. 4.*

v. 35.

Egy ilyen módot követet szent
Pál Apostol-is, az Ephesusban lakó-
zókhöz így irván: Egy az Isten, és
mindeneknek Attya, a' ki minde-
neknek fölötté vagyon. *c. 4. v. 6.*

Hogy ezt meg-tanulhassa, és ed-
gyütt erről el ne felekezze az ő
népe, ezokáért az Isten mint egy pél-
dát szerint szóllott néki; Elő-
hozván az ő Egyiptombéli keserves
életét, és nehéz szolgálat alól való
tsodálatos ki-szabadítását; és véle-
sok-képpen való dajkálkodását; Az-
ért szóll vala így akkor: En vagyok
a' te Jehova Istened, ki az Egyiptom-
nak földéből, az szolgálatnak házá-
ból ki-hoztalak tégedet.

Melly

Melly dolgai az Istennek rettene-
tesek, és tsodálatosok vóltanak,
meg-tettzik az Moyses Második
Könyvének c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11.
c. 12. c. 13. c. 14. Mellyekre nézve
szent Dávid Király és Prophéta eze-
ket mondgya vala: Jertek-el, és lát-
sátok az Urnak dolgait, tsodálatos-
sak az Őtselekedeti az emberek fiai
hoz. Az tengert meg-száraztya, a fo-
lyó vizē száraz lábbal mentek által.

Továbbá, még-isigy kellene meg-
felelni, ez Isten parantsolattyának;
Ugy-mint:

11. Deos Alienos rejiciendo;
az az: Az idegen Isteneket meg-
vetve, meg-utálva; az mint maga az
Urtanit, ezt mondván: Ne legye-
nek tenéked én előttem idegen Iste-
nid; Vallyons minémű idegen Iste-
neket hágy el. távoztatnunk, avagy
hogy ne tsinállyunk? Néminémű-

képpen meg-nevezi, midőn így szól:
Ne tsinály magadnak faragot képet,
ugy-mint, az minémű vala Afdod
városában, a' Dágon nevű Bálvány
idegen Isten, melly az Isten szövet-
ségének Ládája előtt az földre esett;
1. Sam. c. 5. v. 2. 3. 4. 5. Avagy az mi-
némű volt, a' Báál nevű idegen Isten,
az Acháb Király idejében, kinek va-
lának négy száz és ötven Prophétái.
1. Reg. c. 18. v. 19. Item, c. 19. v. 18.

§ Még-is minémű idegen Istenek-
nek képeket, avagy inkább hasonla-
tosságokat tiltja az Isten, Imádásra,
és tiszteletre, tsinálni, ōnteni, és a-
kar mi módon rendelni; Néminé-
mű-képpen eszünkben vehettyük,
és mint egy távol által-láttuk; mi-
dön három-felé hágy tekintenünk;
Ugy-mint: Az Egre, ide alá a' Föld-
re, és a' föld között való Vizekre. X

§ Az Egre nézet; midőn így szól:
Ne

Historia...
Hercules...
Dona...
M...

Ne tsinály magadnak faragot képet,
és semmi hasonlatosságot azoknak
formájára, mellyek oda fel az Egen
vadnak.

Vallyon kiknek, avagy miknek
formájára való hasonlatosságokat
titalmaz itten tsinálni Isteni tiszte-
letre? Tudni illik; Az levegő Eg-
ben repőső akar minémű neven
nevezendő Madaraknak képeket,
vagy talám ezeknek ki-ábrázoló ha-
sonlatosságot; Ide kell értenünk
az Egen lévő Napot, Holdat, Tsilla-
gokat, és minden fényességgel tűn-
dőklő Egnék seregét; Ugy hogy e-
zeknek is Isten gyanánt tisztelői és
imádói ne legyenek az népek; No-
ha emberi elmétül meg foghatatlan
méltóságos ragyagó világossággal,
és mint egy ditsősséggel vadnak és
mutogattyák magokat fejük fö-
lött, mellyeket az Isten nem e' vég

re, hanem szolgálattyaokra teremtet
ez földön élő Embereknek,

§ *Az Földre ide alá nézet,* midőn
továbbá így szól: Ne tsinály ma-
gadnak faragott Képet, és semmi ha-
sonlatosságot azoknak formájára,
mellyek az földön vadnak itt alatt.

Ez szentseges Igékben ez földön
lakozó tsúszó, mászó, és edgyütt já-
ró, akar minémű Lelkes teremtet
állatoknak képeket tilalmazza tsi-
nálni és éppiteni, mellyeket szemlél
előtte az ember; E' végre, hogy osz-
tán ezek Isten helyet né tartassanak,
se Isteni tisztelettel ne tiszteltesse-
nek.

§ *Az Föld között való Vizre nézet;*
midőn még is így szól: Ne tsinály
magadnak faragot képet és semmi
hasonlatosságot azoknak formájá-
ra, mellyek az Vizben az föld a-
latt vadnak; Végezetre, immár ez
Igék.

Igékben, a vízben úszó és élő halaknak, és ezekhez hasonlóknak képet tiltya tsinálni az Bálvány imádafra Isten helyett.

Mind ezeket kell értenünk az előtt meg-hallott szavain és parantsolatin, az mint ki-telik az Mojsesnek az Népekhez tört beszédiből, hogy így szóllott: Oitalmazzatok annak-okáért szorgalmatossan az ti Lelkeiteket, mert semmi hasonlatosságot nem láttatok az napon, mellyen tinéktek szóllott az Ur az tűzből, az Horebnek hegyén, hogy meg ne förtőztessetek magatokat, tsinálván magatoknak valami faragott Képet, vagy valami Bálványnak ábrázatryát; azaz: Férfinak avagy Aszszonyi-állatnak Képét; Avagy akar minémű földi Lelkes állatnak és az Egen repőső madárnak képét, Avagy akar minémű föl-

dön tsúszó, mászó állatnak, és a föld
alatt, a vízben lakozó hálnak hason-
latosságát; Se pedig fel ne emellyed
az te szemeidet az Egbe, hogy látván
ott a Napot, és az Hóldat, és az Tsil-
lagokat, az Egnek minden seregét;
meg ne tsalattassál, és meg ne haj-
tsad magadat azoknak, és ne tisztel-
lyed azokat, mellyeket az te Urad I-
stened közlött minden Népekkel,
kik az Eg alatt vadnak, *Deut: c. 4. v. 15.*
16. 17. 18. 19.

Az kik effele, és ezekhez hasonló
idegen Isteneket tsinálnak és szerez-
nek magoknak; és osztán azokat
imádgják és tisztelik, vagy azokban
biznak; Az Isten azokra nyilván-
büntetést, avagy azoknak maradé-
kira-is botsátani szokott;

Ugy-mint:

Ultricem Plagam; az az: Bosz-
szú-álló tsapást; Ezt meg-érther-
tyük

tyúk im e' következendõ szavaiból;
Ne hajoly meg azok elõtt, és ne tisz-
tellyed azokat; Mert én vagyok az
te Jehova Istened, erõs bõsz szû álló,
ki meg-büntetem az Atyáknak vét-
keket az Fiakban, harmad és negyed
iziglen, azokban, az kik engemet
gyûlölnék.

Illyen idegen Isteneknek tisztele-
tiért; Az Isten ezzel fenyegette még
az Jerusalembélieket: Meg-jelen-
tém az én itiletemet ezek ellen, az õ
fok gonofságokért, mert el-szakad-
tanak én tõlem, és az idegen Iste-
neknek áldoztanak, és az õ tulajdon
kezek munkáját imádták. *Jer. c. 1.*
v. 16.

Ugyan meg-is szokta büntetni, az
mint mondám, az Isten; Az idegen
Isten imádókat ottan ottan;

Az Israel fiaí tudgyuk mint járá-
nak, hogy az õ fülökön lévõ Arany

fűggőjőkből Borju forma Képet ōn-
tőttenek, és azt kezdék imádni;
mind meg-akará az Ur ōket ōlni é-
rette; de Mojses Prophéta könyör-
gésere meg engedé nékik, és el nem
veszté. *Exod: c. 32. c. 33.*

Az után penig hogy az Bálvány
Báál Pejor után indultanak imadás-
képpen, el-veszte az Ur ōk őzzűlők
huszon négy ezeret. *Deut: c. 4. v. 2. 3.*
Num: c. 25. v. 4. Sőt ugyan elő- szám-
lállya az Sidóknak, az ō idegen Iste-
neknek imádások, melly sok nyo-
moruságot, és nagy veszedelmet
hozott fejekre Jeremiás Prophéta
által, így szólván: Ti láttátok a' nyo-
moruságot, mellyet hoztam vól
Jerusalemre, és Judának minden
Városira; Es imé mostan el-pusz-
tultanak, és most senki nem lakozik
bennük; Az gonofságért mellyet
tselekedtenek, hogy engem fel-in-

gerlettének, mikor el-mentenek,
hogy áldozatot tennének, és szolgál-
nának az idegen Isteneknek, kiket
ők nem ismérnek vala, sem ti, sem a'
ti Aryáitok, Es el-küldöttem ti hoz-
zátok az én szolgálmat a' Prophétá-
kat, reggel fel-kelvén és el-küldvén,
ezt mondván: Kérlek, ne tseleked-
gyétek ez utálatos dolgot, mellyet
utálok; Es nem engedtenek, sem
az ő fülök hozzámm nem hajtották,
hogy ki-térnének az ő gonofságok-
ból, és az idegen Isteneknek ne ál-
doznának. Es ki-öntetett az én ha-
ragom, és az én boszszú állásom, és
fel-gerjedett Judának Városiban Je-
rusalemnek utzáin, és pusztán vad-
nak mind ez máinapiglan. *Cap: 44.*

v. 2. 3. 4. 5. 6.

Az illverének és ezekhez hasonló
idegen Isteneknek tiszteletiért való
büntetések, nem csak magokra az

Bálványozókra, hanem még azok-
nak, harmad, és negyed izen való
maradékokra is által-mennek, és
terjednek, mivel azt mondgya az Ur,
meg büntetem (tudni illik az idegen
Isteni tiszteletért) az Atyáknak vét-
keket az Fiakban harmad és negyed
iziglen, kik engemet gyűlölnék.

§ De meg értsék az hivek, hogy
az a büntetés nem örökké való lé-
szen; Oka: Mert valamint hogy
senki másoknak igazságokkal örök-
ké nem élhet; Ugy szintén mások-
nak bűnöket örökké nem is visel-
heti. Hanem tsak idő-szerint való
lészen, ez világon; Pedig; Az il-
lyen gonofságért ha szintén az atyák
elégedendő képpen meg nem bün-
tettetnek; de az ő maradékok el
nem kerülnek; Kivált-képpen pedig
ha azok is azon gonofságnak utain
járándanak, és az ő Attyoknak
nyom-

nyomdokokat követéndik annál is
inkáb.

§ Azoknak viszont, az kik az egy
Istent tisztelik, szeretik, és az Ő pa-
rantsolatit meg-tartják, maga az Ur
igéri ezt; *Ugy-mint:*

Adjutricem Gratiam; az az:
Meg-segítő kegyelmet, avagy irgal-
mafságot; Mert így szól: Es irgal-
mafságot tselekeszem ezer iziglen
azokkal, a' kik engemet szeretnek,
és az én parantsolatimat meg-tar-
tyák.

§ Meg-jelenti nyilván kiknek lé-
szén ezer iziglen irgalmafsággal, a-
vagy kegyelmességgel; Nem az en-
gedetleneknek, Ő Felsege ellen-já-
róknak, avagy az Ő parantsolatinak
meg-segőinek, Adámmal edgyütt;
Hanem azoknak; kik Ő Felsegét sze-
retik, kedvelik; tellyes szivekből,
tellyes lelkekből, és tellyes erejek-
ből,

ből, az mint kívánnya, *Matth: c. 22.*

Hogy pediglen hozzá adgya ez-
is: Es a' kik az ō parantsolatit meg-
tartják: Jól meg-értsék az Hivek;
az Isten parantsolatának meg tartá-
sa két-képpen hozattatik-bé, az Sz.
Írást magyarázók által:

1. *Mosaicè*; az az: A' Moyses
szerint; Igy lehetetlen meg-tartani
a' bűnben született, és ebben élő em-
beri nemzetiségnek az Istennek pa-
rantsolatit; Mert lehetetlen dolog,
hogy soha, se beizédével, se tseleke-
detivel ne vétsen, vagy tsak szívének
és elméjének belső indulattyaival a-
zoktul el ne hajollyon. Sok dolog-
ban azt mondgya Szent Jakab Apo-
stol *cap: 3. v. 2.* Esünk mindnyájan:
Valaki pedig az egész Törvént meg-
tartándgya, vérkezéndik pedig egy
dologban, az egész Törvének meg-
rontásában vétkes. *Jac. c. 2. v. 18.*

§ TÖ.

§ Tökélletes engedelmesseget
kiván pedig az Törvény, melyről il-
lyen emlékezet vagyon, *Matth. 6. 22.*
v. 37. 38. 39. Szeressed az te Uradat
Istenedet, tellyes szivedből, tellyes'
Lelkedből, és tellyes elmédből; Ez
az első, és nagy parantsolat;

A' második pedig hasonlatos ehhez;
Szeressed az te Felebarátodat, mint
tennen magadat. Ez két parantsol-
atban függ a' Törvény, és a' Prophé-
ták írása.

E' végre mondá ezeket Christus'
Urunk némelyeknek; Az Moyses
adott néktek Törvényt, és senki ti
közzületek meg nem tartya a' Tör-
vényt.

Erre nézve szólla így Szent István
Protomartyr is a' Sidóknak: Ti kik
a' Törvényt vetétek az Angyalok
szolgálattya által, és meg nem tar-
tyátok, *Actor. cap: 7. v. 53.*

Továbbá az Isten parantsolatának
meg tartása bé hozattraik; Ug'mint:

2. *Evangelice*; az az: Evange-
lium szerint. Ezt tselekeszik az Ke-
resztyének, midőn az Istennek ke-
gyelme által, a' Szent Léleknek ve-
zérléséből, az Ő szent Parantsolati-
hoz rendelik és szabják magokat, és
minden tselekedeteket; És ugy i-
gyekeznek élni tellyes tehetségek
szerint, az mint hadgya és parantsol-
ya az Ur nékik, Ő tőle segítséget
kérvén.

Ez jollehet nem tőkélletes, mind-
azon-által kedves, és az Christus i-
gafságáért, ha az Ő érdemét igaz hit-
tel hozzájok kaptsoillyak kedvesen
véterik, és irgalmasággal lészzen né-
kik, és kegyelemmel érette;

Nem tsak azoknak peniglen, ha-
nem még ezer iziglen való jóknak-
is; az az: utánok való fok nem-
zet-

zerfegeknek, maradékjoknak.

Ez irgalmasságnak ígéretin pedig értetnek és magyaráztatnak:

Partim bona Corporalia; az az: Rész szerint testijök; Ugy-mint, az mellyek ezek:

[1.] *Boldog szerentsés állapot*; Ezt meg-érthettyük imez szent Dávid Király és Propheta szavaiból; Boldog ember a' ki az hirtlenek tanátsán nem jár, és a' bűnösöknek után nem áll, a' tsúfolóknak székekben nem ül. Hanem az Ur törvényében nagyon gyönyörűsége, és az ő törvényéről gondolkodik éjel és nappal. *Psal. 1. v. 2. 3.*

[2] *Bő áldás és bizonyos segítség*, minden szűkleges és hatznos dolgokban; Erről im-igyen szóllot régenten az Ur az ő népének: Ha az én rendelésemben járandatok, az én parantsolatimat meg-tartjátok, és
azo.

azokat tselekedénditek, Esőt adok
néktek alkalmas időben, a' föld az ő
gyümölsét meg-adgya, és minden
gyümölséstermőfa, meg-termi az ő
gyümölsét; Mert békeséget adok
azon a' földön annyira, hogy mikor
alusztok, ne legyen ki felrettentsen,
és el-vezsem a' kegyetlen vadakat
arról a' földről, és az fegyver által
nem mégyen a' ti földetekén; Sőt
inkáb az ti ellenségeket kergetitek,
és fegyver miatt ti előttetek el-hul-
lanak: *Levit: cap: 26.*

Ide való im ez Urnak szava is':
Esa: cap. 1. v. 16. Ha engedelemmel
halgatándotok engemet, ez földnek
javaival éltek. Ide olvassad azokat-
is, az mellyek meg-vadnak írva:
Deut: cap. 28.

Még is az irgalmaságnak Igére-
tin értetnek:

§. Par-

S. Partim bona Spiritualia;

az az: Rész szerint Lelki jók; tudni illik, értetnek itt az irgalmaságnak igéretin, úgy-mint, ezek:

(1.) *Az Istennek Szeretete;* Ide valók imez Urnak szavai, *Prov:cap:8. v. 17.* En az engem szeretőket szeretem, és az kik engemet keresnek szorgalmazóssan meg-találnak engemet.

(2) *Az örök életnek reménysége;* Ezt erőssíti Ur Christus amaz gazdag Ifjúhoz tött szavaival, ki így szólla Urunknak: Jó Mester, mitsoda jót tse-lekedgyem, hogy az örök életet elvehessem? Es ő monda annak: Miért mondasz engem jónak, ha nintsen jó több az egy Istennél; Ha pedig bé akarsz menni az életre tartsmeg a Parantsolatokat, *Matth:c. 19. v. 16. 17.*

MASODIK PA-
RANTSOLAT.

Ű. 7. Az te Jehova Istened-
nek nevét hejábā ne vegyed;
mert nē hadgya az Ur, bün-
tetés-nélkül azt, a' ki az ō ne-
vét heában fel-vészzi.

EZ szentíseges Igéknek ez értelme;
Avagy, mint ha ezt parantsolná
az Ur; Az én Nevemmel gonoszúl
ne ély, sem minémű dolognak, sem
nevelésére, sem erőssítésére, mert ha
ezt tselekedénded, semmi-képpen
büntetlen nem maradtz.

Minek-előtte ez Isten parantso-
lattyának derekassabban való ma-
gyarázattyát vennék az Hivék; Meg-
tud-

udgyák, és ezekben vegyék; Ez Isten parantsolattyának' magyarázattyában, háromról kell elmélnünk szintén;

1. Mi értetik az Istennek nevén?
2. Hogy véterik hejában az Istennek neve?
3. Miért nem kell hejában felvenni az Urnak nevét?

Az mi az Elsőt illeti; az Istennek nevén értetik;

1. *Ipse Deus, & Essentia ejus.*
Az az: Az Isten maga, és az ő állatya; Így Szent Dávid Király és Propheeta az ő nevéről ditséré az Istent, mondván: Örvendezek, és örülök té benned, és ditsiretet mondok Felséges Isten az te Nevednek; Mint ma ezt mondotta volna; Tenéked Felséges Isten ditsiretet mondok. Ez ki-telik az Abrahamnak tseleketiből, ki felől ezeket olvasom;

Gen: cap: 21. v. 33. Űtete Abrahám-
fakat Beersebaban, és tisztelé ott az
Őrökké való erős Urnak Nevét; az
az: Edgy állattya szerint való Őrök
Istent.

2. *Nomen proprium Dei ipsius;*
az az: Az Istennek az Ő tulajdon-
neve; Ezt igen szépen eszünkben-
vehettyük az Istennek Mojszeshez
való szavaiból, hogy így szóllott az
Israel fiainak: Az ti Atyáiroknak
Ura Istene, az Abrahámnak Istene,
Isáknak Istene, Jákobnak Istene,
küldört engemet ti hozzátok: Ez
az én Nevem mind Őrökké, ez az én
Nevem, mellynek általa az embe-
rek megemlekeznek rólam minden
nemzetségről nemzetlegre. *Exod:*
cap: 3. v. 15.

3. *Dei mandatum & Autori-*
tas, az az: Az Istennek parantsó-
lat.

lattyá és méltósága; Meg tettzik az
ő maga szavaiból, hogy így szólla:
Prophetát támasztok ő nékik az ő
lattyá-fiai között, mint régedec
(szóll vala Mojszesnek.) Es az én
Igémet adom annak szájában; az
mellyeket parantsolándok ő néki.
Es valaki nem halgatándgya az én
beszédemet, az mellyeket az én Ne-
vemben szóllánd, én meg keresem
azon. *Deut: 6. 18. v. 18. 19.* Ugyan-
ide valót szóllott Jeremiás Prophe-
ta-is, *Cap: 14. v. 14.* mondván: Ha-
zugságot Propherálnak az én Ne-
vemben, nem küldöttem őket, és
nem parantsoltam nékik; sem vé-
lek nem beszéllettem.

4. *Dei Gloria & Majestas;*
az az: Az Istennek dicsősége, és
Felleges volta; Ehez képest így szól-
lott Szent Dávid Király, és Prophe-
ta: Mi Urunk Istenünk, melly igen

tsudálatos a' te Neved mind az egész
földön, ki az te ditsőffegedet az E-
geknek fölőtte magasztaltad. *Pfal. 8.*
v. 2. Ide illenek imez édes Idvőzi-
tőnknek szavai-is: Meg-jelenttettem
az te Nevedet az embereknek, az ki-
ket adtál nékem ez világ közzül;
Job: c. 10. v. 6. Még-is az Szent Dá-
vid Király, és Propheta ez okáért
szóllott így: Hirdettem az te Neve-
det az én atyám-fiainak az gyüleke-
zetnek közepette ditsirlek tégedet.
Pfal: c. 22. v. 23.

Az mi az Másikat illeti; Az Ur-
nak Neve hejában fel-véttetik, egy-
nehány-képpen; Ugy-mint:

1. *Execratione*; az az: Atko-
zódással; Így midőn valaki valaki-
nek Istentől átkot, veszedelmet, sze-
rentsétlenséget, nyaka szakadását,
vagy valami egyéb gonoszt kíván;
Az mint gyakran az gonosz házasok
egy-

egymásnak, az Szülők, Magzattyok-
nak, edgyik atya-fi az másiknak, az
szomszédok kitsinyért egymásnak,
illyeneket kívánnak átkozódással.
Ezek, és ezekhez hasonlók hejában
vészik-fel az Istennek Nevét, mert
az Isten, és az Ő igéje ellen valókat
tselekednek, midőn az Istennek ne-
vével gonofzt kívánnak; az ki csak
jót hágy szóllani, és tselekedni.

§. Hogy penig néha-néha né-
mellyek némellyeknek; Istentől go-
nofzt kívántanak; az mint Noé
Chamnak, ezt mondván: Atkozot
lészen a' Cham, szolgáknak szolgál-
ja lészen, az Ő atya. fiai között. *Gen:*

cap. 9. v. 25.

Avagy az mint Szent Dávid né-
melly Istenteleneknek mondván:
Kelly fel Uram az te haragodban,
és magasztaltsádsal fel az én ellenfe-
gimnek ditsősége ellen, és serkeny-

fel én mellettem az itiletért, mellyet parantsoltál; fordullyon az ō munkája az ō maga fejére. *Pfal: 7. v. 7.* Es ismét adgy nékik gonosz Fejedelmet, és az ellenség állyon az ō jobb keze felől. *Pfal: 109. v. 6.*

Avagy az mint Szent Pál Apostol az hitetlen Sándornak így szólván: Az értz mives Sándor sok gonoszszal volt énnékem, fizessen meg az Ur néki az ō tselekedeti szerint. *2. Timoth: 6. 4. v. 14.* Így az Szent Apostolok is az ō öldözőknek gonoszt kívánnak vala, mondván: Mostan azért Uram tekints az ō fenekedésekre, és adgyad, az te szolgálidnak, hogy nagy bátorsággal szóllyák az te beszédedet; *Actor: cap: 4. v. 29.*

Ezek, és ezekhez hasonló gonosz kívánságok, avagy átok-béli mondások, mellyekről az Szent
Írás.

Írásban edgyütt-is, másutt-is vagon
emlekezet; Nem az magán való
boszszú álásból származtanak. De
vóltanak azok Prophetia-béli bün-
retéseknek izeneri, hirdetési, az meg
nem térő gonoszok ellen;

Avagy tiszt-szerint való szóllá-
fok, mondások, az mint az Docto-
rok tanítanak. Az miképpen tsele-
kedők nem vétkeztenek; Es még
ma-is az hitetlenek és az Isten Anya-
szent-egy-házának nyilván való ke-
gyetlen ellenségi ellen, az Isten szől-
gai, kivált-képpen látván gonoszsá-
gokat, méltán az régi Szentek pél-
dájokhoz képest, s'ohajtva ekképpen
szólhatnak, az Szent Martyromok-
nak Istenéhez, illy fohászokodó Lel-
kekkel; Uram, ki Szent és igaz vagy,
meddiglen nem részesz itileter, és
nem állasz boszszút az mi vértökért
azokon, az kik lakoznak az földön.

Azért itt tilalmaztatnak az ma-
gán való bolzszú-állásnak kivánsá-
gából álló átkok; Nem az Prophe-
tiai, avagy tisztszerint valók edgy-
átrallyában.

2. *Pejeratione*; az az: Hamis
esküvéssel; *Igy* (1.) midőn az em-
ber gonosz vétkeir, tsalárdságit, hit-
ván tselekedetir, vagy akarattyát,
az Istenre el-esküszik. (2.) *Vagy*, mi-
dőn hamissan mások mellett meg-
esküszik, hamis tanu-bizonyságot
tészen. (3.) *Vagy* pediglen, akar-
mitsoda kordé, tiszteletlen, illetlen
dologért ezt mondgya; **Az Isten bi-
zonyságom, Isten tudgya.** Avagy
majd minden harmadik szavában
igy esküszik; **Isten ugy segéllyen,
Isten ugy szereffen, Isten ugy tartson.**
Ide valók ezek is, midőn így szöll:
**Isten bár meg büntessen, Isten ve-
lünk, de bár az ördög el-vigyen &c.**
vagy

vagy kívánnya, vagy nem, az szükség. Meg nem tartván az Ur Christus imez tanításit Szent Mathénál, *c. 5. v. 37.* Az ti beszédeitek legyen úgy, úgy, nem, nem, ennek fölötté valami esik, az gonosztul vagyon.

§. Nem hogy tellyességgel az esküvés tiltarnék itten, senki ilyen értelemben ne legyen; Mert az Isten szava ez, *Esa. 65. v. 16.* A' ki esküszik ez földön, esküdjék az igaz Istenre; Ezt parantsolá az Isten Moyses Propheta által az ō népének; Félyedaz te Uradar Istenedet, és őtet tiszteljed; és az ō Nevére esküdjél. *Deut. 6. v. 13.* Az Isten maga meg eskütt Abrahamnak, így szólván: En magamra esküszöm, mivel hogy ez dolgot tselekedéd, és nem kedvezél az te Fiadnak, a' te edgyetlen-edgyednek: Hogy gazdagon meg áldalak tégedet, és bűségesen

meg-fokasítom az te magodat, mint
az Egnek tsillagit, *Gen:c. 22, v. 16. 17.*
Az Ur Christus-is az Istennek Szent
Fia, sokszor így eskűszik vala: Bi-
zony, bizony mondom néktek, va-
lamiit kérendetek az Atyától az én.
Nevemben meg-adgya tinéktek, *Jo-
han:c. 16. v. 23.* Ismég olvasom, így
szólla: Bizony, bizony mondom
néktek, valaki az én beszédemet
meg-tartya, soha halált nem lát, *Jo-
han:c. 8. v. 51.*

Olvasom az Szent Angyalok-is
eskűsznek vala, Daniel Prokhera így
hozza bé, *c. 12. v. 7.* Hallám hogy a
Firfiú, a' ki gyólt sba öltözött vala,
a' ki a' folyó vizek fölött vala, a' ki fel-
emelte vala az ő jobb kezét, és bal ke-
zét az Eg felé, meg eskűvék az örök-
ké való Istenre. Vagyon még-is
emlekezet az Isten Angyalának es-
kűvéséről, *Apoc.c. 10. v. 6.* A' Szen-
tek.

tekről is vagyon az Szent Irásban
emlekezet, hogy ottan, ottan törté-
tenek esküvést: Abrahám Pátriarka
megesküvék a' Sodoma Királynának
fel emelvén az magasságos Istenhez
az Ő kezeit, hogy semmiét az mi Ő-
vé, el nem vészi. *Gen c. 3, v. 14.* Dá-
vid az Jonatással az Ő szövefegét es-
küvéssel erőssíté meg, *1. Sam. c. 20.*
v. 3. Szent Pál Apostol is így tőn az
Roma városbéliek előtt irásában es-
küvést; Bizonyságom nékem az Isten,
kinek nagy Lelki Örömmel
szolgálók, hogy szüntelen emleke-
zem ti felőletek, *Rom: c. 1, v. 9.*

Tiltatik azért itt nem minden
esküvés egy általlyában, és közön-
segeffen. Hanem csak az, az melly
hazug, illetlen, tiszteletlen, vakme-
rő, kordé dolog miatt tétetik.

3. *In cantatione*; az az: Bűvöléssel, bájolással; Ezzel így vétetik fel hejában az Urnak Neve: (1.) Midőn némelleyek, az minr szokásul vőtték, meg-szenteléseket, és áldozatokat résznek, (az Urnak Nevében pedig) az Istennek Igéjének, és a' Szent Sacramentomoknak általa, külömb. külömb.féle betegségeknek, es nyavalyáknak el-távoztatására és el-űzésére. (2.) Midőn némelleyek a' Szent Írásból, némely bizonyos Igéket vésznek-ki, és emberi találmányokkal öszve-hozzák, c-gyelítik, és ig'javallyák imez és amaz betegségek ellen az nyavalyásoknak; Es osztán vélek orvosolnak, bájolnak rsodálatossan; Néha azokat a' nyavalyásokra susogva mondgyák, berbitélik. Néha le-irják papyrosra, és ugy nyakokra függesztik szegényeknek. Néha pedig meg'is' éte.

éterik az betegekkel; Tiltya az Isten az ilyen dolgokat az ő Népei között lenni; így szólván: Ne találtaſſek te közötted; se búbájos, se őrdöngősök túltudakozó, mert tiltya az Ur. valaki ezeket mivel; *Deut: cap: 18. v. 10. 11. 12.*

Tiltya az Ur az ő Népét ilyenekhez folyamodni, mondván: Ne mennyetek a' nézőkhöz, és ne tudakozzatok az jövendő mondóktul, hogy magatokat azokkal megfer-tetteſſetek; En vagyok az Ur; *Levit: cap. 19. v. 31.* En, az Ur, az te gyógyítód, úgy-mond: *Exod: cap: 15. v. 26.*

4. *Deceptione*; az az: Megtsalással; Ez pedig így vitetik véghez; Midőn az ember az ő felebaráttját környül-vészti; vagy adásban, vagy vételben; vagy pedig közön-séges világi edgy-más. közt való

egyéb dolgokban és társalkodásokban.

Es hogy inkább meg-ejtheffe, meg-
tsalhassa, és az mint akarja, dolgát
véghez-vihesse; Tehát, el-mégyen,
[talám] az Istennek Nevével, és az Ő
Szent Igéivel bizonyittya erőssen,
mondván: Isten tudgya, és láttya;
Isten bizonyságom; Vagy így szól
felebaráttjának: Ezt tarttya az Irás.
Az mit magadnak nem akarsz, más-
fal azt ne tselekedgyed; Vagy pedig,
máshoz-bé imígyen szólván: Ezt
adgya előnkbe az Istennek igéje,
melly szerint kell élnünk: Senki
meg ne rsallya, se meg ne nyomori-
tsa az Ő felebaráttját valamelly do-
logban, mert mind ezekért boszszú-
álló az Ur, *1. Thess: cap: 4. v. 6.*

De erről bővebben lészzen emle-
kezet az nyoltzadik Istennek paran-
tsolattyában; Itten azért arra nézék.

§ Az

§ Az mi az Harmadikat illeti;
Miért nem kell hejában fel-venni az
Urnak Nevét?

Kivált-képpen ez két okokért:

§ I. *Ob Domini Dei tui prae-*
ceptionem; az az: Az te Uradnak Iste-
nednek parantsolattyáért; Az ki te-
néked így szól: Ne vegyed hejában
az te Uradnak Istenednek Nevét; A'
kinek minden teremtettt állatok en-
gednek; Mi-is az ō alkotmányi va-
gyunk, teremtetvén az JESUS Chri-
stusban az jókra, *Eph:c. 2. v. 10.* Az-
ért illik mint teremttő Urunknak
engednünk. Maga az Isten így szól:
Malach:c. 1. v. 6. A' fiu tiszteli az ō
attyát, és a' szolgál az ō Urát; Ha az-
ért én Atya vagyok; hol az én tiszt-
teletem; Es ha Ur vagyok, hol az én
felelmem? Ditsirtetnek azok az
szólgák, kik az ō Uroknak szavát
fogadgyák, és ō nékiek engednek;
Mint

Mint a' Sabai Királyné Aszszony az
Salamon Királynak szolgait, kik ő
előtte szolgálván udvarolnak vala,
1. Reg: c. 10. v. 8. Így az Istennek szol-
gáló engedelmes Népeit, minden e-
gyéb Népek fölött való kedvesinek
tartya. *Deut: c. 28. v. 1, 2, 3.*

§ 2. *Ob supplicij immisionem;*
az az: A' büntetésnek bé bocsátá-
saért; Mivel így szól az Isten: Ne
vegyed hejában, az te Uradnak Iste-
nednek Nevét, mert nem hadgya az
Ur büntetés nélkül azt, a' ki az ő Ne-
vét hejában vészi. Ez meg-történt
sokakon.

Egy Iffú az Izrael-béli aszszonyi-
állatok fiai között káromlást tőn; az
Istennek Nevét szidalmazván, vivék
azt Mojszeshez, kinek az Isten meg-
parantsolá, hogy a' kik hallották tő-
le a' káromlást, kezeket fejére te-
gyék, az után az egész sokaság verje
agy on

gyon kövekkel; Es így tselkedé-
nek véle. *Deut: cap: 21. v. 12. 13. 14.*
Ezen képpen Senacherib Assyria-
béli Király, az élő örökké való Isten
ellen szállott, szidalmazván és gya-
lázván; Ezért az Isten meg-szégye-
nité őtet seregivel Jernsalem alatt,
szégyen-vallással kelle meg térni.
Egy éjel pedig egy tsapdosó Angyala
által az ő táborában le-vágata száz-
nyoltzvan öt ezer embert. *2. Reg:
6. 19. v. 21. 22. 23. 24. 25.* Isten ellen
való mondása miatt Nabugodono-
zor Babyloniai Király, az emberek
száma között ki-vetreték, és őket
módon hét esztendeig a' szénát rág-
ja vala. *Dan: cap: 4. v. 27. 28.*

HAR-

HARMADIK PA-
RANTSOLAT.

v. 8. 9 10.

Meg. emlekezzél a Szom-
bat Napról, hogy azt meg-
szenteltyed; Hat napon
munkálkodgyál, és minden
dolgodat el. végezzed. He-
ted napon az te Jehova Iste-
nednek Szombattya vagyō;
semmi dolgot ne tēgy azon,
se te, se fiad, se leányod, se
szolgád, se szolgáló leányod,
és semmi barmod, se az te jō-
vevényed, melly az te kapud
között vagyon.

EZ szentseges Igékben szinten
kettőrül kell elmélkednünk:

1. Hogy kell a' Szombat napról
meg emlekeznünk; avagy a' Szom-
batnak Neve alatt mit kell érte-
nünk?

2. Miben áll a' Szombarnak meg-
szentelése?

Az Első, ez vala; Hogy kell az
Szombat napról meg emlekez-
nünk? Avagy a' Szombarnak neve
alatt mit kell értenünk?

A' Szombat, ennyit térszen a' Sidó
szó-szerint; mint meg nyugovás'
avagy meg szűnés a' dologtól, 2. Reg.
cap. 4. v. 23.

Es így immár a' Szombat négy-
féle;

1. *Sabbatum Creationis*; az az:
Teremtésnek Szombattya, mely fe-
lől ilyen emlekezet vagy on, *Genes:*
cap: 2. v. 1. 2. 3. Azért el végeztetek
a' meny

a' meny és a' föld, és ezeknek minden seregek: Mikor pedig elvégezte volna; Az Isten heted napon az Ő alkotmányát; a' mellyet tsinált vala, az hetedik napon meg szűnék minden tsinálmányától, mellyet tsinált vala. Es meg. áldá az Isten az hetedik napot; az az: meg. szentelé, mivel-hogy azon szűnt volna meg minden tsinálmányának tsinálásától. Mondatik pedig az hetedik napon meg. nyugodni;

Non ad refrigerium; az az: Nem a' fáradtságtul való meg nyugottatásért; Mivel-hogy az örökké való teremteté a' földnek határit, el nem. fáradt, és nem lankadt meg. *Esa: cap. 40. v. 28.*

Sed ad Terminum; az az: Hanem az határra nézve; mivel akkor szűnt meg az Ur, minden Ő alkotmányától;

2. *Sabbatum Redemptionis*; az
az: Meg-váltásnak Szombattya;
mellyről vagyon emlékezet szent
Máthénál, c. 27. c. 28. Mellyen a' meg-
váltó Christus által nyerttetett az
mi lelkünknek az Urban nyugoda-
lom; Testünknek a koporsóban;
Es mind az kettőnek az Egben olt-
ván meg-lészen volta-képpen.

3. *Sabbatum Consumationis*;
az az: El-végeztetésnek Szombat-
tya; Melly következik az más vilá-
gon az mennyégben; az hol meg-
nyúgoszunk, és békével leszünk
minden bűneinktől, és fáradságos
munkánktul; Ezért tanit így, és szól
Szent Pál Apostol, *Heb. cap. 4. v. 10.*
Mert az ki bé-ment az nyugalom-
ban; meg-nyugot az-is, az ő tsele-
kedetitől; Miképpen az Isten-is az
ővéitől; Es minden Szombatrul

Szom.

Szombatra el-jő minden test, hogy
az Urat imádjya. *Esa. c. 66. v 23.*

4. *Sabbatum Sanctificationis*;
az az: Meg-szenteltetésnek Szom-
battya; mellyen az Isten parantsol-
lattyára, e' földön bizonyos rendelt
napon, avagy időben, az mi világi
külső dolgainkról, ugy meg-szű-
nünk; hogy belől mi bennünk az
Isten munkálkodgyon. Es nevezet
szerint erről az hét. béli Szombat
napról szól az Isten. Es ezt paran-
tsollja meg-szentelni, mondván: :
Meg-emlekezzél a' Szombat napról,
hogy azt meg-szenteljed, Hat na-
pon munkálkodgyál, és minden
dolgaidat el végezzed; Heted na-
pon az te Jehova Istenednek Szom-
battya vagy, semmi dolgot ne
tégy (azon) se te, se fiad se szólgád,
se leányod, se szólgá o leányod, és'
semmi barmod, se az jövevény,
mely

melly az te kapud között vagyon,

§. Hogy azért a' régi idő izerint való Sidó:ág-béli Synagogákrul, az szent Apostolok, és Egyház-béli Sz. Atyák, és Tanítók magokat külömböztetnék; Ez okáért edgyező akarattal, és az keresztyéni szabadságból a' Vasarnapot, az hétnek első napját rendelték a' Szombat-on lejendő, Istenől parantsoltatott lelki-szolgálatra az embereknek. Bizonyos okokra nézve pedig, mellyekről vagyon emlekezet; *Gal. c. 2. v. 4. Actor c. 20. v. 7. 1. Cor. cap. 16.*

Az Másik ez vala; Miben áll az Szombatnak, avagy immar az Vasarnapnak, az helyett; meg-ízen-telése?

Köszönségesen szólván: meg-ízen-teloi, az Szombat napot; annyit tészen itt, mint azt ízen-téges, és Isteni tiszteletre rendeloi, és azon szent

szent dolgokat tselekedni.

De itten mindeneknek előtte az Hiveknek elméjekben kell tartani, hogy szentelterik meg a' Szombat nap; Az Istentől, és az emberektől;

§. Az Isten, meg szenteli a' Szombat napot, így, midőn azt meg-áldván az ő maga tiszteletire fordítja, és rendeli; annyira, hogy az napon minden szolgálai és szolgálói dologtul és munkátul, mellyet más napon tselekedni szabadságos, az embereket meg-tartoztattya.

§. Az emberek pedig, az Szombatot, avagy ez helyett, a' Vasarnapot meg-szentenk; midőn az Isteni tiszteletre rendeltetett napot, szentesgesnek tartják; azon meg nyugosznak azoktul, a' mellyektől meg nyugodni nékiek parantsoltatik.

Es

Es visszont azokat tselekeszik, az
mellyeket az napon az Isten nékiek
hagy tselekedni.

Ezeket ebben hagyván, immár
arra térjünk, miben áll ugyan az
Szombat napnak meg-szentelése;

Kivált-képpen áll, im ez kettő-
ben:

1. *In operis humani intermissio-*
ne: az az: Az emberi (világi) do-
lagnak, munkának, hátra-hagyásá-
ban; Ezt meg-érthettyük és tanul-
hattyuk emez Istenne zavaiból;
Hat napon munkálkodgyál és min-
den dolgodat el-végezzed. Heted
napon a te Jehova Istenednek szom-
battya vagyon, semmi dolgot ne
tselekedgyél, se te, se fiad, se leányod,
se szolgálád, se szolgáló leányod, és
semmi barmod, se a' jövevény, mely
a' te kapud között vagyon.

Tilalmaztatik ez Igékben az emberek közt való, mindenféle világi munka, házi és mezeifáradságosakar. minémű nével nevezendő dolog legyen; Paraszti világi jókra nézendő, Mesterség. béli, kereskedés. béli, és minden napi köszönseges nyughatatlanságok és szorgalmatos mivek; Mind ezekre így emlékeztette Moyses Prophéta az Izrael népet, kiáltván: Hat napon munkálkodgyál, és minden te dolgaidat tselekedgyed; Heted napon pedig az te Uradnak Istenednek szombatya vagyon; Ne tégy te a' napon semmi dolgot, se te magad, se a' te fiad, se a' te leányod, se a' te szolgálád, se a' te szolgáló leányod, se a' te ökröd, se a' te szamárod, és semminémű barmod, se a' te jövevényed, ki a te kapud belől vagyō, hog' meg nyugodgyek a' te szolgálád, és a' te szolgáló

Iőleányod, s' mind te magad, *Deut:*
cap: 5. v: 13.

§. Tiltya nevezet-szerint a' Must-
nak sajtolását, terh bé-hozását, és
terhki vitelet, *Nehem: c. 13. v. 14. 15.*
E' végre ugyan így szóllott, vala az
Isten Jeremiás Prophéta által; Azt
mondgya az Ur: Őrizzétek-meg az
ti lelkeiteket, és Szombat napon
semmi terhet ne hordgyatok, sem a'
Jerusalem kapuin bé ne vigyetek,
cap: 17. v. 21.

Az régi időben Szombat napon
tiltya vala, az Izrael népét tsak ki-
menni-is az Ő hajlékokból Manna-
kenyérnek szedésére; *Exod: cap. 16.*
vers: 23.

Sőt hogy egy férfiú Szombat na-
pon fát szedeger vala, az Isten kővel
vereté agyon az sokasággal. *Numer:*
c. 15. v. 32. 33. 34. 35.

Vagyon erről-is emlekezet, hogy még tsak tüzet-is gerjeszteni Szombat napon az Ur tiltya vala. *Exod: cap: 35. v. 3.*

Tiltya vala még tsak a' főzést is'. *Exod: c. 16. v. 23.* (Bizonyos okokra nézve a' Sidóság között.)

§. Mi ma mind ezekre, olly erősen mint a' Sidók, nem vagyunk kötelesek Keresztyének; Hanem tsak a' mennyire bennünket e' világi dolgok, és munkák az Anya-szent-egyházi szolgálattul, és Isteni tisztelettul el-vonsznak; Es az mellyek az mi-lelkünknek, Isten tiszteffégére szolgáló, szentseges nyugalmat meg-bántyák; Azoknak békét kell hadnunk Szombat napon, avagy immár Vasatnapon; Egyéb-aránt az Istennek napját meg-szegjük, és magunkat az Ő rettenetes haragjának büntető ostora alá ejtyük.

§ Mind-

§. Mind-azon-által, noha így va-
gyon a' dolog, még is találatnak, és
történnek olyan külső dolgok
Szombat napon, avagy ez helyett
Vasarnap; az Istennek ez Innepe
napján, mellyek bizonyos okokra
nézve, meg- engedtetnek, és ezek-
nek tselekedői nem vétkeznek.

§. Azok pedig a' dolgok így ne-
veztetnek:

1. *Opera necessitatis*; az az: A
szükségnek dolgai; mellyek kivált-
képpen ezek; Szombat napon, a-
vagy Vasarnapon; Az barmokat
meg- itatni, *Levit: c. 13. v. 15.* A' Sza-
márt a' kútból, avagy veremből ki-
vonni. *Luc: c. 14. v. 5.* Az házat, ha
meg- gyulna, oltogatni; Az meg-
szállott Vároft az Ellenségtől meg-
szabadítani. Avagy meg- hartzolni
az Ellenséggel. *1. Meccab: c. 2. v. 41.*

2. *Opera Charitatis*; az az: **A'** szereternek dolgai; Azok illyetéknek; Az nyavalyásokkal jól tselekedni; Miképpen Christus Urunk Szombat napon a' Synagogában az Pharisæusok között, a' száraz kezű beteg embert meg gyógyította; *Matth: c. 12. v. 12.*

Az embernek betegségében orvossággal lenni, az mint még is Christus Urunk meg-orvoslá a' vizikorságos embert, *Luc: c. 14. v. 34.*

Az embernek Lelkét meg-tartani, *Marc: 3. v. 4.* **A'** szükölködőnek alamisnát adni; **A'** foglyokat meg-látogatni.

Es a' mi a' többi, mindaz igaz szereternek tselekedeti, s' jelei ezek, mellyekről másutt többet találni, én tsak eddig.

3. *Operapietatis*; az az: Az Istenes életnek, avagy Kegyességek dolgai; Az minéművek im ezek:

Az Isten Igéjének halgatásáért és tanulásaért Szombat napon járni, s menni.

Az Isten akarattya felől, és törvényéről elmélkedni; Bóldog férfiu, kinek az Urnak Törvényében vagy az ő gyönyörűsége. *Psal: 1. vers: 1. 2.*

Imádkozni; mellyet Idvőzítőnk szüntelen hágy tselekedni. *Luc. cap: 18. v. 1.*

Hálákat adni az Istennek az Lelki és Testi elvőttjókért; Mellyekre intetünk *Ephes: c. 5. v. 20.*

A' többit ide számlálljad és hozzá adgyad tenen magad okofságszerint.

All, továbbá a' Szombatnak megszentelése:

11. In operis divini executione;
az az: Az Isteni dolgoknak gyakorlásában, véghezviteliben; Ezt megérthettyük abból, hogy az Isten így szól: Meg-emlekezzél a Szombatnapról, hogy azt meg-szenteljed; az az: Ez napot kivált-képpen megtartani, és ebben az Isteni szolgálattól tselekedni, a mellyet Ő Felfegy maga tisztességére, és az embereknek Lelkeknek idősségekre parantsolt, el ne mulassa kivánnya.

§. Nagyob értelemnek okáért, azért a Szombatnak igazán való meg-szentelését, az Istenes dolognak gyakorlásában, így kell tselekedni, és véghez-vinni;

(1.) *Pia cultus divini in cœtu sacro observatione;* az az: A szentgyülekezetben, az Isteni szolgálatnak megtartásával; El nem kell mú-

múlatni, de mikor ideje vagy on, az Isteni szolgálatnak, illik arra térni, mellyre így ínt szent Pál Apostol, *Hebr: c. 10. v. 25.* El nem hagyván az mi gyülekezetünket, miképpen szokások némellyeknek, hanem intvén egymást, annál-is inkább, mivel hogy láttyátok, hogy amaz nap el-közelget.

(2.) *Purâ verbi divini prædicatione & auscultatione;* az az: Az Isten Igéjének tiszta prædikálásával, és halgatásával; Ugy hogy az Istennek szolgálai, a' Lelki Tanítók, az Istennek Igéjét hiven prædikállyák, hirdessék;

Mert árkozott, a' ki az Urnak dolgát tsalárdul tselekeszi. *Jerem: c. 48. vers: 10.*

Es e' mellett, a' mi egyéb hivatalyok-szerint való dolgok vagy on: Kévántatik, rövid szóval, a' Tani-

trókban, hogy mindenekben hívkek-
nek találtaffanak. *1. Corinth: cap: 4.
vers: 2.*

Es még a' Keresztyén Halgatók-
tul-is ezt kívánnya az Isten, hogy az
ő szentseges Igéjét figyelmetességgel
halgassák, és tanullyák, a' mikor ez
napon kivált-képpen hirdetterik;
Mert, a' ki Istentől vagyon, halgat-
tya az Istennek beszédét: *Johan:
cap: 8. v. 47.*

E' végre Christus Urunk ezt
mondá: Az én Juhaim, az én szó-
mat halgattyák: *Job: c. 10. v. 16.*

Ditsiré ezért a' Bethaniai Mariát,
Idvezitőnk, és monda Martának az
ő nényének, hogy jó részt válasz-
tott magának, melly ő tőle el nem-
vétetik. *Luc: c. 10. v. 42.*

(3.) *Legitimâ Sacramentorum
administratione & usurpatione;* az az:
A' Sacramentomoknak (ugy-mint,

az

az Ur Vatsorájának és Keresztiségnek) illendő ki-szolgáltatásával, és élésével.

Midőn ezeket a' szükség kívánván, az Egy-házi szolgálók fogyatkozás nélkül ki-szolgáltatják azoknak, a' kiknek illik, és szükséges, mint edgy Keresztelő Szent János, *Matth: c. 3. v. 5. 6.* Es osztán az hivek örömmel élnek, gyakran a' ki szolgáltatandó Sacramentomokkal az Corinthusbélieknek példajokarkövetvén. *1. Cor: c. 11. v. 10. c. 9. 20.* Az Szent Keresztiséggel egyszer; Az Ur Vatsorájával pedig ottan ottan, valamennyiszor idvőségesen az Ur Christus haláláról meg akarnak emlékezni, és Istennel meg-békéltetni.

(4.) *De votâ precum & gratiarum actionis ad Deum effusione;* az az: A' Könyörgéseknek, és hálá-adások-

nak az Istenhez való buzgóságos ki-
öntésével, borsátásával; Ezt tsele-
kedni a' szent napon, mind az gyü-
lekezetben, közönsegeffen, s' mind
pedig othon házoknál, jártokban,
költőkben, az hiveknek illik, tisz-
tek-szerint, a' mint Isten tőlők ké-
vánnya; Ugy illyék-meg az Urnak
napját; Szükség mindenkor imád-
kozni, és meg nem szünni. *Luc: ca-
pit: 18. v. 1.*

A, mint a' szent Apostolok-is fog-
lalatosok valának a' könyörgések-
ben. *Act: c. 2. v. 42.*

Az hálá-adásnak tétele felől-is így
tanit szent Dávid; *Psal: 92. vers: 1. 2.*
Jó dolog Felséges Isten minden na-
pon a' te kegyelmességedet, és a' te
igaz mondásodat minden éjel hir-
detni.

A' szent Pál Apostol-is így szól,
Ephes: c. 5. v. 20. Hálákat adgyatok
min.

mindenkoron mindenekről a mi Urunk
Jesus Christusnak Nevében, az Istennek és Atyának; Mellyet tse-
lekedék Anna aszszony, Elkana fe-
lelege; Eli pap idejében az Anya-
szent. egy. házban. 1. Sam: c. 2. v. 1. 2.
3. 4. 5. 6. 7. 8. A' poklofságból ki-
tisztult Samaritanus; Luc: c. 17. &c.

(s.) *Operum charitatis erga
proximum exhibitione*; az az: Fele-
baráttához a' szeretet tselekedeti-
nek nyújtásával; Es így lehet meg,
mikor edgyik Keresztyén ember az
másikat láttya, és tudgya valami nél-
kül hogy szűkölködő; és szomorú
nyavalyás állapotban lenni; s' azon
könyörül; Vagy alamifnát nyújt,
vagy orvosoltya, vagy egyéb szűk se-
ge szerint való segitseggel vagy on-
néki, akar ki légyen az, a' nyomo-
rult és szűkölködő;

(6.) *Christianâ vite & morum informatione*; azaz: Az életnek és erköltsőknek Keresztyéni oktatásával, tanításával;

Ezt kivált képpen kell a' Tanítóknak; Lelki Pásztoroknak tselekedni; Mert a' Pásztor előttők mégyn az Juhoknak; és azok követik ōtet. *Job: c. 10.* Előttők mégyn maga jó viselésével, és szép erköltsével, és edgyütt idvőffegessen való tanításával;

E' végre, így szól vala szent Pál Apostol a' Timotheusnak: A' mi meg tartó Istenünknek tudományát ékefttsétek-fel mindenekben. *1. Timoth: c. 2. v. 10.* Sőt ezt kell még az Keresztyén hiveknek-is egymás tselekedetek közt tselekedniük. *Deut: c. 6. v. 7.* Erről másutt többet,

NEGYEDIK PA-
RANTSOLAT.

vers. 12.

Tisztellyed az te Atyádat
és Anyádat, hogy jól legyen
dolgod, és hosszú ideig ély,
ez földön, mellyet az te Je-
hova Istened ad tenéked;

EZ Szentseges Igékben szintén
három dologról lehet elmélke-
désünk, ha ugyan jól gondolko-
dunk.

1. Erről; Az Atyákon és Anyá-
kon, és edgyütt a' Fiakon és
Leányokon, kik értettet-
nek és magyaráztattarnak?

2. Er-

2: Erről; Mivel tartoznak a' Fiak
és Leányok, az Ő Attyok-
nak és Annyoknak?

3: Erről; Mit igér az Isten, az Ő
Attyokat és Annyokat tisz-
telő Fiaknak és Leányok-
nak?

§. Az Első ez vala; Az Atyákon
és Anyákon; Es edgyütt a' Fiakon
és Leányokon, kiket kell értenünk?

ELŐSZÓR.

Az Atyákon és Anyákon kell ér-
tenünk?

1. *Proxime attendendo Paren-
tes naturales*; az az: Közel reá vi-
gyázva, figyelmezve, a' természet-
szerint való szülék, az az: Az édes
Atyák és Anyák; a' kiktől a' mag-
zatok származnak; a' mint Isten
hadta, és patantsolta; A' mint az
Abrahámtul és Sárátul származott
az Iffák. *Gen: 6. 21. v. 1. 2. 3.* Iffég
Ifiak.

Isaák tul és Rebekátul, Esau és Jacob

Gen: c. 25.

2. *Remotè considerando Paren-
tes Nominales*; az az: Távolyl-gon-
dolva, a' Név-szerint való Szülők;
A' minéművek mindezek:

(1.) A' Tutorok, Gond-viselők.
Joh: c. 19. v. 26. 27.

(2.) A' Magistratusok; Igy Joseph
Ægyptomnak Attyának nevezte-
rett, az ő rendesen való gond-viselé-
siért, *Gen: c. 41. v. 43.* Dávid a' Saul
Királyt, Magistratusát, Attyának
hitta. *1. Sam: c. 24. v. 12.*

(3.) A' Lelki Pásztorok, Tanító
Mesterek. Elizeus, az ő Mesterét Il-
lyés Prophétát, Attyának nevezte.
2. Reg: c. 2. v. 12. Igy, Joás az Izrael
Királya, az Isten szolgáját Elifæus'
Prophetát Attyának mondá. *2. Reg:
cap: 3. v. 14.*

(4.) Az

(4.) Az házi gazdák. *Exod: c. 12. v. 3. Judic: c. 6. v. 12. 13.*

(5.) Az Urak, és Öregek; Igy az Syriai Namant az Ő szolgálai Attyoknak nevezték. *2. Reg: c. 5. v. 13.*

A' Vének felől pedig így szól Sz. Pál Apostol: *1. Timoth: c. 5. v. 1, 2.* A' Vén embert meg ne dorgályad, hanem intsed mint Atyádat, az iffiakat mint atyád-fiait, A' vén asz szonyi-állatokat, mint Anyáidat; Az iffiú asz szonyi-állatokat, mint Hugaidat minden tisztasággal.

MASODSZOR.

A' Fiakon és Leányokon, avagy Gyermekeken érretnek:

1. Directe liberi Naturales;
azaz: Egyenesen, a' természet-szerint való Gyermek, Fiak és Leányok; A' mineműek az Házaságban edgyütt élő édes Atyáknak és Anyáknak magzattyok, mellyek
tőlők

rőlők Isten törvénye-szerint való é-
letek által származnak.

2. *Indirecte Liberi Nominales;*

azaz: Nem egyenesen, nem egy-
általlyában, a' Név-szerént való
Gyermekek, Fiak, és Leányok; Az
minéművek im rendel ezek:

(1.) Az árvák és özvegyek.

(2.) Az Isten Igéjét halgatók.

(3.) Az Tanítványok.

(4.) Az Jobbágyok,

(5.) A' Szólgák és házi tselé-

(6.) Az Iffiak. (dek

Az szent Irás-szerint mind ezek
értetnek az fiakon és leányokon,
a' kik tsak Név-szerint mondatnak.

§. A' másik ez vala; A' Fiak és'
Leányok, mivel tartozzanak az Ő
Attyoknak és Annyoknak?

Tartoznak kiváltképpen három-
mal; Ugy-mint, hogy mutassanak
Ő hozzájok:

1. *Reverentiam*; az az: Tisztefféget: Ezt parantsollya az Isten a' Negyedik parantsolatban, mondván: Tisztellyed a' te Atyádat és Anyádat, hogy jól légyen dolgod, és' hofszú ideig élly e' földön.

Ez pedig a' tisztelet és bõtsület ebben áll valóságosan:

(1.) *Rész-szerint*, Midõn fiui és leányi felelemmel, attyokhoz és anyokhoz õnnõn magokat viselik, tartnak ezektúl és hozzájuk halgatnak.

(2.) *Rész-szerint*; Midõn minden külsõ tselekedeteknek rendiben õ reájok figyelmeztvén, szóllásokkal és magok viselésekkel, bõtsületet tulajdonitanak nékiek. A' mint Joseph az õ édes Attyának, Jákob Patriarkának, kit hogy meg-érte ihon, õ immár Ægyiptomban, eleiben mene; és hogy meg-láta, az õ sze-

szekeréről le-szálla, s' édes Attya e-
lött meg-hajrá magát, noha Fejedel-
me volt egész Ægyptom földének.
Gen. c. 46. Es lőn osztán jó akarattal
az ō attyához és attya fiaihoz. *Gen.*
c. 47. A' bölts Syrák tanítása szerint,
igy kell tselekedni a' magzatoknak,
mivel így szól: *c. 3. v. 8. 9.* A' ki féli
az Urat, tiszteli attyát, (és anyyát,)
és mint Urainak szolgál azoknak,
kik szülték őtet; Es tovább: Tsele-
kedettel és beszéddel tisztellyeda' te
atyádat, és anyádat, hogy szálljon
te reád az emberek tül áldás.

(3.) *Rész-szerént*; Midőn tellyes
sziv-béli kedves indulattal vadnak
attyokhoz és anyyokhoz, szüléjek-
hez; avagy ezek helyett név-szerint
való attyokhoz és anyyokhoz; Meg-
emlekezvén az ō reájok való szor-
galmatos gond-viselésekről; Ehez-
képest térszen az Ur bölts Syrák által
ilyen

ilyen intést: c 7. v. 29. Tisztellyed
tellyes szivedből a' te atyádat, és a'
te anyádnak fájdalomról el ne felet-
kezzél, Magadtul is oh ember te-
hetz tisztességet a' te benned való
jó indulatnak általa szüleidnek.
Lám még tsak az oktalan állatok-
ban-is némellyek annyokat nyal-
lyák és futva követik kedvekből,
vesséd szemeidet azokra.

2. *Obedientiam*; az az: Enge-
delmességet; Mellyet parantsol az
Urez mondásával; Tisztellyed a' te
atyádat és anyádat; **A'** tisztelet az
engedelmességből áll; miképpen
az el-menés valahová, az járásból;
All pedig az ilyen engedelmesség
szintén kettőben:

(1.) *In spontaneâ & liberali eo-
rum executione, quæ faciendâ prescri-
buntur*; az az: Azoknak kedves és
sza-

szabad akarat szerint való tselekedetiben, a' mellyeket kell tselekedni, avagy véghez vinni: Tudni illik az ō szüléjek parantsolattya szerint, midőn intetnek az jóknak tselekedésére, követésére. Ők pedig nem patvarkodnak, vissza nem morgolodnak, de engedelmesen azokra térnek hallogatás nélkül; Erre nézet bölts Salamon *Prov: c. 6 v. 20, 21.* mondván: Őrizd-meg szerelmes' fiam, a' te atyádnak parantsolattyat, és a' te anyád tanítását el ne hadgyad. Kösöd azokat a' te szivedben, mindenkor függesszed azokat a' te nyakadra. Mint az iffiú Tobiás, kit midőn az ō atya elő-szólitot, és néki meg parantsolta, hogy el-mennyen az ō pénzejért Ragesben Mediának tartományában Gabaelhez: Akkor a' többi közt ezeket mondá néki: Minden életednek napjaiban fiam,

a'mi

a mi Urunk Istenünk legyen előtted, és elmédet el ne hajtsad bűnre, és az Ő parantsolattyanak meg-utá-lására; Az igazságot szeressed minden életednek napjaiban; és az ha-miságnak útát ne kövessed; Mert ha az igazságra igyekezel, valamit tselekezel, minden dolgod jól, és bődögül lészentened, és mind azoknak, a' kik igazságot tselekesz-nek; A' mit te nem szeretz; senki-nek másnak azt ne mivellyed; Bort ugy ne igyál, hogy meg-részeked-gyél, és a' részegség tenéked úti tár-sad ne legyen. Tanátsot minden-kor bölts embertől kérdgy, és sem-mi hasznos tanátsot meg ne utály:
Tob: c. 4. v. 6. 7. 16. 19. Kinék felel-vén monda a' fia: Atyám, mindene-kezt meg-tselekeszem, valamelye-kezt nékem parantsoltál, és ugy lótt.
cap. 5. c. 6. c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11.

Illyen

Illyen engedelmes fia vólt Isáák
Abrahámnak, kit az ō attya, az Isten
szavára és kívánságára, meg-akara
áldozni, ō pedig békefegyes-tűréssel
az ō attyát követé, és ellene nem
szólla, engedvén: *Gen:c.22.* Igy kész
vólt Joseph Jákob Patriarkának fia
el-menni, hogy az ō Attya bátyjai-
nak meg-látogatásokra küldé, azon-
nal, ugy olvasom, el indula ōket fel-
keresni, a' mikor történt az ō attya-
fiai által való el-adattatása az Ismaé-
litáknak, *Gen:c.37.v.13.*

Ugyan erre intetnek a' szent Pál
Apostol által a' Magzatok az *Ephes:*
cap:6.v.1. illyen igékkal: Ti mag-
zatok engedelmesek legyetek az
Urban a'ti Szüléitőknek mindenek-
ben, mert ez az Urnak kedves.

(2.) *In omisione eorum; que
fugere iubentur.* az az: Azoknak el-
nagyásában, a' mellyeket el kell tá-

voztatni; Tudni-illik a' Szülők il-
lendő parantsolatt yok- szerint, akar
mellyek legyenek azok;

Példának-okáért: (1.) *Midön*
dorgáltanak a' magzatok szüléjek-
től, ō ellenek való tselekedetekért,
és ōk azonnal el-hadgyák azokat.
Mint Idvőzítōnk, hogy az ō szüléi
hírek-nélkül el-maradott Jerusa-
lemben, monda néki az ō Anya:
Miért tselekedted ezt mi velünk?
Azonnal fel- kelvén követé ōket, és
lōn nékiek engedelmes; *Luc: c. 2.*

(2.) *Vagy, midön* szüléjektől szó-
littatnak, a' boszszú-állás-tétel miat;
Es ōk az után nem követik ezt; Az
miképpen Jákob Pátriárka, hogy az
ō fiai, a' Sechemitakon az ō attyokfi-
áért, a' Dinaért boszszút állottanak,
monda nékiek meg-feddés képpen:
Meg-háborítottatok engemet, és u-
tálatossá tōttetek e' földnek lakosí
elōtt;

előtt; Es mivel hogy én kevés ma-
gammal vagyok, ha ellenem fel-
gyűlnek, le-vágnak és el-törölnek
engemet minden házam népével
egybe; Es az után nem hallatott,
hogy efféle dolgot tselekedtenek
vólna; *Gen:c.34. v.30.31.*

3. *Beneficentiam*; az az: Jó
tselekedetet; Tisztelik így ugyan-
valóságosan a' magzatok atyokat
és anyyokat; Ha tselekesznek; Mert
mint egy gyümöltse a' tisztelstnek
az jó tselekedet (e' dologban). Jól
kell pedig tselekedni az ō Szüléjek-
kel kivált. képpen mások fölött; és
ezt meg-murattyák a' magzatok:

(1.) *Midön* e' világi változó álla-
pot szerint akar minéműnyomoru-
ságra, szegénységre jutnak szüléjek,
és nehezen élhetnek és tengethetik
el önnön magokat hozzá valojok-
kal; Illik ollyankor a' fiui és leányi

tisztelet mellett jóval-is lenni, az
mennyire tőlők lehet; Mint Joseph
az Ő Attyával Jákobbal háza népé-
vel edgyütt tselekedék, hogy a' Ca-
naán földén laktában az hét eszten-
deig való Ehségben meg-szűkült va-
la. *Gen. c. 47.*

Erre nézet Sz. Pál Apostol emez
szavaiban, *1. Timoth: c. 5. v. 4.* Ha va-
lamelly Őzvegy aszszonyi-állatnak
vadnak magzati, vagy unokái, tanul-
lyák. meg azok, hogy először az Ő
tulajdon tselédgyekkel tegyenek
jól, és a' szüléknek viszontag való
szolgálattal legyenek, mert ez a' tisz-
tefféges dolog, és Isten előtt ked-
ves.

(2.) *Midőn* azok meg-őregőd-
nek, erejekben és edgyütt elméjek-
ben meg-fogyatkoznak, vagy más
nyávalyás állapottyok vagyon; ugy
hogy magokkal jól teheretlenek;
szűk.

szükséges és illik olyankor, mind halálig pedig, hogy a' magzatok jó-tselekedetekkel minden módon tisztelleyék; A' mint a' bölts Syrák intéstitészen, így szólván: Tselekedetteddel és beszédeddel tisztelleyed a' te Atyádat és Anyádat, hogy szállyon te reád az emberek tül áldás'; Mert az Atyáknak áldása meg-erősíti a' fiaknak házokat, az Anyáknak pedig lenátka, ki-rontya még a' fundamentomát-is; Es ha valamikor meg-fogyatkozik értelmében, megbotsásd néki, és éktelenséggel ne terheld őtet, hanem tisztességet tegy minden erődből; Mert az te Atyádhoz való irgalmasság el nem felejtetik, hanem a' bűnök ellen az te házadnak támasza léssen.

Igen ide való a' bölts Salamonnak imez tanítása is, *Proverb: cap. 23. v. 22.* Halgassd a' te Atyádat, a' ki szült

tégedet, és meg ne utáldyad miko-
ron meg-vénhedik a' te Anyád.

Ezt követte *Antigona*, ki az Ő meg-
vénhedett vak édes Attyát, *OEdi-
pust*, maga vezette, e' világi Histori-
cusoknak tanítások tartya és állat-
tya, &c.

¶ Az Harmadik ez vala; Mit i-
gér az Isten, az Attyákat és Anyákat
tiszteleſniaknak és leányoknak?

Ez kettőt; &c.

1. *Felicitas*; az az: Szerentse,
avagy jó dolog; Ezt azzal hozza-bé,
hogy így szól: Tiszteltyed a' te A-
tyádat, és Anyádat, hogy jól légyen
dolgod; Ezen szóvait az Istennek
így hozza-bé Szent Pál Apostol az
1. Cor. c. 6. v. 2. Tiszteltyed a' te A-
tyádat, és a' te Anyádat, hogy jól lé-
gyen tenéked dolgod; Dávid hogy
az Ő Attyát és Annyát tisztelte, jól
lött dolga; Jól az iffiú Tobiáknak-
is,

is, hogy Szüléinek engedett; Jól az
ő Szüléihez halgató Josephnek-is
Aegyiptomban;

2. *Longavitas*; az az: Hofz-
szú élet; Erről végezetre így szól:
Tiszteljed a' te Atyádat és Anyá-
dat, hogy jól legyen dolgod, és hofz-
szú ideig élly ez földön, mellyet az
te Urad Istened ád tenéked.

§. Az Isten kezében vagon az
embereknek életek; ő általa mond-
gya Sz. Pál Apostol, *Act: c. 17. v. 28.*
Hogy élünk, mozgunk és vagyunk;
ő hofzszabbithattya, és röviditheti
meg-is életünket;

§. Hogy azért néha néha az Isten
felő, engedelmes, szó-fogadó, A-
tyokat, és Anyokat tisztelő és bő-
tsülő magzatok; kirtsiny korokban
meg halnak, hofzszú időket nem-
érnek; Ezzel az Istennek ebbéli pa-
rantsolattyanak Igéreti meg nem-

tsonkértatnak; Mivel az Isten az
hosszú életet igéri azoknak, ez ok
alatt; hogy ha ō nékiek élni idvős-
séges; Egyéb aránt ō szent Felsege
az halál által ki ragadgya ōket e' vi-
lágból, ez okokra nézve; hogy az
gonofság el ne változtatná az ō ér-
telmeket, vagy a' tsalárdság meg ne
tsalná az ō Lelkeket, se az istente-
lenség meg ne homályosítsa azokat,
a' mellyek jók; Es a' kívánságnak
hejában valósága az ō elméjeknek
épségét el ne fordítsa. *Sap: c. 4. v. 11.*
12. Es így az ō szent Igéretit, ha szin-
tén e' világon bé nem tellyesíti;
Véghez viszi a' mennyeknek Orszá-
gában; Es ugyan talám ide is vigyá-
zott, hogy Jeremiás Propheta eze-
ket szólotta a' Rechabítáknak háza-
népének: Azt mondgya a' Seregek-
nek Ura, az Izraelnek Istene, mivel
hogy

hogy engedretek Jonadábnak a' ti
Atyáitoknak parantsolattyának, és
meg. Őriztétek minden parantsola-
tit, és ugy tselekedétek, mint meg-
hadta vólt; Azért azt mondgya az
Seregeknek Ura az Izraelnek Iste-
ne, nem fogyarkozik-el az Jono-
dabnak a' Rachab Fiának maradé-
ka, ki én előttem állana mindenko-
ron; *Cap. 35. v. 18. 19.*

D s:

ãTð-

Ó T Ó D I K P A -
R A N T S O L A T .

vers: 13.

Ne Őlly;

EZ rövid szóval való Isten paran-
tsolattyának magyarázattyában,
kettőre kell leg-fő-képpen vigyáz-
nunk; Ugy-mint:

1. A' meg-Őlés a' Szent Irás-sze-
rint hány fele légyen?
2. Minémű meg Őlés tiltatik it-
ten, nevezet szerint, és
hány-képpen Ől az ember
ez Isten parantsolattya el-
len?
3. Az Első ez vala; A' Szent I-
rásban, hány-félének találttik az
meg-Őlés?

Őt félének találhatik; Ugy-mint:

1. *Officiosum*; az az: Tiszt-szerint való; avagy Tiszt-béli; tudni-illik ez olyan; Midőn a' Magistratusok, akár kik legyenek azok; Az latrokat, tolvajokat, lopókat, és egyéb gonofságban élőket, meg-ragattatván, törvény-szerint meg-öletik; Melly nem tsak az O Testa-mentomban, hanem az Ujban-is' fundáltatott; Nem ok-nélkül vise-li a' fegyvert, mert Isten boszszújának meg-álloja azon. a' ki gonoszt-iselekedéndik. *Rom:c. 13. v. 4.*

Ez parantsoltatot még az O Testa-mentomban a' Magistratusoknak I-stentől, ilyen igékkel: Ne kedvezzen a' te szemed ő néki, hanem ki-tisztítsad az ártatlan vér-ontást Izraelből, és jól lélzen tenéked dol-god. *Deut:c. 19. v. 13.* Ide való az I-stennék emez hagyása-is. *Exod:c. 22.*

v. 18. A' varásló, és szem-fény-vefz-
tő aszszonyi. állatot, ne hadgyad
élni.

2. *Heroicum*; az az: Kivált-
képpen való; Melly Istennek tsudá-
latos indításából, mozdításából szo-
kott lenni; A' miképpen mondatik,
hogy Moyses, amaz Izraelt nyomor-
gató Egyiptiust meg ölte. *Exod: ca-
pit. 2. v. 12.*

Illyen volt a' Phineas Aron Pap-
fiának tselekedete, ki látván a' töb-
bi közt edgyütt két gonofságban
lévőket, által-vevé Dárdájával: *Num:
c. 25. v. 8.*

Ide számláltatik az erős Sámson-
nak dolga is, hogy az Isten ellen já-
ró Philistæusok között az ő népéért
egy nyers Szamár állal ezeret le-ve-
re: *Judic: c. 15. v. 15.*

3. *Fortuitum*; az az: Törté-
net-szerint való; Melly az ember-
nek sokszor az Ő akarattya és igye-
kezete nélkül (ellen esik és törté-
nik;) Melly miatt az ember jól le-
het gyilkosságban esik ugyan; De
nem ugy szintén, mint midőn szán-
szándékból vétkezik és valakit meg-
öli; Es ha valamely hasznos, közön-
seges, szükséges, és tisztességes dol-
gok közt esendik és történik a Ma-
gistratusoknak rendeltetett bünte-
tésektől bizonyos okok alatt, meg-
szabadulhat.

§; Régenten az illyen vétkezők-
nek voltanak rendeltetett várasok,
és helyek, mellyekben szaladtanak
magok oltalmáért, és laktanak ott
a nagy Pápnak haláláig. *Num: c. 35.*
v. 6. Iosú: c. 20. v. 22.

4. *Necessarium*; az az: Szük-
ség-szerint való; melly *Néha* törté-
nik az emberen maga óltalmában;
midőn ellenségi előtt el nem me-
het, rajta vadnak, halálára igyekez-
nek; Eő pedig magát óltalmazván
ellene valóiban meg-őli;

Néha történik így, midőn valaki-
nek házára mégyen a' tolvaj, lopó,
fel-tőri, vagy meg-ássa; Azonban
az házi gazda, vagy ennek gond-vi-
selője, vagy egy az házi tselédek köz-
zül, a' latrot találván, úgy meg-vágja
és űti, hogy meg-hal; *Exod:c. 22, v. 2.*

5. *Temerarium*; az az: Vak-
merő-képpen való; Ez történik il-
lyen-módon, midőn i. valaki, akar.
ki légyen az, Vakmerőségéből, az
Istenre nem hadgya dolgát és a' bosz-
szú állást; a' kié a' boszszú állás. *Rom:*
cap: 12. Maga-áll boszszút a' mint le-
het;

het; Avagy, z. midőn az ember la-
rorságából és hitvánságából, meg
ől mást, akár hol, és akár mi módon
a' mint tőle lehet.

Eddig elő számláltam közönse-
gesen a' meg őlésnek rendit, hány-
féle legyen; Az Isten itt leg kivált-
képpen az elő-hozattatott igékben
ez utolról szól, hogy így tanít:
Ne ölly.

A' Második ez vala; Minémű meg
őlés tilalmaztatik itt nevezet. sze-
rint; Avagy hány-képpen ől az em-
ber ez Isten parantsolattya ellen?

1. *Opere interno*; az az: Bel-
ső tselekedettel, melly lehet sok-
képpen:

(1.) *Rész-szerint* szű-béli harag-
tartással felebaráttya ellen; a' mint
ezt meg érthetvük Christus U-
runknak emez szavaiból: Valaki
haragszik felebaráttára ok nélkül
mél-

méltó az ítéletre; *Matth:c. 5. v. 22.*

(2.) *Rész szerint*, mód-nélkül szűben való gyűlölség; tartással felebaráttya ellen; mellyről így szól szent János Apostol: *1. Joh:c. 3. v. 15.* Valaki gyűlöli az Ő attya-fiát, gyilkos az, és tudgyátok, hogy egy gyilkosnak is nintsen Ő magában meg maradó örök élete.

(3.) *Rész-szerint*, boszszút állani vágyodó; igyekező lélekkel és gondolattal; mellyet meg-bizonyít emez szavaival szent Pál Apostol, *Rom:c. 1. v. 28. 29.* Miképpen nem akartak a' meg-ismért Istennel megelégedni, azon-képpen Őket adta elfordult elmének; kik tellyesek minden hamissággal, paráznasággal, látorsággal, fősvénységgel, gonofsággal, irégyiséggel rakvák, gyilkossággal, versengéssel, álnoksággal, gonosz erköltsel;

Ezt

Ezt meg-mutattya az Esau példája, ki felől ezt írja Moyses Propheta: *Gen:c:27. v. 41.* Gyűlöli vala azért nagy gyűlölséggel az Esau Jákobot az áldásért, és monda Esau az ő szívében: El-jőnek az én Atyámnak halálán valo keserves napok, és akkor meg-ölm az én ötsémet Jákobot.

Meg-értsék azért az Hivek az előszámlált igéknek rendiből, hogy itt egy általlyában közönségesen nem minden harag tartásnak vétke nemz gyilkosságot, avagy téssen; Mivel kettő avagy két-féle az harag:

(1.) *Justa, legitima*; az az: Igaz, helyes, vagy illendő; Mellyet a' szent Irást magyarázó Doctorok neveznek Tisztbélinek; Mert tiszt-szerint sokakról vagon emlékezet, méltán haragudtanak és nem vétkeztenek;

Igy

Igy Moyses Propheta haragudt az Izrael népére, az Aranyból ōtött Borjuért, *Exod:c. 32. v. 19.* Jakob haragutt Rachelre az ō ez ostoba beszédiért: Adgy énnékem magzatokat, mert ha nem adándasz, meghalok; *Gen:30. v. 2.* Dávid haraggal gyűlölte, a' gonoszoknak gyűlekezeteiket, *Pfal. 134. v. 21.* Így helyes haragjok vagyon még ma is a' lelki Tanítóknak, a' szó fogadatlan halgatókra; Így mélrán és helyessen haragusznak a' Magistratusok az engedetlen köffégre; Az házigazdák, és gazda-Aszszonyok szabad akaratok szerint járó, és élő magzatokra és tselédekre, &c.

(2.) *Injusta, illegitima*; azaz: Nem igaz, helytelen, illetlen; melly szokott szarmazni a' magán való gonosz indulatból, boszszú-állásnak kívánságából, és rút vak. merőség-
ből;

ből; Nem amaz, hanem ez tilal-
maztatik itten ez Isten parantsolat-
tyában, melly hasonló a' gyilkosság-
hoz.

2. *Opere externo*; az az: Kül-
sőtselekedettel; Igy is pedig, sok-
képpen lehet a' meg-ölés, avagy az
gyilkosság:

(1.) *Rész-szerint*, gonosz szisko-
zodással, morgolodással, atkozodás-
sal; Mert így szól Christus Urunk
Szent Máthénál, *c. 5. v. 22.* Valaki
azt mondgya felebarátyának Ra-
cha, méltó gyülekezetre. Az is ide
való a' mit szóllott Szent Máthénál,
c. 7. v. 1. Ne itéllyetek, hogy ti is
meg ne itélteffetek, mert a' minémű
ítélettel mást itéltek, és a' minémű
mértékkal mérték másnak, olyan-
nal mérnek néktek-is.

Erre

Erre szólnak a' szent Pál Apo-
stolnak emez szava-is, *Gal: c. 5. v. 15.*
Hogy ha edgy-mást marjátok és el-
nyelitek, meg-lásátok, hogy vi-
szont edgy-mástul meg ne emész-
teffetek.

(2) *Rész szerint;* Meg-bántással
fertéffel, melly történik.

Néha maga által, a' mint a' Kain
meg-ölé Abelt az Ő atya-fiát, *Gen:*
cap: 4. v. 8.

Néha pedig mások által, midőn
parantsollyák, hadgyák, tanátsol-
lyák, segítik. A' mint Dávid Király
meg-hagyá öletni Uriást, *2. Sam. ca-*
pit: 1. v. 17. Avagy a' mint az Jerusa-
lem-béli Herodes Király szolgálai ál-
tal meg-öleté a' Bethlehem-béli
gyermetskéket, *Matth: cap. 2. v. 16.*
A' mint Absolon-is a' Dávid Király
fia, szolgálai által meg-ölette a' ven-
dégtségben az Ő atya-fiát, Ammont.
2. Sam: c. 13. v. 29.

Még-

Még-is efféle külső tselekedet-bé-
li gyilkosság sok.féle eszközök által
szokott történni. Ököllet, fával,
kővel, *Exod: cap: 21. v. 18. 20. Gen:
cap: 9. v. 6.*

Bővöléssel; *Apoc: cap: 18. v. 23.*

A' fogantatásnak akar mi módon
való meg-bántásával; *Genes: cap: 38.
vers: 9.*

Az aszszonyi-állat méhében való
kitsindednek meg-sértésével; *Exod:
cap: 21. v. 22.*

Az álom által való kitsindede-
nek meg-nyomásával. *1. Regum, cap:
3. v. 19.*

Az éhezőt éhséggel meg epefsz-
teni, mint a' Gazdag a' szegény Lá-
zárt. *Luc cap: 16.*

Erre nézve mondgya vala Am-
brosius *in Psal: 118. Hoc enim est homi-
nem occidere, vita sua ei subsidia dene-
gare;* az az: Ez az embert meg-öl-
ni;

ni; az ő életének szükségére való-
kat tőle meg tagadni.

Mind ezek a gyilkosság vétkeinek
nemei, mivel mind ez tselekedetek
által el-fogyatkozik az embernek
élte.

HATO-

HATODIK PA-
RANTSOLAT.

vers. 14.

Ne paráználkodgyál.

EZ Istennek parantsolattyának
hasznossan való magyarázattyá-
ban, fő-képpen kettőről lehet el-
mélkedésünk; Ugy-mint:

1. Hogy esik a' paráznaság?
2. Hány-képpen, avagy mi mó-
don paráználkodik az em-
ber?

Az Első ez vala; A' paráznaság
hogyan esik és történik?

1. *Partim intra Conjugium;*
az az: Rész-szerint az házasságban;
Tudni-illik, midőn az házafok meg
nem

nem elégesznek egy-mással, az hü-
séget meg nem tartván edgy-más-
közt, másokhoz adgyák magokat,
meg nem gondollyák, hogy az há-
zátság mindenek közt tiszteletes
dolog, és a' macula nélkül való á-
gyas-ház, a' mint szent Pál Astostol
szóll: *Heb:c. 13.v.4.*

Házafságban vétkezett parázna-
vólt szent Dávid Király, hogy az U-
riásnak feleségével, el hozatván pa-
lotájában, gonoszul éle, mellyet
meg-feddete az Isten Nathan Pro-
pheta által, *2.Sam:c. 12.v.79.* ilyen
igékkel: Te vagy az az ember; ezt
mondgya az Izraelnek Ura Istene:
En kentelek-fel tégedet, hogy Ki-
rály lennél az Izrael népén, és meg-
szabadítottalak tégedet a' Saul ke-
zéből; Miért vetted-meg az Ur-
nak beszédét; olly dolgot tseleked-
vén, melly utálatos ő előtté;

Illyen

Illyen házasságban élő parázna-
wala, Salamon Király, ki meg nem
elégedvén hitestársával; adá magát
némelly idegen aszszonyi-állatok-
hoz, kik felől ezt mondotta vólt az
Ur: Ne közösüllyetek ő vélek, ōk-
s ne közösüllyenek ti veletek, 1.

Reg: 11. Exod: c. 34. v. 16. Deut: 7. v. 3.

Ez utálatosságnak tselekedői ki-
gyomlátratnak a' népek között. Le-
vit: c. 18. v. 29.

2. *Partim extra Conjugium;*
az az: Rész-szerint az házasság ki-
vül; Midőn némellyek magokat
meg nem tartoztattyák, szűzesse-
gekben meg nem maradnak, az ő
meg-házafulásoknak idejéig gono-
szul élnek Isten Törvénye ellen, má-
sokkal közösülvén. Ezek pedig a-
r iffiak, férfiak és leánzók, s' akar-
éneek. Ezek-is, férfiak és aszszó-
yok legyenek; Mint a' Dinát az Ja-

E

cob

cob Pattiarkának leányát Sichem,
Chamornak Fia, el ragadá, és meg-
szepiősité, és az után kéré házasság-
ra Jacobtul, *Gen. c. 34. v. 34.*

Mind ezeket ebben hagyván, kő-
nyű itt az okos lelkű embernek elő-
menni ez dolognak meg-értésében,
csak vigyázzon az Isten Törvényé-
re, mit kíván.

NB. Ide tattoznak minden un-
dok paráznaságnak nemei, mellyek
külömb külömb-fele nével nevez-
tetnek (mellyeket a' Keresztyén em-
ber hogy csak bé-hozzon-is nem il-
lik:) Tudnia-illik az Atya-fiak, avagy
Rokonság közt való paráznaság,
egy-más feleségével való paráznál-
kodás, Férfiakkal, avagy oktalan ál-
latokkal való motskolodás. &c.

§. A' második ez vala; Az em-
ber, ez Isten parantsolattya ellen ne-
vezet szerint, hány képpen vét, avagy
paráznalkodik?

1. *Affectu*; az az: Indulattal; úgy-mint az embernek, melly belső részeiből származik, azzal-is a' párázinaságnak undok vétkét tselekeszi, rend-szerint pedig így:

(1.) *A' Léleknek az Elmével edgyütt rendezetlen gondolattával*; Ez az Istennek szavaiból ki-tettzik, mellyről így szól Moyses Prophera: *Lára az Ur hogy az embereknek gonofságok sok volna e' földön, és az ő sziveknek minden indulattya, és gondolattya szüntelen gonosz volna*:
Gen:cap:6. v. 5.

(2.) *A' szűnek meg-vesztegettetet gonosz kívánságával*; Ezt meg-ért-hettyük amaz szent Pál Apostol szavaiból; *Rom:c. 7. v. 7.* *A' gonosz kívánságot nem tudom vala bűnnek lenni, ha a' Törvény nem mondta volna*; *Ne kívánnyad*; E' végre szöllott így szent Jakab Apostol: *A'*

kévánfag minck. utánna fogadott,
szűli a' bünt, *c. 1. v. 15.* A' szent Pál
Apostol erről még-is így tanít, *1. Cor.*
c. 10. v. 5. 6. Sokat az Isten azok köz-
zül nem kedvelt, mert a' pusztában
le-vágattattanak. Ezek pedig a' mi
példáink vóltanak, hogy gonoszt ne
kévánnjunk; Miképpen azok ké-
vántanak.

2. *Intuitu*; azaz: Tekintettel;
Midőn tudnia-illik, gonosz kíván-
ságból tekinget valakire az ember;
Akar férfit az aszszonyi-állatra és'
leányzóra, s' akar ezek a' férfiura.
Ezt így ábrázollya vala ki Christus
Urunk, mondván: Hogy ha valaki
az aszszonyi-állatra tekint gonosz
kévánfagnak okáért, immár paráz-
nalkodott az Ő szivében; *Matth:*
c. 5. v. 28.

Bólts Syrák ehez-képeft így szól:
cap. 26. v. 12. Az aszszonyi-állatnak
szem.

szemtelensege, az ő kevély szemei-
ből és szömördökiből meg-tettzik.

Erről nyilvánban így szól Sz. Pé-
ter Apostol, *2. Pet: c. 2. v. 14.* Kiknek
szemek is rakva paráznasággal, kik
a' bűnből nem tudnak ki-térni, az
álhatarlan lelkeket el-hitetvén, kik-
nek szivek a' telhetetlenségben gya-
korlatott, átkozott fiak. Ez nem-
tsoda, mert szent János Apostol így
szól *1. Joh: c. 2. v. 16.* Valami e' vi-
lágban vagyon, mind testnek kíván-
sága, szemeknek bujálkodása, élet-
nek kevélysege, nem az Arjátul va-
gyon, hanem e' világtul; Ezt e'őnk-
ben adgya az Ægyptom-beli Poti-
phar feleségének példája, ki felel ezt
olvasom, *Gen: c. 39. v. 7. 8.* Ezeknek
utánna pedig az ő Urának felesége,
veté szemeit az Josephre, és monda
néki: Elly velem; Ki nem akarván
engedni, monda: Mi módon mivel-

hertném ez nagy gonofságot, vétke-
kezvén az Isten ellen. Ez mondatik
a két lator Babyloniai vén Birák fe-
lől-is. Annak-okáért ezek az hamis-
ságok, mivel-hogy befödözte vala-
magát; El-vertették ortzajáról a fe-
délte, hogy szépségével meg-eléged-
hertnének, *Danic. 13. v. 32.*

Még-is így szól szent Máthénál,
Mat. 15. v. 19. Az embernek szivéből
jönnek-ki a gonosz gondolatok, gyil-
koságok, paráznaságok, tisztá-
lanságok, lopások, hamis tanuságok,
rágalmazások; Ezek ferteztetik meg
az embert.

3. *Affatu*; az az: Szóllással,
beszéddel; Midőn (1.) vagy otsmány
paráznaságra indító dolgokat be-
széli az ember; Vagy (2.) énekel;
Vagy (3.) csak maga nyelvén erre-
hajlandóságát forgattya: Az Isten-
előtt paráznaságnak undok vétke;
Oka

Oka ez; Mivel Christus Urunk ezt
mondgya szent Máthénál *c. 12 v. 30.*
37. Mondom néktek akar mi hival-
kodó beszédet szólnanak az embe-
rek, számot adnak erről az ítélet-
napján; Mert a' te beszédedből iga-
zulsz-meg, és a' te beszédedből kár-
hozol el is. E' végre szent Pál Apo-
stol részén ilyen intést; *Col: c. 3. v. 8.*
De most vessétek-le ti-is mindeze-
ket, az haragot, hirtelen fel-gerje-
dést, a' gonofságot, káromlást, a' be-
szédnek tisztátalanságát. És továb-
bá az *Ephes: c. 4. v. 29.* midőn így szól:
Semmi tisztátalan meg-vezert be-
széd a' ti szátokból ki ne mennyen;
NB. Mert ezek által gyakran a' pa-
ráznság szintén úgy tsináltatik, sze-
reztetik, mint a' Madárnak a' Sipo-
lás által meg fogattatása; Igaz ez az
erős Samsonnak és Dalilának példá-
jokból meg tettzik; *Judic: cap. 14.*

c. 15. Avagy erre bár tsak tanátsot
ad is valaki, és e' vétekben élőköt a'
törvényben óltalmazza, mellettek
szóll. Avagy végezetre, kerit e' vé-
teknek tselekedésére némellyeket
őszve. &c.

4. *Effectu*; az az: Tselekedet-
tel; Igy, midőn reá-megyén e' go-
nofságnak mívére valósággal, nem
tartván és nem félvén, sem Istentől,
sem emberektől, igy vagyon a' tse-
lekedet:

(1.) *Akar titkon alattomban legyen,*
mint néha ez gonofságnak tseleke-
dői tésznek, a' mi formán Ruben
tselekedék az ő Artyának Izraelnek
ágyas-feleségével Bilhával; *Gen. c: 35.
vers: 22.*

(2.) *Akar szemtelenül nyilván lé-
gyen;* mint az Izrael fiai között egy
meg fogván a' Midianbéli aszszonyi
állatot, Mojsésnek, és az egész gyű-
le-

lekezetnek tuttára, bé-vivé Sátorában a' paráználkodásra, mellyen meg-indula az Aron Papnak fia Phineas, bé-méne utánnak, és Dárdájával mind az kettőt által-veré. *Numer: cap: 25.*

(3.) *Akar tudatlanságból, részegségnek és egyéb állapotnak idején,* a' mint a' Lot részegségében mind a' két leányával gonoszúl éle, a' Sodomából való ki-jövetelének mindgyárt utanna. *Gen:c. 19. v. 33. 34.*

(4.) *Akar kényszerítésből legyen,* erő-szak. szerint; Az hová számlalhattyuk a' Dávid Királynak dolgát, hogy el-hozatta az Hitteus Urias feleségét Bethlabeiát, kivel vétkezék, *2. Sam:c. 11. v. 45.*

Az mint gyakran a gonosz életűek tselekedtenek, és még ma is rútul vérkeznek, kiknek részek nem, léssen, ha idején-korán ki nem térnek undok vérkekből, az ISTENNEK Országában,

HETE-

HETEDIK PA-
RANTSOLAT.

vers. 15.

Ne orozz;

EZ Szentseges Istennek parantsolattya, hogy nyilván meg-értessek mindenektől, kettőtől kell itt is elmélkednünk.

1. Mit térszen ez parantsolat;

Ne orozz;

2. Hány-képpen, és módon esik az Orzás, avagy lopás?

§. Az Első ez vala; Mit térszen ez parantsolat; Ne orozz?

Az Orzás:

Ennyit térszen tulajdon-képpen mint másnak marháját, vagy jóvát.

az ő biroja ellen, el-tulajdonítani;
akar mi módon, és formán lehet;
Tilalmaztatik azért itt a' lopás a' mi
kissebb; Hogy a' mi nagyobb, a' præ-
dálás, és egyéb latorság; el-távozt-
tassék;

§. Az másik pedig ez vala; Hány
képpen, és módon esik az Orzás?

1. *Cordis concupiscentiâ, & il-
licita cogitatione*; azaz: A' szűnek
kévanságával; és tilalmas gondolat-
tyával; Mert midőn az ember más-
nak látván valami marháját, avagy
javát, s' szivében osztán ohajtya, és
arról gondolkodik, hogy, és mikép-
pen tehesse magájévé; Akkor go-
nosz belső indulattyával mondatik
orozi;

Erről így szól szent Mathé Evan-
gelista, c. 15. v. 19. Az szűbűljőnek-
ki, a' gonosz gondolatok, gyilkosá-
gok, paráznaságok, tisztátalansá-
gok,

gok, lopások, hamis tanuságok, rá-
galmazások.

Melly szívemben való orzónak
ezt mondattya az Ur, Michæas Pro-
phéta által: *c. 2. v. 1. 2.* Jaj azoknak,
kik hamiságot gondolnak, és kik
gonoszra szándékoznak az Ő ágyas-
házokban, hogy mielt megvirrad,
azonnal meg-tselekedgyék azt, mi-
vel hogy hatalmok vagyon arra;
Es azoknak, a' kik meg-szerették
más ember mezejét, avagy házat.

Szintén ugy az Urtól büntetést
várhatnak ezek, mint a' tselekedet-
tel orzók.

Azért mondgya bölts Salamon.
Sap: cap. 3. v. 10. Az hitetlenek az Ő
gondolattyyokhoz illendő büntetést
szenvednek. E' végre jóltészi ez in-
tést bölts Syrák *c. 5. v. 2.* Ne űzzed
a' te akaratodnak kívánságát, és az
te erőder, hogy a' te szívvednek útai.
ban járj.

2. *Oris fallaciâ & injustâ testi-*
ficatione; az az: A' szájnak tsalárd-
ságával, és hamis tanuság rételével;
Tudni-illik, imigyen meg-értsük:

(1.) *Midön az ember hamissan va-*
laki marhájára meg-esküszik, hogy övé,
az ő marhája; Nem vigyázzván arra,
a' mit bölts Syrák mond *cap. 14. v. 1.*
Bóldog férfit, ki nem esik-el az ő
szájával, és nem furdaltatik bűnnek
fokaságátul.

(2.) *Midön mások mellett fel álván*
hamis tanu. bizonytságot téfszen, akár
barátságért, akár adományért lé-
gyen. Es így az ember el nyeri az
más javát, vagy marháját; Igen ez-
is orzás, a' mi-képpen gyakran tör-
ténik a' dolog.

(3.) *Midön az ember álnokul el-adó*
marhája mellett szóll; Sok hamis szó-
kal a' vévő előtt ditsiri, állattya.

Ez szerint a' vévésben-is; midőn
tselekeszik az el-Adó előtt, sok sza-
vaival el-ámittya, hogy inkább ól-
tsobban, és könnyebben magájévá
tehesse, és meg-vehesse; meg nem-
rartván amaz Idvezítőnk oktatását;
A' ti beszédetek legyen, ugy ugy,
nem, nem; Ennek-fölötte, valami
esik a' gonosztul vagyon. *Matth: 5.*
vers: 37.

3. *Pravá Oculorum cupiditate;*
az az: A' szemeknek gonosz kíván-
ságával; Így midőn a' szemek lát-
tyák valakiknek, akar kik legyenek
azok; valami javokat, és marhájo-
kat; Es azokat kívánnyák el-venni;
Azonnal orozzák azokat, noha ma-
gokévé nem tehetik; Azért mond
gya ezeket bölts Salamon: *Proverb:*
c. 23. v. 5. Avagy vetedé a' te szemei-
det azokra, holott azok semmik;
Mint a' Koporsó és veszedelem.,

meg nem elégednek; Ugy az embernek szemei meg nem elégednek,
Prov:c:27.v 20.

Erre nézve Xenocrates bölts így szökött: *Nihil interest, pedesne, an oculos quisquam in aliena domo ponat: Teste Plutarcho, de curiositate par. 2. Moral:* az az: Mind egy valaki lábait, avagy szemeit tegye másnak házába; Még is így szökött Salamon, *Proverb:c:21.v:4:* A szemek fel-látása, és az elmének kevélysége, és az istenteleneknek szántások bün.

4. *Mala Operum Iniquitate;* Hitván, avagy rossz tselekedeteknek hamisságával; Így pedig az országok-képpen esik:

(1.) *Resz-szerint;* midőn valaki éjél, és nappal, valami után olalkodik, s' alattomban el-kapja, vagy tagadgya; Miképpen a' Rachel el-lopta vala az Ő Attyának a' Syriai Laban.

bannak Bálvány Istenit. *Gen. 31. v. 32.*

(2.) *Rész-szerint*, midőn nyilván szem-látomást akar-mit-is ragadoz; Az hová még a' prädálók-is számoz-tatnak; kik felől az Ur így szól: *Esa: c. 33. v. 1.* Jaj tenéked, ki kborlatsz, holott te mástol nem kborlottál; ki más ellen hamissan tselekeszel, holott te veled hamissan nem tselekedtek. Mikor meg-szünöl foszta-ni, te-is meg-foszthatol.

(3.) *Rész-szerint*, midőn az ember hamis singel, mértékkel, Itzével, vékával, fontal, löttal, számozással, olvasással, és illetlen adással él. Mind ezek, és ezekhez hasonló dolgok által lopogattyá felebaráttjának pénzét és javait kevesenként; mellyek az Ur előtt vétkes büntetésre való dolgok. Azért mondgya Michæas Propheta által ezeket; Vallyon vadnaké még az istentelen ember.
háza-

házában hamissággal gyűjtött kin-
tsek, vallyon vagyoné meg-kitsi-
nyittetet utálatos véka? Vallyon jó-
vá hagyomé, az hamis mértéket, és
a' tsalárd fontot? En-is azért meg-
vetvén régedet, meg-kéfertlek, és
el-vetlek régedet, a' te bűneidért.
c. 6. 10. Mind ezekről vagyon emle-
kezet, *Amos c. 8. Job: c. 51. v. 39.*
40. Deut: c. 25. v. 13. 14. 15. Proverb:
c. 20. v. 23. Levit: c. 19. v. 25. 26.

(4.) *Rész szerint*, midőn az em-
ber, akár ki légyen, másokon szokot
venni hamissan; úgy-mint birságo-
kat, fizetéseket, büntetéseket; Vagy
pedig költsön ideig adott pénzére
nagy képtelen usorát és jutalmat vé-
szen. Efféle dolgok-is mind a' lopás
köziben valók; Tilt ilyen mód-
nélkül való dolgokat az Ur tsele-
kedni, *Exod: c. 22. v. 25.* Ha pénzt a-
dándasz költsön az én-Nepemnek,
a' sze-

a' szegénnek a' ki te veled vagyon,
ne kívány rajta usorát, mint az usó-
rás szokott tselekedni. Lássad bő-
vebben *Lev: c. 25. v. 35. Ezech: c. 18.*
v. 12. 13.

(5.) *Rész-szerint*, midőn az em-
ber, az orzónak segítséggel va-
gyon; Tanátsot ad nékik; Utat mu-
tat, és nyit a' lopásra, akár mi módon
légyen; Vagy tudja gonofságokat,
el halgattya; Vagy azoknak szállást
ad; Vagy a' lopott marhát tudja
titkon meg-vészi, és a' mi a' többi;
Az illyetén ember tartsa a' lopónak
Esa: c. 1. v. 23. Az orzókkal egy úton
járó, *Psal: 50. v. 18.* Azokkala' gonof-
ságban részes, *Prov: c. 29. v. 24.*

(6.) *Rész-szerint*, midőn az em-
ber valamiét valakinek hamissan el-
vétén bírja; Akar nevezetes tör-
vény-ítételnek színe alatt légyen ez
meg. Akar pedig csak valamely bé-
ref.

resnek, és mivesnek jutalmát valami
módon ok-nélküi meg-tartya; Es'
tselekedetivel oroz; és jajt mond az
Ur az illyeténeknek, így szólván: *Esa.*
6. 10. v. 1. 2. Jaj az hamis decretum,
szerzőknek, és a' kik irnak emberek
nyomorgatására való hamis Sen-
tentiákat; Hogy a' szegényeknek
ítéleteket el-fordítsák, és az én né-
pemnek szegényinek igazságokat el-
ragadják, hogy az özvegyek legye-
nek ő prædájok, és az árvákban Sák-
mánt vessenek.

NYOLTZADIK
PARANTSOLAT.

vers: 16.

Ne mondgy a' te felebará-
tod ellen hamis tanuságot.

EZ Szentseges Igéknek értelme-
sebben való meg-magyarásában
két dologrúl kell gondolkodnunk;

1. Mit térszen hamis tanuságot
szóllani felebaráttya ellen?
2. Hány módon térszen ember az
ő felebaráttya ellen hamis'
tanuságot?

§. Az Első ez vala; Mit térszen
hamis tanuságot szóllani avagy
mondani?

Közönsegeffen annyit térszen
mint

mint mondani, avagy bizonyítani,
a' mi más tiszteffeges Nevének, hi-
rének, bőrsületinek, és személyé-
nek akar mi módon kissebitésere
vayon és szolgál;

Kivált-képpen pedig hamis tanu-
bizonságot tenni és mondani; en-
nyit térszen, mint az itéletben más
ellen, az igazságon kívül hamiságot
vallani, és állatni;

§. Az másik ez vála; Hány mó-
don térszen az ember felebaráttya-
ellen hamis tanuságot? Tudni il-
lik:

1. *Intra Judicium*; azaz: Az
Itéletben; midőn a' Keresztyén Ma-
gistratusok némellyeknek így öket
törvény-szerint meg-láttják; a' mint
hogy Isten parantsollja, mondván:
Igazán itély a' te felebarátodnak, ne
járj álnoksággal, és hizekedéssel a' te
néped között, a' te felebarátodnak
vé-

vére ellen ne állj, én vagyok az ÚR:

Levit: c. 19. v. 16.

Történik pedig az hamis Tanuság; Így:

(1) *Actor aliquem falso accusando;* A' fel-pörös, avagy ugy for-gató, valakit hamissan vádolva; Mint a' Papi Fejedelmek Urunk JE-sust hamissan vádolák, ezt mondván: Bizonnyal tudgyuk, hogy ez a' népet fel-háborította, és meg-tiltya a' Tsá-szár adajának fizetésit, mivel hogy mondgya magát választott Király-nak lenni. *Luc: cap. 23. v. 2.* A' mint Tertullus-is szent Pál Apostolt, így szólván: Találtuk ez embert dög-le-letes embernek lenni, és ki hason-lást támaszt a' Sidok között, mind e' világnak kerektségében. *Actor: c. 24. vers: 5.*

Ide valók az Jezabel istentelen-Afszornynak hamis Tanui; kik az
Nebot

Nobot ellen ezt mondák: Meg-szi-
dalmazta a' Nobot az Istent, és az
Királyt. *1. Reg: c. 21. v. 13.* Az illyer-
dolog ellen vagyon amaz bölts Sa-
lamonnak tanítása, *Prov: cap: 6.* Utá-
latosság az Urnak az hazug ajakak
(Es továbbá: *Proverb: cap: 21. | Testis
mendax peribit: az az: Az hazug Ta-
nu el-vész) v. 28.*

2. *Reus delictum suum denegan-
do; az az: A' bűnös az ő vétkét el-
tagadva;*

Ez így esik, midőn a' vétkesem-
ber az ő lelke isméreti ellen tagad-
gya bűneit, ha szintén erőssen kér-
detik. is, vádollyák; Mint az Achab
tselekedék: *Josu: c. 6. v. 19.* Az mint
Ananiás is feleségestül edgyütt Sa-
phirával el-tagadak el-adott szántó-
földeknek igaz árrát; azért meg-
kelle ő nékik halniok. *Actor: cap: 5.*
A' mint a' Cain is tselekedék, meg-

őlé

Őlé az Ő atya-fiát Abelt, s' mikor az
 Isten tőle kérdené hol vagyon, meg-
 tagadá. *Gen. c. 4.* Akar mint himez-
 ze, palástollya az ember gonofz tse-
 lekedetit, az Ur előtt nyilván vad-
 nak; Azért szól így bölts Syrák,
c. 16. v. 16. Ne mondgyad ezt: az Ur
 előtt el-rejtezem, és a' magasságbé-
 linél ki emlekezik-meg én rólam;
 Imé az Eg, és a' felső Eg, a' Tenger
 és a' Föld, és a' mellyek ezekben vad-
 nak, az Ő tekintetire meg-indul-
 nak.

(3.) *Advocatus falsas accusa-*
tiones suscipiendo; az az: A' Proca-
 tor hamis vádolásokat fel.vállalván,
 tudni-illik a' törvény ellen; mikor
 még az igaz okokat-is el.fordirtya-
 mestersegeffen; Mellyet az Isten így
 tilt az Ő beszédiben; *Exod:c:23.v.36.*
 A' szegénynek személyére ne nézz
 az Ő Törvényében; A' szegénynek
 F   igaz.

igalságát el ne fordítsad, az ő törvé-
nyében. Vólt ilyen dolog, vagy on-
is, az emberek között, kik felől így
szóll az Ur Esaiásnál, c. 5. v. 23. Jaja-
zoknak, a' kik az latrot ajándékért
meg-jámborittyák, és az igazaknak
igalságokat el-fordittyák ő tőlök.

(4.) *Testis ignota & falsa affir-
mando*; az az: A' bizonyság, avagy
bizonyító ismételteneket, és hamis-
sakat állatva; A' mint a' két lator,
Babyloniai vén férfiak, a' jámbor é-
letű Susannára ezt vallották, az Joa-
chim feleségére; *Venit ad eum adole-
scens, qui erat absconditus, & concubuit
cum eâ*; az az: El-jött ő hozzá az if-
fiú, a' ki el-rejtezett vala, és ő vele
feküött. *Dan cap. 13. v. 37.* Illyen for-
mán vádoltatik hamis tanúk által
Szent István Protomartyr-is a' né-
pek előtt némellyektől, kik ezeket
mondgyák vala: Ez az ember nem
szű.

szűnik-meg káromló beszédeket
szóllani, ez szent hely ellen, és az I-
sten törvénye ellyen, mert hallot-
tuk róle ez mondást; hogy a' Naza-
ret-béli Jesus ezt az helyet el-ron-
tya, és el-változtattya a' Ceremoniá-
kat, mellyeket adott nekünk Moj-
ses. *Actor: c. 6. v. 13. 14.*

A' mint a' Christus ellen-is né-
mely tanúk, hamissat állattanak, ke-
ressed. fel *Matth: c. 26. v. 61.* Izen esik
idő jártára az hamis tanúknak, vagy
e' világon, vagy pedig az Ur szine e-
lőtt az utolsó napon; *Testis mendax
perit*, az az: Az hamis tanú el-vész;
Prov: 21. v. 28.

(5.) *Judex injuste judicando;*
az az: A' Biró hamissan itélve;

Hamissan itél, midőn törvényt
tészen:

(1.) *Vagy barátságért, atyafiság-
ért, vagy adományért, ajándékért,*

mellyet az Isten igen tilt tselekedni,
igy szólván; Atkozott valaki el-for-
dittya az Jövevénynek, árvának és öz-
vegynek törvényét; Es mondgya,
az egész sokaság; Amen. *Deut c. 27.*
v. 19. Erre nézet bölts Salamon-is,
igy szólván, *Prov: cap. 17. v. 15.* A' ki
meg-igazittya a' bűnöst, és kárhoz-
tattya az igazat; Utálatos az Ur-
nak egy-aránt mind a' kettő.

(2.) *Vagy* pediglen gondolatla-
nul, nem nézi és vizsgálja-meg az ő
tselekedetnek okát, a' törvény-té-
telben el-jár, így-is nem helyesen i-
tél, holott meg-kellene a' böltsék-
nek tartani amaz mondásokot;
*Quicquid agis, prudenter agas, & respi-
ce finem;* az az: Valamit tselekedszel,
okossan tselekedgyed, és a' végét
meg-nézzed.

Esik továbbá az hamis tanúság; Es
tselekeszi az ember; Ugy-mint:

2. *Ex-*

2. *Extra Judicium*; az az: Az
Ítélet, avagy törvény kívül; Így;
midőn közönsegesen akar minémű
helyen akar-ki, vagy magában; Vagy
Szája által; Vagy ugyan hitván tse-
lekedetivel; Felebaráttya, atyafia,
szomszédgya, és akar-ki ellen hamis
tanúságot gondol, szól és mi-
vel, &c.

Nagyobb értelemnek okáért, az
Ítélet, avagy Törvény kívül tseleke-
zti, és teheti az ember az hamis ta-
núságot?

Igy:

1. *Corde perverso*; az az: Víz-
sza-fordult, avagy gonolz szível; Il-
lyen módon, midőn az ember az ő
felebaráttya felől 1. *Vagy* nem jól vé-
lekedik magában valami dolog mi-
att; A' miképpen Herodes Ascalo-
nita Jerusalembéli Király, azt vélte
vala magában, hogy az három Nap-

keletről jött Böltsek, az Uj született Sidóknak Királya felől tudakoznak vala; Ezt halván, hogy talám ő ellene való lészen; Ezért Öldözésre igyekezék. *Matth. c. 2.* Sokan sokképpen sokak felől tsudálatos vélekedésekben vadnak.

Ezt tsak az ember magában szálván, könnyen meg-tapasztalhattya.

2. *Vagy pedig* felebaráttya felől magában gonoszul itél, ugya' mint Pharao Ægyptombéli Király azt itélé az Isten népe felől; hogy ha megsaporodik, ne talám ellenek fel-támadnak; azért el-fogyatkozásokra igyekezik. *Exod: cap. 1.* Igy gonoszul ezt itilé magában Saul Király, hogy eleiben állatta a' Dávid gyermeket, hogy Dárdájával áttal-verheti midőn a' gonosz lélektől gyötröttetnék. *1. Sam: c. 18. v. 10. 11.*

2. *Ore doloso*; az az: Tsalárd-
lagos szájjal, (nyelvel:) Imigyen; (1.)
Midőn meg-veztegettettet tanitást
tészen; (2.) Midőn az igazat ha-
missan magyarázza. (3.) Midőn
az igazat kárhoztattya és vétkefnek
mondgya. (4.) Midőn másoknak
jó híreknek, s' neveknek gyalázat-
tyára szól, vagy titkon, vagy nyil-
ván. (5.) Midőn mások kissebse-
gére akar mi módon hazud akat
mit-is,

Ez elő-számlált dolgoknak ma-
gyarázattyára, és meg-erőssítésire
szólgálnak e' szent Irásbéli citált lo-
cusok. *Levit. cap. 19. v. 16. Rom. cap. 1.*
v. 30, 31. (25.) 1. Cor: c. 5. v. 6. 1. Petr:
c. 2. v. 23. 2. Cor. c. 10. v. 12. Act. c. 12.
v. 22. 27. 2. Reg: c. 2. v. 23. Prov: c. 20.
v. 19. c. 25. v. 9. Jacob: c. 3. v. 2. Lás.
Irásbéli helyeket rendel, a' dolog
meg-világosodik. 3. Ope-

3. *Opere malitioso*; azaz: La-
torságos tselekedettel, tudni-illik:

1. *Rész-szerint* gonosz tanáts-
adás által; A' mint Daniel ellen Da-
riusnak az Ő Fejedelmi és fő rendei
ilyen tanátsot adtanak, hogy valaki
kér kérőt valamelly Istenől, vagy
embertől harmincz napig, hanem
csak a' Királytól, vetessék az Oroz-
lányoknak barlangjába; Ezt ezért
tselekeszik vala, mivel Ő reá irigy-
kednek vala a' főségért, és tudgyák
vala, hogy Ő, az Ő Istenének napon-
ként könyörögni el nem múlttya
vala. *Dan.c.6.v.6.10.*

2. *Rész-szerint* a' szövetségeknek
és esküvéssel tőt fogadásoknak meg-
szegése által; A' miképpen Josue
az Ő népével edgyütt meg nem tar-
totta tellyességgel a' Gibeonitákkal
tött szövetséget, hanem őket tévé-
fa-vágókká, és víz merítőkké a' gyü-
leke-

lekezetnek. *Jos:cap:0. vers:18.27.*

Igy el-szakada a' Moábnak Királ-
lya az Izraelnek Királyjátul, meg-
szegé a' szövetséget Achabnak ha-
lála után, ki-méne azért a' Napon.
Joram az Achabnak fia, hogy Moab
ellen menne. *2.Reg:c.3.v.4.5.6.7.*

F s

K 1

KILENTZEDIK
PARANTSOLAT.

vers: 17.

Nekévánnya a' te feleba-
rátodnak házát.

EZen Szentseges Igéknek-is job-
ban való meg-értéséért, kettő-
rűl kell elmélkednünk.

1. Minémű kívánságról legyen
itt az emlekezet?
2. Az házon mitsoda értetik it-
ten.?

§. Az Első ez vala; Minémű ké-
vánságról vagy on itt az emlekezet?

Az emberben két-fele a' kíván-
ság, ha jól gondolkodunk.

1. Ori-

1. *Originalis*; az az: Eredet-
béli; melly a' természetnek gono-
szokra való hajlandósága; melly
nemz meg-veztegetett indulato-
kat, noha nem mindenkor járul hoz-
zája, vagy az igyekezet, vagy az aka-
rat, vagy a' gyönyörködés.

Eredet-bélinek pedig monda-
tik:

(1.) *Rész-szerint*, az ő szerzőire,
avagy tselekedőire nézve; mivel a'
mi első Szüléinktől, Adámtul és E-
vátul vött első eredetet.

(2.) *Rész-szerint*, mivel őrvénye,
gyökere, és kút-feje minden egyéb
gonosz kívánságoknak, és bűnök-
nek; Miképpen a' tenger minden
vizeknek, a' közönséges szóllás sze-
rint.

(3.) *Rész-szerint*, mivel ennek e-
redete gyökere-képpen a' meg-
veztegetett természetben va-

gyon, és abból semmi-képpen ki
nem irthatni.

Melly gonosz emberben lakozó
eredet-béli kívánság az Isten előtt
valójában bűn; Senki kitsiny do-
lognak, vagy semminek ne tartsa és
vélye; Mivel hogy az Isten törvé-
nyének által-hágása; Mint ez ki-te-
lik abból hogy így szól az Ur: Ne
kévánnad a' te felebarátodnak há-
zát.

Ide valót szól a' szent Pál Apo-
stol-is *Rom: 7. v. 7.* A' kívánságot
nem ismérem vala bűnnek lenni, ha
a' Törvény nem mondotta volna:
Ne kívány. A' gonosz kívánság
minek-utánna fogadot, szűli a' bűnt.
Jacob: 1. v. 15.

2. *Actualis*; az az: Tseleke-
det-béli. Ez pedig a' kívánság sem-
mi nem egyéb, hanem gonosz moz-
gás, és rendeletlen természetből ál-
ló

ló indulat a' gyönyörködéssel és akarattal. Őszve az Isten törvénye ellen.

Melly az eredet-béli kívánságtul különböz; Ugy hogy az Első az eredet-béli, mint egy gonosz kívánságnak faja; Ez pedig a' tselekedet-béli ellenben amannak mint edgy gyümöltse. Amaz Első mint edgy tűz; Ez viszont annak mint edgy pörslő lángja.

Ez Kilentzedik parantsolatban; a' tselekedet-béli gonosz kívánság tilalmaztatik; és mint nyilvánvaló elő-botsáttatik, s' bé.foglal, nem tsak gonoszra való indulatot, hanem edgyütt akaratot, igyekezetet, gyönyörködést, és véghezvitelt.

Az Másik ez vala; Az házon mitsoda értetik?

Nem tsak lakó hely, mellyben
az ember lakik tselédivel, chez való
alkotmányi értetnek itten; hanem
minden ő örökségi, valamellyekkel
bír; Ugy-mint, Majora, Kertei, Szán-
tó-földei, Szőlei, Rétei, Erdei, Vi-
zei, és minden egyéb ingó és bingó
akar minémő nével nevezendő ja-
vai, az háznak neve alatt, mondom
értetnek; Ez pediglen vagyon az
Rhetoricusok szóllások-szerint, mi-
dön egy kivált-képpen való rést em-
létnek, és az többi osztán ahhoz va-
lók, mind oda értettetnek,

TIZEDIK PA-
RANTSOLAT.

vers. 17.

Ne kívánnjad a' te feleba-
rátodnak, se felefeget, se szól-
gáját, se szolgáló leányát, se
ökrét, se szamarát, és seminé-
műmarháját, az mi az övé.

EBben immár, végezetre, a' pa-
rantsolatban az Isten két-képpen
tilalmazza el-kívánni az embernek,
avagy felebaráttjának marháit és'
jóvait, ha ugyan jól gondolkodnak
az Hivék.

1. *Speciatim*; az az: Nevezet
szerint; Midőn tudni-illik ezt mond-

gya

gya az Ur rendel; Ne kívánnyad felebarátodnak, *se feleségét*, a' melly ō néki Isten törvénye szerint való hitestársá; Tiltja azt el-kívánni gonosz végre; Miképpen? mint amaz két vén Babyloniai férfiak Joachimnak feleségét Susannát, *Daniel: c. 13.*

Idvezitőnk erre nézve így szól *Matth: c. 5. v. 28.* Ha valaki az aszszonyi-állatra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott az ō szívében.

Se szolgáját; Tudni-illik, parantsollya hogy el-kívánnya, azaz, elne kívánnya venni; az ō meg-veztegettetett természetinek belső hitvánságából; mellyet amaz ō magának akar-ki lévén, esztendőre megfogadott, vagy meg-bérőlt egy ideig valami olly szolgálatra, mert bűn; Mellyről szól az Ur *Deut: c. 5. v. 21.* Ne kívánnyad a' te felebarátodnak
fele-

felefeget, vagy szolgáját.

Se szolgáltó leányát, az az: Ne legyen a' te szivednek gondolattya erre hajoiva, hogy a' te felebarátodnak szolgáltóját az Ő szolgáltattjáról, a' tiédre fordítsad; Vagy tsak annak kívánságára-is fel ne indullyon a' te szived, akar minémű-képpen való szolgáltója legyen, s' akar-ki.

Se ökrét, se számárát, mellyek az Ő számára valók, akar azok pénzen vétettek, akar othon nevelettek, akar pedig másoktul reája maradtak legyenek.

Hogy pedig az embernek ezeken kívül egyéb marhái és javai, nevezet szerint elő nem hozattatnak; Ez azért vagyon, hogy kivált-képpen az emberek majd tsalárdul ezeket o-hajtyák, és kívánnják a' többi fölött; Mind-azon által ezek alatt egyéb minden java is ide értetnek, és számlálándók.

2. *Generatim*; az az: Közön-
seges-képpen, midőn végezetre így
szóll: Es semminémű marháját az
mi az ōvé; az az: Mindenek immár
az elő-számláltatott és meg-neve-
zett javaival edgyütt itt tilalmaztat-
nak, akár minémű örökségi, Majori,
Határi, Szántó földei, Rétei, Marhái,
Juhai, Teheni, Lovai, Tevéi, Tyukjai
Ludai, Borjai, Bikái, Disznai, Ma-
latzi, Ezüste, Aranya, és akár mi né-
ven nevezendő javai legyenek az
embernek; mellyekkel az Isten
meg-szokta áldani és látogatni; mel-
lyeket, a' kik el-kévánnak, mago-
kévá igyekeznek tenni, Isten harag-
jában esnek; kiknek ezeket mond-
gya az Ur: *Esa c. 5. v. 8.* Jaj azoknak
a' kik házokhoz más házakat ragasz-
tanak, és mezőt az ō mezejekhez,
mind addig, hogy semmi ne marad-
gyon; Ide szolgáló Igék ezek-is,

Habac:

Habac:c. 2. v. 9. Jaj annak, a' ki gonoszul a' másét kívánja az ō házának ōregbitéséért, hogy magas fészket rakhasson magának, hogy meg-szabadulhasson a' veszedelemtől;

Eddig legyen rövid summa-szerint való meg-magyarázása; az Istennek a' Sinai hegyen két kő-Táblan ki-adattatott Tíz parantsolattyanak az én ajánlásom-szerint; melyet az én teremtető Istenemnek Lelki áldozat gyanánt mutattam fel, hogy véle szolgálhassak szentseges Nevének tiszteletire, és az ō Anyaszent-egy-házának épületire.

Az mint pedig neveztem vala, hogy ez Istennek ki-adattatott Tíz parantsolattya, lehet az embernek Lelki Tüköre ō Felsege és szentseges akarattya felől; Ezt nem ok nélkül mondtam, mivel ha az emberek az ō testeken való külső fogat-

gyatkozásikat, a' Tükörben való né-
zések és tekintések által meg-ismé-
rik; (hasonlatosság-szerint szóllok)
Ugy belső fogatkozásokat, avagy
tselekedett vétkeknék undokságig
eszekben vehetik; Így midőn ren-
del ez Isten Tíz parantsolatvának
meg-magyarázásában elő számlált
Agazati és Módgyaihoz-képest kez-
dik magokat vétkekről szorgalma-
tossan meg-vizsgálni és kérdezni, ma-
gokban szálván; Mert majd az em-
berek ez világon az Isten ellen, ugy
nem vétkeznek, hogy hitván tsele-
kedeteknek isméréire nem juthat-
nának, fő képpen ha külön-külön
mindenik parantsolatnak meg-írott
Agazatira nézve, bűnokről gondol-
kodnak; El annyira, hogy még, a'
melly tselekedeteket, magok sze-
rint, vétkeseknek nem tartanak-is,
azoknak találják.

Leg-fő-képpen az Ur Vatsorájá-
hoz járulók, vehetik eleikbe Lelki
Tűkőrgyanánt, ez Istennek Tiz pa-
rantsolattyáról iratott Könyvets-
két; Kiknek, ha méltán és idvőssé-
ges-képpen akarnak el-készülni, e-
zeket kell tselekedniek, a' szent Pál
Apostol intése-szerint: Meg-kell
magokat próbálni, és ugy enni az
Kenyérből, és innya a' Pohárból;
Mert valaki meg nem választya az
Urnak Testét, észik és iszik az magá-
nak ítéletet. *1. Cor. c. 11. v 28. 29.*

Ugy és olyan formán bár tsak ve-
gyék eleikbe, a' mint elő-hoztam, és
módgyát mutattam, s' rendel gon-
dolkodgyanak bűnőkrül, a' Tiz-pa-
rantsolatnak elő-hozattatott ma-
gyarázattyában való Agazati-sze-
rint, alkalmason reájok találhatnak,
vagy eszekben-vehetik jó-szerint
vétkeket.

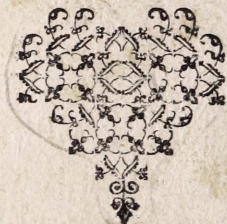
Töbre.

Töbre is terjezthettem volna ez
kis Irásomat, de arra vigyáztam, az
mi előttem vala, hogy csak sum ma-
szerint magyarázatom-meg, és
ugy foglalom rövideden való Irás-
ban..

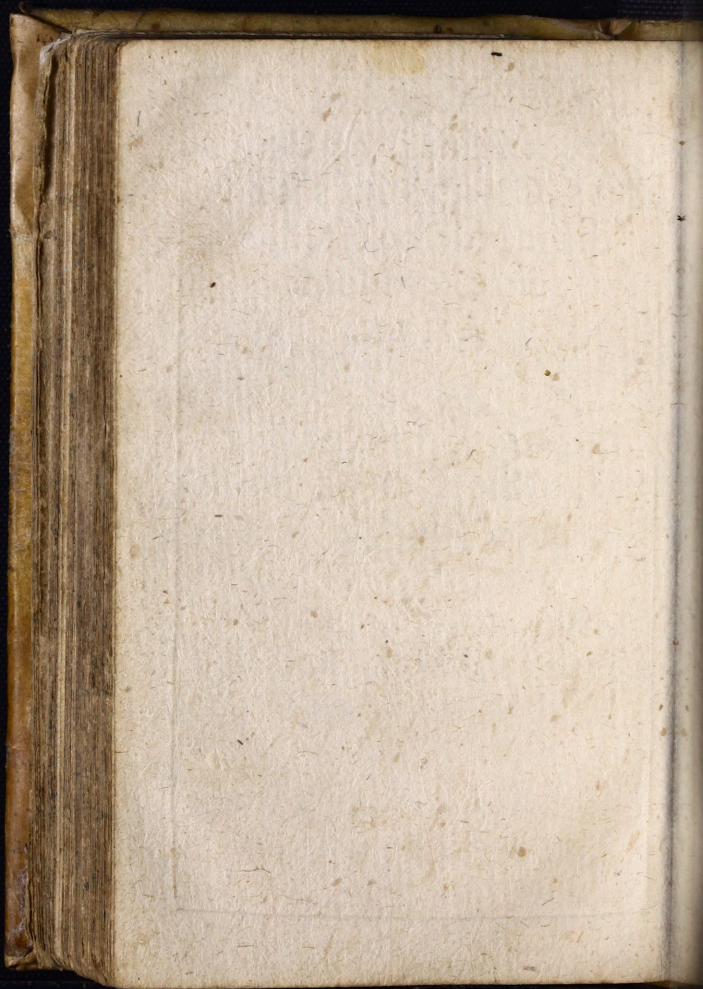
Adgya és engedgye a' Sz.
Seregeknek Ura Istene, hogy
a' melly Keresztyének kezek-
ben vészik és Olvasgattyák,
Lelki örömmel, buzgosá-
gossan tselekedhesék; Es
ebben meg-jelentetet szent-
feges akarattyának tseleke-
detire, vig szivel térhessenek,
s' az ő Törvénye-szerint él-
hessenek; mely életekre néz-
ve,

ve, ingyen kegyelméből, az
Ő Szent Fiának, az UR JE-
SUS CHRISTUSNAK,
drága érdeméért Idve-
zitse kívánom.

AMEN.

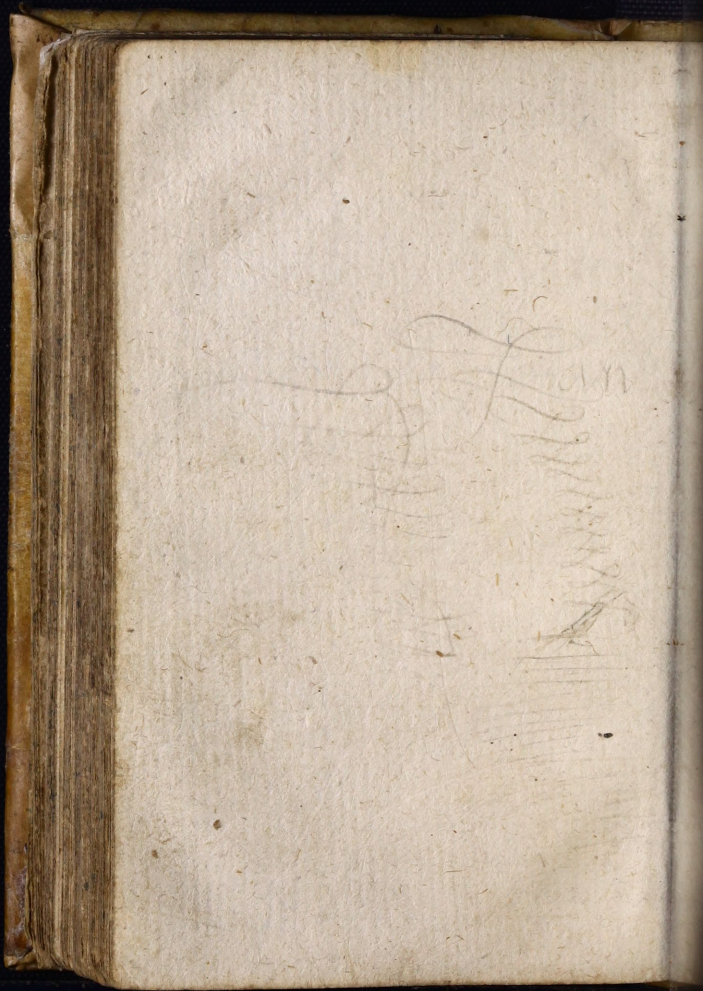

Summe

Mi

Mentis chare Comensalis
nam est. ex libris Joh. Putyzi.

J O U T R A
I G A Z I T O
K Ö N Y V E T S K E .

Az jól élni és járnii-
gyekezőknek ked-
vekért Irattatott
ELMELKEDES.

K E P P E N .

9. A' Szent Pál Apostol tanításá-
ból, az Ephesusban írt Leve-
lének 5. cap: a' 15. versből
fogva mind a' huszon-kettő-
dik versiglen.

K Ö S Z E G I G A S P A R

I S T V A N,

Osfdgyáni Pradikátor által.

L Ö T S E N , 1 6 5 9 .

Az mellyek regen meg-irattatta-
nak, az mi tanulságunkra irat-
tattanak-meg. Rom.c.15.v.6.

Tekintetes és Nemzetes

MARIASI IMRENE,
BAKOS BORBALA Asz-
szonynak.

Tekintetes és Nemzetes

VERFERENTZNE,
BAKOS MARIA Aszszonynak.

Tekintetes és Nemzetes

BAKOS SUSANNA
ASZSZONYNAK.

Tekintetes és Nemzetes

BAKOS MOJSSES IFJU
UR-FINAK.

*Ennekem kegyes és Isten-felő Pa-
trona. Aszszonyimnak, és Patronus*

A J A N L O

Uramnak; Az Atya mindenható Isten-
től, kívánatos jó egészséget, idvősséges
hosszszú életet, és minden lelki és testi
dolgokban szerentséfen-való elő-mene-
telt és bő áldást kívánok, és éltig va-
ló alázatos szolgálatomat
ajánlom.

EMZETES Patrona
Afszonyim és Pa-
tronus Uram, A'Sz.
Írás Istentől ihletett, és hasz-
nos a' tanításra, a' meg jobbi-
tásra, a' figyelemre, mely igaz-
ságba' vagon, hogy tökéle-
tes legyen az Isten embere,
minden jó tselekedetre fel-
ékesítettett, ugy-mond az

Szent Pál Apostol, 2. *Timoth:*
c. 3. v. 16. 17.

§. Szólgál, tudni-illik, azoknak hasznos tanulságokra, és edgyütt meg-jobbitásokra-is, az kik bé-vészik az Isten oktatásra való Igéit, és osztán azokhoz rendelik, és szabják életeket; Mint szintén az jó Szerek, és Orvosságok, ha bé-véttetnek, hasznosnak az Sérelmes és Sebes tagoknak meg-gyogyításokra. Egyéb aránt ha megvettetnek, haszontalanok.

Ugy az Istennek Tanitása-is,
ha az szerint az emberek
nemélnék.

Hafznoffak léfznek ez Sz.
Pal Apostolnak rövideden
meg-magyaráztatott tanító
Igéji-is; Hogy ha ezekhez
alkalmaztattyák az Embe-
rek ez világon magokat, és
ugyan *Eletnek Regulájoknak* tar-
tyák TŰKŐR gyanánt előt-
tők.

Az mint lám ugy-is ren-
deltem, az Istennek LELKE
velem munkálkodván, hogy

azok

L E V E L.

azok legyenek; Eszekben-
vehetik így lenni az Keresz-
tyén Olvasók, nem ditseke-
dés-képpen szóllok, tudgya
Isten.

Hogy pedig E L E T N E K
R E G U L A I N A K neveztem,
az Apostol Igéiből rendelt
tanításimat, rövid szóval ve-
gyék, meg-jelentem, ez az o-
ka; mivel az Isten Hiveinek
ez életben való tanításokra
Iráttattanak-meg.

Tsak kövessék az Istennek
Hivei, akar minémű állapot-
ban

ban lévőeknek, és dolgokban
 forgolódnak, jól és helyes-
 sen (Isten kedvére pedig) tu-
 dom lézen, és esik, mind já-
 ráfok, s' mind peniglen tse-
 lekedetek.

Melly kitsiny, és egy-igyű
 munkátskám, Nemzetes
 Patrona Afzszonyim, és Pa-
 tronus Uram, Kegyelme-
 teknek ajánlom, és nyújtom;
 Vegye Kegyelmetek jó ne-
 ven, és éllyen véle nagy hasz-
 nossan. Engemet pedig, az
 meñyiben illik, minden iré-

L E V E L,

gyek és rágalmozók ellen kérem alázatosan, oltalmazzon.

A' minden jóknak kút-feje, az örökké-való szent UR Isten, a' kitől minden jó ajándékok, és tökéletes adományok származnak ide alá, mint világosságnak Attyától, az Ő szerelmes Sz. Fiáért, az JESUS Christusért, szüübül kívánom, Kegyelmetekre vigyázzon kegyelmessen, és minden Lelki és testi áldását, kívánásagi-szerint terjeszse

min

A J A N: L E V E L.

---

minden időben bőségesen,
A M E N.

Iráni OSZGYANBAN, és
végben-vőm, *Februariusnak*
hufzadik napján, Añ. 1659.

*Kegyelmeteknek, alázatos Egy-
házi Tiszt. szerint-való
Szólgája,*

KÖSZEGI GASPAR IST-
VAN,

Oszyáni Predikátor.

A SZENT T

A SZENT PAL
APOSTOLNAK TA-
nitó Igéi így vadnak
meg-irattatva:

Az Ephesusban írt Levelének ötödik Részé-
ben, a Tizen-ötödik Versűl fogva,
mind az húszon kettődik versiglen.

§.

Meg-látsátok annak-okáért, mi
módon okkal járjatok, nem mint bo-
londok, hanem mint böltsék; Aron-
is meg-vegyetek az alkalmatosságot,
mert a' napok gonoszok; Annak-
okáért ne legyetek esztelenek, hanem

A

meg-

A J A N: L E V E L.

---

minden időben bőségesen,
A M E N.

Iráni OSZGYANBAN, és
végben-vőm, *Februarius*nak
huzadik napján, Añ. 1659.

*Kegyelmeteknek, alázatos Egy-
házi Tiszt-szerint-való
Szólgája,*

KŐSZEGI GASPAR IST-
VAN,

Oszyáni Predikátor.

A' SZENT

meg-értsetek mi legyen az Urnak a-
 karattya; Es meg ne részekedgye-
 tek a' bornak miatta, mellyben bu-
 jálkodás vagyon, hanem inkább
 tellyesedgyetek-bé Szent Lélekkel;
 szólván ti magatok közt éneklesek, és
 Isteni Ditsiretek által, és Lelki é-
 nekek által, énekelvén és ditsiretet
 mondván az Urnak szívetekből:
 Hálákat adván mindenkoron min-
 denekről, az mi Urunk Jesus Chri-
 stusnak nevében, az Istennek, és
 az Atyának.

I Dvezitőnk az ō Szent Tanítvá-
 nyinak, egy időben intés-képpen,
 imigyen szoll vala; ōket oktatván:

Legye-

Legyetek okosok, mint a' kigyok,
 és szelidek mint a' galambok. *Matth:*
10. v. 16. Ebbéli oktatását, adta e-
 leikbe szükség-képpen; Ezért, hogy
 ezzel, ugy-mint az okossággal, az jó-
 ra, és gonoszra való utak közt vá-
 lasztást tehesse; Es ismét amaz-
 zal, ugy-mint a' szelidséggel; hogy
 e' világi próbákban, kísértetekben,
 külföld-külföld-féle, Lelki és testi
 háboruságokban, az Isten kedve-sze-
 rint meg-álhassanak: Mivel, a' ki-
 győzedelmes léssen feje ruhában
 öltöztetik. *Apoc: 3. v. 5.*

§. Hogy annak okáért az Istent
 felő Keresztyének-is, életeknek ren-
 diben e' világon, jól, és szerentsésen
 rendelhessek magokat, és az Ur aka-
 rattyá szerint-is élhesse; Ehez-
 képest; avagy erre nézve, a' mennyi-

re az Urnak Lelke tudnom engedi; a Szent Pál Apostolnak, az előt meghallott, és előmben vőtt tanító Igéiből; Hozok-bé, egy-néhány rendbéli tanításokat, mellyeket ELETNEK REGULAINAK mondhatok; mellyek-szerint kellene élni, és járni minden Keresziyén Híveknek, ha jól és szerentséfen e' világon kívánának lenni dolgokat és állapottyokat.

S. Azok pedig a' tanítások, avagy Eletnek Regulái, mellyek-szerint kell rendelni magokat, az jól járni és élni igyekezőknek; ezek:

I. Prudens in omnibus
ambulatio; azaz:

OKos mindenekben való járás; Erről így szól a' szent Pál Apostol, az el-olvasztatott szentséges Igékben; Meg-lásátok mi módonokkal járjatok, nem mint bolondok, hanem mint bõltsek; Ez oktatása az Apostolnak illeti, és intézi, tudni-illik:

1. *In specie Epheseos*; az az: Nevezet-szerint az Ephesusban lakozókat, kikhez ez Iráfat, az Urnak indításából küldõtte vala.

2. *In Genere vero omnes*, az az: Közönségesen pedig mindeneket, Ugy mint ez Igék illetnek, és szolgálnak tanuságokra minden rend-bélieknek, kiknek e' széles világon az Evangelium-béli Igékkel edgyütt.

ezek is praedikáltak; hogy rend-
dellyék életeknek rendiben való já-
rásokat; Ha károsok, szerentsétle-
nek, nem akarnak lenni; Akar e' vi-
lági jóknak, s' akar a' mennyeieknek
keresésében szorgalmatoskodgya-
nak: Ezt pedig az járásban való i-
gazgatást, a' szent Pál Apostol tötte
kétség-nélkül ezért: mivel hogy ál-
tal-láttya vala, hogy nem mind egy-
aránt való mindeneknek járások;
De némelleyeknek jól, s' némelleyek-
nek pedig bolondul vagy on.

§. Es ha ugyan jól reá vigyázunk,
az Igéknek értelmére. Tészen em-
kezetet két-féle járásról; ugy mint:

(1.) *Velesst Prudens*; az az: Vagy
az Okos; Azért mondgya az Apo-
stol: Meg lássátok mi módon okkal
járjatok. Okossan, avagy okkal jár-

nak az Hivek e' világon, ha kettővel
igyekeznek járni.

§ §. *Partim cum consilio DEI poten-*
tis; az az: Rész-szerint az hatalmas
Istennek tanátsával; A' ki okkal és
móddal tanit mindeneket járni, az Ő
szent Igéje által: a' mint itt-is. De
meg kell tanulnunk, és eszünkben
vennünk, hogy Ő Felsege tanátsa-
két-fejének találtsatik a' szent Írás-
ban.

I. *Est Immediatum*; az az: Egy-
általlyában való; Mellyet az Ur ma-
ga szokott vala adni az Ő népeinek;
Példának okáért, a' mint kezdetben
az Adámnak ad vala tanátsot, a' pa-
raditsomban való kegyes élésre,
mondván: Ez kertnek minden fá-
jának gyümölsébē szabadon egyél,
de az jónak, és gonosznak tudásá-

nak fájának gyümölsében ne egyél:
 Tudni illik, emez fának gyümölsé-
 ben; Mert valamely napon abban
 éjédel, halálnak halálával halvesz meg.
Gen. 2. v. 16. 17. 18. Példa lehet ide
 Noé Patriárka, kinek az Isten ilyen
 tanatsot ada, a' viz-ezen veszedelmé-
 nek el-kerülésére, ezeket szólván:
 Mindētestnek vége lészén én előttē:
 Mivel hogy e' föld hamissággal bé-
 tölt ō miattok: azért imé el-vesz-
 tem ōket mind az egész földel egy-
 be; Tsinály magadnak Bârkát Go-
 phor fâból, sok hajlékokat tsinály a'
 Bârkában, és fenyő-viaszszal meg-
 ōntsed azt belől, és kívül. *Gen. 6. v.*
13. 14. Mellyben az Isten szavára
 bé-mene feleivel: és minden álla-
 tokból való egy-egy par állat. *Gen. 7.*
v. 1. 2. Es meg-tartaréék tsodálatof-

san mind azokkal edgyütt. *Gen: 8. v. 15, 16. 17.* Ide való a' Mojszes Prophetának példája is, kinek az Ur a-
da tanátsot, hogy el küldé Ægyi-
ptomban az ō népének ki hozatta-
tására, mi módon tselekedgyék,
lásd-meg, *Exod: c. 4.* Így szöll az Isten
Mojszes halála után Josuenak, ha sze-
rentsés akar lenni útaiban, ehez tar-
tsa ōn ōn magát, mondván: Mikép-
pen voltam Mojszessel, ugy lések te-
veled is, el nem hadlak tégedet; An-
nak-okaért, bátoríts meg magadat,
hogy eszessen tselekedgyél, mind a'
Törvény szerint, mellyet parantsolt
tenéked Mojszes az én szolgám, arról
se job kézre, se bal kézre ne hajoly,
hogy jó szerentsésen tselekedgyél
mindenekben, a' mellyekre menén-
desz. *Jos: c. 1. v. 5. 6. 7.* Az Istennek il-

lyetén, és ezekhez hasonló tanátsadási immár megszüntenek, és nem is hallatnak; Mivel az előtt valók közül egyebek is büségesen vehetnek tanúságot; Még is az Isten tanátsa.

(2.) *Velest. Mediatum*; az az: Vagy Eszköz-szerint való; Ez szokot lenni mások által; Mert az Isten nem mindenkor maga szólott mindeneknek mindenkőről; hanem mások által is szokta vala vezérleni, vagy oktatni az jó útra az Ő népeit e földön;

§. *Kik, vagy a' szent Angyalok*; kik által az Isten gyakran szólott régen ten az Ő népeihez, és jelengerte Szakarattját; A' mint írva találom. *Gen: 19. v. 17.* két Angyalát az Ur elküldötte vala Sodomába, és ezt

mondatá Lothnak: Kelly-fel; Vegyed a' te feleségedet, és a' te jelenvaló két leányipat, hogy el ne vesztés e' Városnak büntetésében; Es továbbá monda néki az Angyal: Szaladgy-el, tarts-meg a' te életedet, hátra ne tekints, és sohul az egész mezőn meg ne állj, amaz hegyekre szaladgy, hogy el ne vesztés, *v. 15. 17.* Emlékezetre való ez-is a' többi között, midőn az Istennek Gabriel nevű szent Angyala el-ment Joseph-hez Bethlehemben, és így adott tanácsot néki az útra; Kely-fel: vegyed a' Gyermeket az ő Anyjával egybe, és szaladgy Ægyptusba, és légy ott a' miglen mondom tenéked: Mert az Herodes majd halálra fogja keresni a' Gyermeket, *Math: 2. v. 13.* Igen ide valónak ismérem azt-is, a'

mint olvassuk Zachariás Prophetánál *cap: 3, v. 7.* az hol az Ur az Ő Angyala által így szólla Jehosnának: Ha az én útaimban járándasz, és ha az én parantsolatimat meg-őrizéded; Te is irélője lészesz az én házamnak; Sőt annak-felette őrizője lészesz az én Tornáztimnak, és meg-engedem tenéked, hogy az én előttem állók között járj.

Illyen Istennek Sz. Angyali általvaló tanátsit-is immár nem várhatjuk; Mind azon-által, Szent Angyalit, útryokban, és környülettek, hiveinek lenni, és járnigyakran; elküldi még ma-is el-hidgyúk; Mert az Ő Angyalinak parantsol te felőled; hogy meg-őrizzenek tégedet minden útaidban; Az Ő kezekben hordoznak tégedet, hogy megne-

űssed a' te lábaidat a' kőbe, úgy mond
Szent Dávid *Pfal: 91. v. 11, 12.* Még
is imigyen szól *Pfal: 34. v. 8.* Tábort
jár az Urnak Angyala az ötet félők
kőrnűl, és meg-szabadittya őket.

S: Kik, továbbá, avagy az ő szent
Emberi, kik által népeit oktartya,
tanittya, és jóra igyengetie' világon;
A' kik régenten vóltanak a' szent Pa-
triarkák; Ezek után a' szent Pro-
phéták; Ezeket követtek a' szent
Papok, a' Vén Simeon, Zacharias és
egyebek; Tsak hamar ezek után
külderett Keresztelő szent János;
Azonban elérkezett az Ur J E S U S
Christus az Istennek szent Fia; Mind
ezeket, a' szent Apostolok és Evan-
gelisták, és egyéb szentűges életű
Atyák; Es még ma-is az ő idvőzítő
Igéjét igazán prædikáló, hirdető

szolgái, a' kik vadnak e' világon; Kiknek, mind Őszve-foglalván Irásokból, és tanításokból, kik által el-
leirül-fogva az Isten szollott, a' mint még ma-is szöll mint képe-béli em-
beri által; könnyen és bősegeffen meg-érthették és tanulhatták, minden-
állapotban lévő hivei, népei, akár minémű dolgokban az okkal és móddal való járást, mint bõltsek, s élhettének, és járhattanak volna; Es még ma-is, ha azoknak oktatásokra vigyázva élnek és járnak-ei dolgokban; Ugy annyira vagy on azok által, az Istennek igéiből az hűseges tanátsadás; Akarnak-e a' bűnösök jól járni? azoknak illy tanátsor ad az Ur Jeremiás Propheta által. *cap: 7. v. 3. 4. 5.* Jobbitsárok meg a' ti útaitokat, és tselekedeteket,

és ti veletek lakozom ez helyen; Ne bizzatok hazugságban, ez mondván: Az Urnak Temploma, az Urnak Temploma, az Urnak Temploma; Hanem inkább valóba jobbitsátok meg a' ti útaitokat, és tselekedeteket, és igaz ítéletet tegyetek az emberek között; Zachariás Propheta által így szól: *c. 1. v. 3.* Térjetez én hozzám, és ti hozzátok téretek. Kévánnak-é a' nyavalyások nyomoruságokból ki-menekedni: azoknak ezt adgya tanátsul az Ur Szent Dávid által *Pfal, 50. v. 15.* Hű segítségül engemet a' te nyomoruságodnak idején; meg-szabaditlak tégedet, és te dicsőítesz engemet. Igyekeznek-é az emberek szerentsésen és hasznossan elő-menni dolgokban? Azoknak az Istennek Sz.

Eia illyen tanátsot ád Szent Mathé
 Evangelista által *cap: 6. v. 63.* Keres-
 setek először az Istennek Országát,
 és annak igazságát, és mind azok
 megadattatnak néktek. Hogy meg-
 ne fogyatkozzanak tanáts nélkül e'
 világi úton járók, azoknak is így
 szóllott bölts Syrac által *cap: 9. v. 16.*
17: 18. Mészze távozzál az ember-
 től, kinek hatalma vagyon a' meg-
 őlése, és nem lészesz szorgalmatos
 az haláltul fejelekedni miatta. Ha-
 szintén hozzája menédesz is ne-
 vétkezzél, hogy el ne ragadgya min-
 gyarást a' te életedet. Tudgyad hogy
 sok tör köztött mégy által, és Város
 köfalainak tetein jársz. Nagy szor-
 galmatossággal meg kéfértsed a' te
 barátidat: Es ismég így szóllot azon
 bölts által *cap: 8. v. 18. 19.* Ne járj egy

úton

úton a' mérész emberrel, hogy te
read ne erőszödgyék; mert az ō aka-
rattya-szerint tselekedik, és te ennek
bolondságával edgyütt el veszs. Ne
víj bajt az haragossal és kietlenben
azzal ne járj; mert az vért sem mi-
nek itéli, és az holott semmi segit-
séged nintsen, meg ōl régedet.
Hogy ha az Istennek efféle és egyéb
szentféges Igéje által ki-jelentetett
tanátsán járnának a' földnek lakosi,
nem vólnának olly szerentsétlenek,
a' mint gyakran vadnak, mert ō vé-
lek vólna az Isten, a' kikkel pedig az
Isten, senki azoknak nem árthat, az
szent Pál Apostol tanítása-szerint
Rom: 8. v. 31. Ha Isten velünk, kitso-
da mi ellenünk. De a' szent Isten,
sokak felől igy panaszolkothatnék
még ma-is, *Deut: 32. v. 28. 29.* Tanáts

nélkül való e' nép, és nintsen ő benne értelem: Ha eszessék volnának, meg-értenék ezt; meg-gondolnák az ő utolsó állapottyokat. Továbbá még-is okkal és móddal, mint bõltsek járhatnak az emberek e' világon éltékben.

§§. *Partim cum consilio viri prudentis*: Rész-szerint bõlts, eszes férfiúnak tanátsával, mellyre kétség-nélkül vigyázott a' szent Pál Apostol így szólván a' fel-võtt igékben: Meg-lásárok mi módon okkal járjatok; Meg-láthattyák, tanulhatyák az okossan való járásnak módgyát. (mivel senki az ő Anyjának méhéből nem hoz magával okosságot bõltseféget:) Ha az értelmesektől erről való elmélkedést és oktatást vésznek. Azért is tanit így az

Urnak kedves edénye Sz. Pál Apostol, hogy a' népek csak magok homályos elméjeknek tettzése-szerint ne járnának, nem jó sokszor. Sok dolgokban esünk mindnyájan, ugyan mond szent Jakab Apostol *c: 2. v. 2.* Erre ugyan elmélkedés-képpen serkenget a' bölts Syrak *cap. 32. v. 22. 23. 24.* mondván: Fiam, tanáts-nélkül semmit ne tselekedgyél, hogy mikoron meg-tselekedéded, meg ne bánnyad. Veszedelmes úton ne járj, hogy a' kőves helyeken meg ne ütközzél. Viszonrag ne hidgy az útnak, a' melly bántás-nélkül valónak tettzik, sőt még fiaidtól-is meg oltalmazd magad; A' vén Tobiástul vegyünk példár, ki az ő edgyetlenegy szülőtt Fiát eleiben szólitván, így inti vala a' többi között: Taná-

tsot mindenkor bölts embertől
 kérdgy, és semmi hasznos tanátsot
 meg ne utállj, *Tob: 4. v. 19.* Igen így
 kellene tselekedni. Azért szólla így
 a' pogány bölts Seneca-is: *Deliberan-*
dum est diu, quicquid statuendum semel;
 az az: Sokáig kellel-rendelni, vaia
 mit egyszer kell állatni: Ehez-ké-
 pest valót monda, *Vegellus de re mi-*
litari, imígyen: *Nulla autem consilia-*
meliora sunt, quam illa, quae ignoraverit
adversarius, antequam faciat, quid ve-
ro factururus sis, tractato cum paucissimis
ac fidelissimis; az az: Nintsenek pe-
 dig job tanátsok mint azok, mellye-
 ket nem tud az ellenkező, minek-
 előtte meg tselekedénded; A' mit
 pedig akarsz tselekedni, forgasd azt
 leg kevesebbekkel és hűségesebbek-
 kel; Az Ambrosius régi szent Ta

nitó *de offic: lib. 2.* a' tanáts adót igy magyarázza-meg, és írja-le előnkben: *Talis autem esse debet, qui aliis consilium dat, ut seipsum formam aliis ad Exemplum bonorum operum exhibeat, in doctrina, in integritate, in gravitate;* az az: Illyennek kell pedig lenni, a' ki tanátsot ad másoknak, hogy önön magát formájul adgya az jó tselekedeteknek példájára, a' Tanításban, a' tőkélletességben, és az emberségben. Livius Salinator felől olvasom Liviusnál, *lib. 7. Decad: 7.* a' tanáts adás felől igy szól vala: *Neminem fidelius dare Consilium posse, quam eum, qui id alteri suaderet, quod ipse, si in eodem loco esset, factururus fuerit;* az az: Senki hűségeseb tanátsot nem adhat, mint az, a' ki azt másnak javailaná, mellyet ő maga, ha az he-

lyen

lyen volna, tselekedendõ volna; Ez okokra azért figyelmezzenek e' földön élők, és járók; ha szerentséfen elõ akarnak menni dolgokban; Mivel sokan magok böltsegekben bizakodók, járván magok tanátsán bolondul, esztelenül térnek, az hová nem kellene, mely felõl bölt Sallamon így szól: *Prov: 12. v. 4.* A' bolondnak úta jónak tettzik az õ szemei elõtt, de a' ki tanátsal él, bölt az. Eddig meg-értők az okkal és móddal való járást, mellyrõl szóllott vala közõségesen szent Pál Apostol. Avagy hogy, és mint lehessen az embernek okkal való eszes járása: Még-is az embernek járása azon Apostolnak tanítása-szerint;

(2.) *Velest Imprudens*; az az: Vagy az Esztelen; Ez ki-telik imez szent

Pál Apostolnak következendõ szavaiból; *Meg-látsátok mi módon okkal járjatok; nem mint bolondok;* Ezeket azért szollotta, mivel-hogy tudta, hogy nem kevesen bolondul és esztelenül rendelik útttyokat, járásokat, e' világon az emberek között; noha az Ur azoknak, tanátsot, nyelvet, szemeket, füleket, és szívet adott az gondolkodásra, a' mint írva vagyon bõlts Syráknál *cap. 17. v. 6.* Esik pedig némellyeknek bolondul, avagy esztelenül járások, midõn õk indulnak akar mire-is ilyen-képpen:

(1.) *In considerate;* az az: Gondolatlanul, ostoba képpen, meg nem gondollyák dolgoknak, sem eleit, sem utollyát, eszek és okosságok lévén, azzal nem élnek; A' mint könnyû ezt eszünkben vennünk sokak-

nak példájokbul, és meg-is mutatni;
 A' mint az Ægyiptom-béli Pharao
 Király-is tselekedék az Ő népeivel;
 Fel-kele az Isten seregének meg ron-
 tására; és hogy az Ur tsudálatossan,
 és kivált-képpen való módő a' Veres
 tengeren szárazon által-vízi vala;
 Gondolatlanul utánnok esék mindē
 népével, meg nem gondolván hogy
 az Isten vagon ott-is Ő vélek; Oda
 veszté magát minden vitézivel; Igen
 későn, hogy immár a' vizek el-kez-
 dik vala borítani, vevék eszekben
 magokat, így kiáltván: Fussunk-el
 az Izrael előtt, mert az Ur hadako-
 zik Ő érettek az Ægyiptombéliek el-
 len, *Exod: c. 14. v. 21. 22. 23. 24.*

Ez szerint esztelenül jára Benha-
 dad Syriabéli Király-is, ki fel-indula
 sok száru népeivel, és harmincz két

Királyokkal meg-szállá Samariát, az
 hol benn vala Achab Király, kihez
 kövereket botsáta, hogy övé min-
 dene, és néki adgya: De nem tsele-
 kedé-megkévánságát; Akkor meg-
 haragudván, iszik vala a' Királyok-
 kal, és azonban monda az ō szolgai-
 nak: Készítsétek-elő az hadi szer-
 számokat, és elő-készíték azokat a'
 Város ellen. NB. Délkor pedig ki-
 méné Achab Király az ō népével el-
 lenek: Benhedad pedig mind a' Ki-
 rályokkal edgybe iszik vala a' Sáto-
 rokban, és meg-fogattaték minden
 hozzá valóival, és fokban le-is vágat-
 tatának közzülők. *1. Regum cap: 20.*
á vers: 1. usq. ad 25.

Gondolatlan vala, és bolondul
 kezdé tselekedni amaz-is; kit Idu-
 zítónk példa beszéd gyanánt hozz-

bé; ez szerint; Ki magában így okoskodik vala, mondván: Mit tselekedgyem, mert nintsen hová takarnom az én jószágomnak természet, és azt mondom az én Lelkemnek: En Lelkem sok Efstendőre való el tött javaid vadnak, nyugodgyál, egyél, igyál, gyönyörködgyél; Monda pedig néki az Isten; Bolond, ez éjel meg-kévánnák a' te lelkedet te túled, a' mellyeket pedig készítettél kié lesznek, *Luc: 12. v. 16, 17. 18. 19. 20, 21. 22.*

Efik némellyeknek még-is bolondul járások, midőn továbbá indulnak akar mire-is, ilyen-képpen
 (2) *Obstinatè*; azaz: Vakmerő-képpen, mikor indulnak valamire némellyek; Ezek-is igen bolondul tselekedeznek; melly tselekedeteket

sokan az után kesergenek: *Sed raro sapiunt Phryges.* De későn vészik ezekben magokat a' Phrygiabéliek, a' bõltsek közönséges mondásfokszerint; Josiás Juda Királya, így vakmerõ-képpen tselekedék; Necho Egyiptom-béli Király meg-izené neki leñe vészregségben, nem õ reá mégyen, de Euphrates mellet lévõ Charchenis Városat akarná megszállani; Josiás pedig eleibe méne, hogy meg-ütköznék véle a' Megiddo mezején, meg-változtatván õl-tõzetit, Midõn azért õ szve-mentenek vólna, meg-sebesítették Josiás; akkor kéré az õ szolgait, hogy a' se-regbõl ki-vinnék, kik el-vivék Jerusalemben, és ott meg-hala. *2. Chron: 35. v. 21. 22. 23.*

Mit hozza Szent Dávid Király-is' maga fejére, maga vakmerő tselekedetivel? hogy el-méne az Ur akaratya ellen, meg-számláltatta az ő népét; ezen fel-gerjede ő Felsege haragja ő ellene, büntetést, hármat rendele, és veté eleibe; Vagy hogy hét Esztendeig való Ehség szálljon a földre; Avagy három holnapig ellensége előtt szaladgyon; avagy pedig, hogy harmad napig dög halál legyen a földön. 2. Sam: cap: 24. vers: 13. 14.

Augustus Tsászár az illetően járókat így hozza-bé: *Qui legem ob causam periculis se exponerent, similes sunt aureo hamo piscantibus, qui plus damni amisso semel hamo accipiunt, quam multarum capturarum lucro posset reparari:* az az: Kik kitsiny könyű do-

logért magokat veszedelemre bot-
sátták, hasonlók az Aranyas ho-
roggal halászokhoz, kik egyszer a-
ranyas horgokat el-veztvén, töb-
kárt vallanak, hogy sem sok fogá-
soknak nyereségével vissza hozhat-
nának. *Fulgosus lib: 7.*

Erasmus; ide való dolgot ír in de-
clamatio: de morte; *Antigonus* felől;
midőn hallotta volna, fiainak az el-
lenség által meg ölettetését, ezt
mondgya vala: *Serò nimis interyisti mi-
fili, qui tam temerè in hostes te coniecisti,
nec tuae salutis, nec meorum monitorum-
memor*; az az: Igen későn veztél el-
én. Fiam, ki illy vakmerő-képpen az
ellensegnak hajtottad magadat, sem
a' te idvőssegednek, sem az én inté-
simnek voltál meg-emlekezője. Ha-
sokan a' meg-értett szent Pál Apo-

tolnak tanítását bé-vennék, a' mint
 lokan jártanak vakmerő bolondsá-
 gok miatt, ugy nem volna gonoszul
 dolgok sokszor. De némellyek ezt
 meg nem gondollyák, magokban
 ugyan meg-átalkodván, meg ezt
 mondják: *Audaces fortuna juvat.*
Terent: az az: A' mérészeket segíti-
 meg a' szerentse; Az illyeténck
 gyakran hogy vesztik-el magokat;
 Nem külömben mint a' Galambot,
 az ő vakmerő sebes repülése, edgyüt
 szárnyai tollainak őszve-verésével,
 gyakran a' kapdosó Madarnak pra-
 dájává téli; *Erasmus inquit.* A' mint
 az Isten Ephraimot. is chez hasonlit-
 tya vala, *Hof: cap. 7. v. 11.* mondván:
 Ollyan az Ephraim mint a' bolond
 Galamb balgatag. Ugyan még. is
 nem észesűi tselekesznek, vagy jár-

nak sokan, hanem bolondul, mikor
térnek akar mire-is illyen-képpen.

(3.) *Versutè*; az az: Alnókul,
ravaszul: jaj az illyetén járóknak;
Ezek két úton járók; Kik felől így
szóll bölts Syrac: *cap: 2. v. 14.* Jaj az
kettős szívűeknek, és két útra me-
nőknek; Hogy leheffen az illyenek-
nek útok, s'járások szerentsés; nem
látom. Holott az Istennek haragja
meg jelenik menyből mind azok-
nak istentelenségeken, és hamissá-
gokon, a' kik az Istennek igazságát
az hamisságban meg-tartoztatták
Rom: 1. v. 18. Azt mondgya szent Dá-
vid-is *Pfal: 5. v. 7. 8.* Gyűlölöd mind,
a' kik hamisságot tselekesznek, el-
veszted mind, a' kik hazugságot
szólnak; Mint jára a' tsalárdul tse-
lekedő Ananiás a' szent Apostolok

ideiben feleségével Zaphyrával edgyütt? El-adá egy szántó földét, de meg-tagadá annak árrában hazudván a' szent Lélek ellen, nagy hirtelen le-esvén, szörnyű halált láta érte, edgyütt utánna felesége is.

Act. 5. à v. 6. usq. ad 22. Ez úton járt Kain, ki az ő atyafiát az Abelt, ki hívá a' mezőre áldozni és ottan megölé, De őtet-is az Isten elő-vonyá, és a' földön bujdosóvá tévé. *Gen: 4.* Ezen találtaték Absolon, Dávid Királynak fia, ki Amnont vendégsgben hivatá, és mikor immár legnagyobb vigaságban vólnának, hirtelen meg-öleté szolgai által, *2. Sam: 13. v. 29.*

Ezek köziben számlálendő a' lopó Achan-is; ki el-méne hogy Josue az ő alatta valóival Jericho Va-

rosara indult; meg-hadta vala pedig az Isten; hogy ne illessenek semmit azokból, a' mellyek abban vadnak, és taláztatnak; Achan pedig álnokul el-rejté egy Babyloniai kőntőt, két száz ezüst Siclust, és edgy Arany veszszőt, kinek nehézsége ötven Siclust nyomo vala; mellyekért az Istennek büntetése szálla az ő népére. *Josw. c. 6. v. 7.* Ezek közibe sokan ille- nek még ma-is, e' világnak lakosi között, járnak álnokul, és bolondul; Atkozott pedig az álnok ember., *Malach: 1. v. 14.* Nem sűti-meg az álnok, a' mit vadászásával fogott. *Prov. c. 12. v. 26.* Az ő nyakára tér- ennek az ő hamisága. Melly feől így szól szent Dávid Király és Pro- pheta *Psal. 7. v. 15. 16. 17.* Imé hamis- ságot gondol, háboruságra igyeke-

zik, és hejában valóságot tseleke-
szik; Vermet áfott, és mélyen áf-
ta azt, de ő maga esett a' verembe mel-
lyet áfott, fordul az ő munkája ő ma-
ga fejére, és az ő tetejére száll min-
den ő álnoksága.

Mind ezekből, két idvősséges és'
hasznos tanuságok jönnek-bé; hogy
az esztelenséggel való járást el-tá-
voztassak az hivek; Es okkal s' mód-
dal járhasanak. Ez meg-lehet ilyen
módon.

(1.) *Finem omnium rerum expen-*
dendo; az az: Minden dolgoknak
végét meg-hányva, vetve; Es abból
jő-ki, hogy az Apostol így szól in-
tés-képpen: *Meg-láfsátok mi módon*
okkal járjatok; a' ki akar ugyan okkal
járni; Minck előtte valamihez kezd
meg-gondollya, és elméjében for-

gassa mit tselekedendő, mi végre; mi jőjön ki belőle? Lehet-é, avagy nem, meg; Hasznos-é, avagy ártalmas; Vagyon-é bizonyos oka tselekedetinek, avagy nints? Idvősseges-é, avagy vétkes? Allando-é, avagy hejában való.

NB. Ez az okkal és móddal való járásnak sinorja, E' végre való, emez bõlts Syrának intése, *cap: 5. v. 18.* Semmi dologban, vagy kitsinyben, vagy nagyban tudatlan ne légy. Erre nézet Christus Urunk-is, hogy bé hozta vala tanításnak okáérr edgy időben ez példázatokat, így szólván: Ti közzületek, ha valaki Tornyot akar éppíteni, avagy nem meg-számálllya éle-ülvén először az ő költséget, ha vagyon-é annak el-végezésére való költsége? Hogy ha minnek.

utánna, a' fundamentomot fel-ve-
tette, és el nem végezheti azt, meg
ne tsufollyák őtet, mindenek, vala-
kik azt látándgyák. Ezt mondván:
Ez ember el kezdette vólt az éppi-
tést, s' nem vihette véghez. Avagy
ha valamelly Király el akar menni,
hogy más Királlyal meg-űtközzék,
avagy nem tanátskoziké először, le-
űlvén, hogy ha tiz ezer emberrel ki-
szálhat-é az ellen, a' ki ő ellene hűsz-
ezerrel jött? Mert ha külömben-
tselekezik, még mikor amaz távoly-
vólna, követeket küldvén hozzája,
békeséget kér tőle. *LUC. 14. v. 28. 29.
30. 31. 32.*

§. Noha ugy vagyon; nintsen.
a' történendő dolgok felől meg-ha-
tároztatva az igazság; Es gyakran
az ember így és amugy rendel dol-

gait magában; Az Isten pedig sokkal külömben fordirtya, és igazgattya ki-menetelit. Mind azon által, ugyan sokszor fokban, meg nem esnének, és botlanának annyira, ha tselekedendő dolgoknak végeire néznének a' mennyire lehetne; Ez pedig meg-lehetne, hogy ha, vagy jó tanátsokkal élnének, vagy pedig len példákat vennének eleikbe. Mint az Him varró, minden ő tselekedetekben, és úgy indulnának mindenekre; A' mint lám minden tselekedendő dolgok szerint való, történt elégseges példák vadnak, rész-szerint a' szent Irásban, rész-szerint pedig len a' bőltsenek Irásokban; Mellyeket én elő nem számlálhatok, ez vékony Irásomban, hanem csak mint egy újjal mutatok azokra,

hogy kellene tselekedni, és okkal járni. Ekképpen szereznek az emberek okosfágot, böltseséget, melly osztán meg-szabadittya őket a' gonoszoknak útától. *Prov: cap: 2. vers. 12.* El-távoztathatnák sokan az esztelenséggel való járást, és okkal járhatnának így:

(2.) *Securitatem vita deponendo.*
 az az: Az életnek bátorságát le-téve, el-hagyva; Es immár a' másik útnak meg-magyarázásából jő-ki, a' mellyet esztelennek nevezünk vala; Mert meg-hallók az előt hogy jártanak sokan bolondul, esztelenségek, vakmerőségek és edgyűrt al-nokságok miatt; Azért le-kell tenni és el-hadni az életnek bátorságát; Igazán írja *Gregorius in Mor: Sæpè mens, dum virtutis suæ securitate resol-*

vitur, insidiante Adversario inopinata culpa telo perforatur, & inde à Deo in aeternum longè fit; az az: Gyakran az elme; midõn az õ ereinek bátorfagátul meg-fosztatik, az lesben lévõ ellenségtül, az meg-gondolhatatlan véteknek fegyverével által-verettek. Es innét az Istentõl mind õrök-ké távolylészen. Le-kell az életnek vakmerõ bátorságát tenni. Mivel sokaknak ártott; Még az elsõ világnak, hogy nem hitt, sem engedett a Noë Patriarka intésinek, mert el-vezte, *Gen:7. v.8.* Meg-ártott Sodomának és Gomorának, hogy meg-yetették Loth Patriárkát, és az õ édes tanítását, mert füstben ment. *Gen:19.* Meg-ártott az Jerusalembélieknek, hogy az Idvezitõnek az õ következendõ veszedelmeken való

sírásat hejában hadták, *Luc: 19. Matt:*
23. Mert el-rontarott. Vakmerő
 bátorsága meg-ártott Sedecias Ki-
 rálynak-is; hogy nem engedett,
 sem nem hitt a' Jeremiás Prophéta
 jövendölésének. *Jerem: c. 25. 26. 27.*
28. 29. Meg-ártott Dávid Királynak
 hogy vakmerő bátorságból meg-
 számláltatta vala a' Sidóságot, mely-
 ért három rend-béli tsapást verett
 az Ur eleibe, az előtt meg-értők, 2.
Sam: 24. v. 12. 13. Meg-rettentésére
 szolgált Babyloniai Balthasar Király-
 nak, hogy utálatos vakmerő bator-
 ságra adván magát, kevélyen kez-
 dett vendégeskedni, és dicskedni,
 az ő Attyátul maradott prädáival,
 azonban egy iró kéz által meg-rett-
 enté az Ur haragjából. *Dan: 5. v. 1.*
2. 3. 4. 5. Artalmas még ma is, és lé-

szen. is sokaknak, kik nem hajtanak senki jó intéésre, hanyat homlok bátran élnek a vértékben, az ő testi kívánságok-szerint. A világi gyönyörűségekben, mellyekben élni boldonság. *Luc: 12.* A tobzodásokban, ezekben bémerülni, el-kárhozás következik *Luc: 16.* Fel-fuvalkodásokban, kiknek magasságok lenyomattatik; *Esa: 2. v. 11. 12.* Páraznaságokban, az ezekben élők nem lesznek az Isten Országának bírói. *1. Cor. 6. v. 9, 10, 11.* Boldog ember, a ki igen retteg szüntelen, a ki pedig meg-keményíti az ő elméjét büntetésben esik; *Prov: cap: 28. v. 14.*

II. Vigilans temporum Observatio; azaz:

AZ időknek vigyázással való megtartása; Erre így ínt, az el. olvasott Sz. Igékben az Apostol: *Arron-is meg-vegyétek az alkalmatosságot; Mert a' napok gonoszok.* Ez Igékben erre akar tanítani, hogy a' mikor minnek ideje vagy on, azt tselekedni el ne múlassuk; Ideje is vagy on pedig mindeneknek, azt mődgya bölts Salamon *Ecclesi: 3. v. 1.* Hogy pedig hozzá adgya ezeket is: *Arron-is meg-vegyétek az alkalmatosságot;* Ezzel azt akarja bé hozni, hogy ugyan vigyázzunk az időre és alkalmatosságra. Es vegyünk példát e' világi árosoktul; azokra mutat talám,

kik csak akar melly világi nyeresé-
getske miatt, érezvén ennek, és a-
mannak hasznát; Ideit el nem mú-
lattyák, nappali és éjeli járásokkal,
hegyen, völgyön, erdőn, és mezőn,
földön és vizen, mód nélkül-is nona
faggattyák önnön magokat, hátra-
hagyván akkor világi gyönyörűsé-
geket, és restsegeket, csak hogy vala-
mi jót szerezhessenek: Még felel-
mes, és edgyütt veszedelmes he-
lyekre is sokszor jutnak és mennek;
Idején-korán mindeneket bé-sze-
reznek, hogy a' Matháknak követ-
kezendő drágaságát meg-előzzék.
Igy illenek a' Keresztyéneknek-is vi-
gyázni és tselekedni, a' minémű időt
az Isten rendelt, avagy mutat, akar
mely hasznos dolgoknak, akar azok
világiak, s' akar lelkiek legyenek,

véghez-vitelére, nem resten hivalkodással kellene el-múlatni; hanem idejénkorán, a' tselekedetekre való alkalmatosságot eszekben tartani; sőt még éjeli álmokban-is azokról elmélkedni; Ugy lenne osztán völtaképpen bé-relve a' szent Pál Apostol intése; *Aron-is meg-vegyétek az alkalmatosságot*; Leg-kivált-képpen a' Lelki dolgokra nézve; mivel az Lelki dolgok eléb, és fellyeb valók a' világiaknál: Keresétek előszől az Isten országát és annak igazságát. Azt mondva az Úr Christus: *Matth. 6. v. 33.* Miért kell pedig szorgalmasan, vigyázással minden dolgoknak alkalmatos véghez-vitelére térni? Meg-jelentetik itt a' szent Pál Apostolul ez-is; midőn így szól: *Mert a' napok gonoszok*; Gonoszok-

nak mondatnak a' napok, nem az Ő állattyokra, vagy Ő magokra nézve; mivel azok az Istentől teremtettek; és meg-tekinté az Isten valamit teremtett vala, és imé azok igen jók valának, ugy vagon meg-irva, *Gen: 1. 31.* De gonoszoknak mondatnak a' napok a' következendő okokért; Ugy-mint, tudni-illik:

(1.) *Propter Diaboli truculentiam;* az az: Az Őrdögnek Őldökléséért, ki eleitül fogva gonosz vólt; melly miatt a' földnek és a' tenger lakosinak jaj, a' mint jelenti szent János' Apostol *Apoc: 12. v. 12.* így szólván: Jaj a' földnek, és a' tenger lakosinak, mert le-szállott az Őrdög ti hozzátok, nagy haraggal tellyes, mint ki tudgya, hogy kevés ideje vagon; Mint az ordító Oroszlán széllyel jár.

kerefvén kit el-nyelleyen. *1. Pet: 5. v. 8.*
 Mit tselekedett legyen szent Jóbbal
 nyilván való, kit nehéz poklofság-
 gal, és egyéb fcele ostorozásokkal il-
 letet, mellyek alatt meg-átkozá szü-
 letésének napját, *C: 3. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6.*
 Nyilván való a' Satan mit tseleke-
 dett a' Sárának hét Férjeivel, kiker-
 meg-ölt mind mellőle, *Tob. 8.* Vilá-
 gos ez-is mit mivelte a' pogány Cana-
 nabéli aszszonyi állatnak leányával;
Matth: 15. Emlékezetben vagyon-
 az Abrahám leányával, mit tseleke-
 dett tizen nyoltz észtendeig, *Luc: 13.*
 Kinek gonofsága felől más időben-
 többet szóllok, és könyű sokaknak
 bõlts Irásokban erről sokat olvasni.

2. *Propter scandali frequentiam;*
 az az: A' botránkozásnak szapora-
 sagáért, avagy gyakorta valóságáért;

Nem is tsoda ez, mivel mindeze
gész világ gonoszban fekszik. *1. Job:*
5. v. 19. El-annyira, hogy nints em-
ber, a' ki ne vétkezzék *1. Reg: 8. v. 19.*
Mindnyájan el-hanyatlottanak és
edgyütt haszontalanokká lettenek,
nintsen a' ki jót tselekedgyék, nin-
tsen tsak egy is. Így panaszolkodik
az Ur, *Pfal: 14. v. 23. Rom. 3. v. 12.*
Mely miatt e' világnak jajlészzen; az
mint Idvőzítőnk bé-hozza Sz. Ma-
thénál *18. v. 7.* így szólván: Jajez
világnak a' botránkozások miatt:
Mert szükség hogy legyenek botrán-
kozások. De jaj az embernek, a' ki
által lészzen; Valaki meg-borrán-
koztat edgyet, ez kitsinyek közzül,
a' kik én bennem hisznek, jób volna
inkáb, ha az ő nyakára egy malom,
kő köttetnék, és a' tengerbe vettet-

nék.

nék. *Vide Marc. 9. v. 42. Luc: 17. vers: 1.*

3. *Propter hominum miseriam*; az az: Az embereknek nyomoruságáért; Kik e' földnek kerektségén külföld-külföld-fele nyomoruságokkal illetetnek; kiyáltképpen az Istennek hivei; kiknek e' világon sok kereszt-viselés és öldözés nagyobb részére dolgok és állapottyok; Mert valakik kegyessen akarnak élni, az JESUS CHRISTUSBAN, öldözést szenvednek, *2. Timoth: 3. v. 12.* Gyűlötségben vagyon életek e' világiak előtt: az mint Idvözítőnk meg-jövendőlte vala így szólván: *Sirtok ti és jajgatok, e' világ ellenben örül. Johan: 16. vers: 15.*

Erre nézett-szent Job Patriárka, hogy így szólla: Az aszszonyi-állat.

rul született ember rövid életű,
és sok nyavalyákkal teli; *Job: c. 14.*
v. 1. Ugyan erről gondolkodván,
Anselmus régi szent Tanító, eze-
ket mondá: *Dies malos, duae res faci-*
unt, Malitia & Miseria. azaz: A' na-
pokat gonoszokká tészik két dol-
gok, a' gonoszság és nyomoruság.
Ezt pedig, hogy a' napok gonoszok-
nak mondatnak, a' Rhetoricusok
bőlt szövegei szerint, így kell meg-
értenünk; Ez vagyon Synecdochi-
cè: azaz: Egybe-foglalás-képpen;
vévén azt, a' mi benne leendő; a' bé-
foglalóért. Mikor azért vagy a' go-
nosz pokol-béli ördög miatt vala-
kiknek vagyon bántások vagy bo-
tránkozások e' világ miatt, szomorú
állapottok, Vagy pediglen egyéb
testi nyavalyájok miatt, nehéz fáj-

dalmok így szoktanak szólni; gonosz időre jutottunk és gonosz napok ezek, holott a' napok, vagy idők soha magokban nem gonoszok hanem csak az emberek közönséges szónokai, hozzák így bé: azokhoz képest szólt az Apostol is ilyen formán.

§. Nem hejában-való ez oktatás az Apostolnak, mikor így szól: vizsgáljátok a' szaktételeket; *Arron is megvegyétek az alkalmatosságot; Mert, haszontalan dologért avagy marháért nem szoktunk pénzt adni, hanem a' mellyet józnak, és haszonnal valónak ismerjük és látunk lenni, annál inkább meg akarunk fáradni. Minden kétség nélkül javokra fog szolgálni azoknak, ha az alkalmatosságot meg-tartják, és tiszték szerint való*

dolgokat az alkalmas időkben kezdik elerőlködvén véghez vinni. Akar testiék, s' akar lelkiek, akar otthon valók s' akar pediglen kívül valók legyenek azok. Igen idevaló szólni bölts Syrak *cap. 4. v. 23.* ezt mondván: Meg-tarts az alkalmatosságot, és oltalmazd magadat a' gonosztól. Ezt pediglen az alkalmatosságot, mellyről emlekezik itt az Apostol, és így ínt ennek megtartására; *Arron-is meg-vegyétek az alkalmatosságot;* Az időknek folyása, és rendi-szerint, nem kell ezt keressünk.

(1.) *In tempore praterito;* az az: Az el-múlt időben; mivel az mi el-múlt, azt vissza nem hozhatni; mint az el-lővőrt nyilat hátra nem térithetni. A' pogány bölts Cicero

effelől így szólott: *De prateritis non est quarendum*: az az: Az el-múltakról nem kell kérdészkedni; Okát adgya azon bõltsezt mondván: *Non potest dies esse sapius, qui semel fuit*; az az: Nem lehet az nap gyakran az melly egyszer vólt. Majd szintén olyan, a' ki az el-múlt alkalmatosságot ohajtya, mint a' parázna ki az õ szüzességét, avagy jámborságát sirattya, melly tõle el kõlt. Ovidius Poeta mondása igen ide illik, ha tsak néminémű hasonlatosság szerint vészszük-is, melly így vagon:

Nec qua praterijt, cursu revocabitur unda,

Nec qua praterijt, hora redire potest. az az:

Sem, a' mely viz folyásával el ment, vízszá nem hozattathatik;

Sem

Sem a' melly óra el-múlt, hátra
nem térhet.

Sokan ha lehetséges lehetne, megfordítanak ha Sák volna, gyakran tőlök el-múlt alkalmatosságokat, ezekben el-múlt dolgoknak nagy kár-vallások miatt. Az illyetének magok károkkal tanullynak az ok-talan néminémű állatoktól; (1.) *Vagy az méhektől, kik felől azt írja Plinius lib: 11, cap: 7. & 10. Apes per-agunt opus suum non statis diebus sed quoties caeli commoditas invitatur. Ita sua quaeq; rapienda est occasio tempore;* azaz: A' méhek az ő munkájokat nem meg-állott napokban téstik, hanem valamennyiszor a' levegő Egnek alkalmatossága bé-hozza; Így minden alkalmatosság az ő idejében elő-véjendő; (2.) *Vagy pedig*

tanulnyanak az Hangyáktól, kikhez így igazittya bölts Salamon által az Ur, *Prov: cap. 6, v. 6. 7. 8.* mondván: Eredgy-el az Hangyákhoz; ő te rest ember, nézd-meg az ő útait, és tanuld-meg; holott ő néki nintsen vezére, igazgatója, avagy Ura; még-is imé nyárban szerzi-meg az ő ételét, meg-szerzi aratáskor az ő eledelét; Melly szégyen dolog, az okos-lelkű embernek; hogy némely okatlan állatok fellyül halladgyák? Az ilyeneknek mondgya dorgálás-képpen, s' jól szent Dávid *Pfal: 32, v: 9.* Ne legyetek ollyaténok; mint a' Ló, és mint az Őszvér, kiknek nintsen értelmek. Nem kell még-is az alkalmatosságot, a' mellynek meg-vévéfere int a' szent Pál Apostol; keressünk.

(2.) *Intempore futuro*; az az: Az
 követezendő időben; Melly felő
 a' bõltsek így szoktak szállani, ki-
 váltképpen bõlts Salamon, *Proverb:*
c. 27. v. 1. Ne ditsekedgyél az holna-
 pi napról, mert nem tudod, mit hoz
 a' nap te reád; Sz, Jakab Apostol pe-
 dig, ugyan által látván némelleyek
 nek oktalán követezendő dolgok
 ban való bizodalnokar, így száll né-
 kiek *cap: 4. v. 13. 14.* Nosza immár-
 ti, kik ezt mondgyátok: Ma, vagy
 holnap el-megyünk amaz Városba;
 És ott esztendeig lakunk, és keres-
 kedünk, és nyereségünk lészen, kik
 nem tudgyátok mitsoda következik
 másodnapra, Mert mitsoda a' ri-éle-
 terek; olyan mint a' párah, melly
 edgy kevés ideig tart, az után sem-
 mivé lészen.

§. Egy *Messodanus* nevű, tiszte-
letes ember felől olvasom, mikor
egy jó akarója más napra vendégseg-
ben hitta volna őtet, ő monda néki:
Miert hisz engem holnapra, kinek
sok eszrendőktől fogva hólnapja
nem volt; De az halálnak jövetelét
minden napon vártam, melly mi u-
tánnunk szüntelen oládkodik, míg
minket gondolatlanokat, meg-
nyomjon; mellyet hoz bé *Gvidus*
Bituriensis, in host: Eccl: Bár tsak sokan
erről vennének példát, és életék-fo-
lyása szerint való dolgokat ehez ké-
pest rendelnék; nem bánnák meg
talám, a' mint nem kevesen gyakran
meg-sirattyák. El nem kerülheti
senki a' következendőt, és gyakran
hasznos nem tudni a' mi következik,
ugy-mond a' *Pogány bölts Cicero 3.*

De Natura Deorum. De kell keresnünk az alkalmatóságot, és fel-is talállyuk; Ugy-mint:

(3.) *In tempore praesenti*; az az: Az jelen való időben, a' mellyről a' Sz. Pál Apostol a' meg-hallott igékben fő-képpen szól, mondván: *Arron-is meg-vegyétek az alkalmatóságot, mert a' napok gonoszok*: Senki magát sem-mivel ne biztassa, nem-is biztathat-tya, hanem csak elmélkedni az idő-ről és a' napokról gondolkodni illik. Erre nézve *Bias* Tanító így szólla: *Vita tempus, ita metiendum, quasi & diu, & parum victuri simus*: az az: Az életnek idejér, úgy kell mérni, mint-ha sokáig, és kevesé élendők vol-nánk. *Teste Laertio Lib: 1. cap: 6.* Ezen gondolattyaából szólla így *Democri-tus-is*: *Pratiosissimum impendium tem-*

pus; az az: Hogy drágab költség az idő; ugy-mond Plutarchus (*in vita Antonij*.) Erts ide az jelen való alkalmas időt, a' mellyben az ember míg él, melly mindenekre hasznos. Szent Bernhard: (*sermone ad Scholares*) ennek drága vóltáról így ír; *Nemo vestrum parvi aestimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis, volat verbum irrevocabile; volat tempus irremabile; nec advertit insipiens quid amittat;* az az: Senki közzületek kintsinnek ne alitsa az időt, melly a' hivalkodó szókban meg-emésztetik. El-repül a' vizsza-hozhatatlan Ige; El-repül az hátra jöhetetlen idő, s' nem vész el; Bár fuffad-el elmédnek gyors gondolattal akar-minémű dolgot is; az jelen való időt arra

alkalmatosnak, és nem mást, találod: Ha valaha valamiért könyör-
gésed által a' te Istenedhez akarsz já-
rulni; Az jelen való időnek alkal-
matosságát vedd erre elő: Mert ezt
mondgya az Esaiás *cap. 49. v. 8.* Kel-
lemetes időben meghalgattalak én
tégedet. Imé most vagyon a' kelle-
metes idő, imé most vagyon az Id-
vőtségnek napja. Igen ide tartozik
imez szent Dávid tanítása, *Psal: 32.*
v. 6. Azért könyörögtenéked min-
den szent a' meg-találásnak idején.
Még-is erre valók emez szavai Esaiás
Prophétának mondván: Kereffétek
az Urat, mig meg-találtathatik, hi-
játok őtet segítségül még közel va-
gyon. *Cap: 55. v. 6.* Hogy ha bűneid-
nek úttyaírúl, az igazságnak ösvé-
nyére akarsz jutni, avagy találni? Az

jelen való időben igyekezzél erre, mert így szól bölts Syrák, *cap: 5. v. 8. 9.* Ne hallogasd az Urhoz való meg térésedet, és egy napról másra ne vontassad; Mert hirtelenséggel eljő az Urnak haragja, mellyel meg rontatól, mikoron arról nem gondolkodnál; Holtod után ez meg nem lehet, ezt meg-értheted a' gazdagnak példájából. *Luc: 16.*

Akar pedig len a' te Idvősségesen való ki-múlásodhoz készülni igyekezzél, az jelen való időt el ne müllassad; mivel egyéb-aránt kárát valod, oka, mert így ébreget bölts Syrák, *c. 14. v. 12.* Meg-emlekezzél róla, hogy az halál nem késik, és az halálnak végezett ideje, nintsen megjelentve tenéked; Ember az ō végér nem tudgya, mint az halak meg-fo-

gattatnak a' gonosz horoggal, és az madarak a' törben; Igy fogattatnak meg az emberek a' gonosz időben, mikor környül vészti őket, nagy hirtelenséggel *Eccl: c. 9.* Vagy az Istent fel találni kívánnyad? az jelen való időben keresed ő Felségét mulatás nélkül; Vigyázzván amaz *Esaiás'* Prophetánaktanítására, midőn így szól: *c. 55. v. 6. 7.* Keresésétek az Urat mig meg találtatik, hijátok segítségül őtet, mig közel vagyon. Vagy pediglen akar minémű világi dolgokban, valaki igyekezik hasznosan elő menni, szükséges az jelen való idő, és alkalmatosság; mivel azelőtt meg hallók, mindeneknek ideje vagyon.

NB. Nyárban vagyon ideje az Hárs hántásnak, egyébkor a' fájához

kaptsollya az héja magát; Nyárban
 szokták Pünkösdtájban, a' szép Ró-
 sát szedni, az ő idejében, az után el-
 hull és hervad; Sarlós Boldog Asz-
 szony napja tájban nyárban szokás
 elkezdeni az Aratást, és így télre
 való eleséget szerezni; Egyed napja
 felé közelget el, a' Dio le verésnek
 ideje; Szent Mihály napja felé szok-
 ták derekassabban a' fákról le szedni
 a' gyümölcsöt, szent Mihály, és Sz.
 Márton napja közt, vagy on a' szőlő-
 szedésnek ideje, az után való napok-
 ban majd továbbra fel esztendő múl-
 ván, pusztá és mint egy meg fosztat-
 va léznek a' szőlő veszfzei; Télben
 szokás Jeget vágni és nyárra a' ver-
 mekben el tenni; Bőjt ideje és nyár
 hogy Indiákat, Ludákat, Gársákat,
 és Tyukokat ültetni, és azoknak ki-

tsinyit fel-nevelni, réltre el-múlik ezeknek idejek, mint a' fű kalzálásnak és széna takarásnak ideje.

Ez-szerint gondolkodgyon minden ember, életének minden napjaiban, minden dolgait tselekedgye az Ő idejében, számot tartson reá; Kitsinysegének idején tanullya meg a' Deáki tudományt, ha bõlts, és okos akar lenni Vénsegében-is, mivel a' mit az Jantsi meg-tanult, gyakran tssak azt tudgya az János-is; Iffiú-ságának idején mig erejében vagyon keressen, ha azt akarja, hogy légyen néki Őreg-korában-is, vagy nyavalyás-vóltában; mint a' Tobiás tselekedett, mig ideje vólt a' keresésnek és magát birta, szerzett Őszve pénzt, tiz Talentomnyit, mellyet hagyott és le-tett vólt Mediának földében.

Rages Városában Gabaelnél, mely-
ért Vénsegének és nyavalyának ide-
jén az ő fiát el küldötte és el-hozat-
ta. *Tob. c. 1. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. c. 9.
c. 10. c. 11. c. 12.*

Nyárban erőlködgyön az ember
keresni, míg ideje vagy on a' kenyér
keresésnek, és egyéb testi ráplálásra
való jónak, könnyeb nyárban, ha-
télben akarja hogy élhessen és fő-
képpen edgyüt felcivel; A' bőség-
nek idején emlekezik-meg a' szük-
ségnek idejéről, akkor takarjon, és
töltse-meg jókkal az ő házait, hogy
fogyatkozott állapotra ne jusson.,
vagy nehéz szűkséget ne szenved-
gyen, mint a' Joseph tselekedett Æ-
gyptomban, az hét bű Észrendők-
ben, annyit takart ő szve, hogy ő sz-
tán az hét következő szűk Ész-

tendőkbe elég volt, és másoknak is
a' kik oda folyamodtanak azokból
adakozott. *Gen. 41. c. 42. c. 43. c. 44.*

A' békefegynek idején, mig lehet
erősítse meg Várát és Városát, hog'
jobban meg állhasson és maradhasson
a' veszedelemnek idején; Mint
a' Dávid Király, ki minek-utánna
meg vette Sionnak Várát Jerusalemmel
mellett és ideje volt hozzája, sok építést
tőn a' kerétesen belől széllyel rajta. *2. Sam: 5. 9.* A' te ellenségeddel
minek-előtte szemben szállnál, és
read jövetelit látnád, ha te magad
javát kívánod; Mig időd vagy on
fegyveredet meg-élesítsed, puskáidat
is meg-töltsed, fegyver derekadat
fel-öltözzed, sisakodat fejedre
fel-tegyed, Lovaidat meg-abrakol-lyad,
tobzodástul magadat meg-

ojad,

ojad, kemény álmodat-is bár akkor
 el-hadgyad, Stráfalva készen várjad,
 Ha osztán el-érkezik, időn ezeket,
 hogy végben-vigyed, nem léfzen,
 sokáig várakozást mert ő dolgaiban
 nem téfzen. Rövid szókkal sokakat
 őszve-foglalván, e' világon minde-
 nekre igen hasznos az jelen való i-
 dőnek alkalmatossága, mellyet egy-
 szer el-múlatván az ember; *Vagy* az
 után nem olly jól, és helyesen esik az
 ő dolga, *Vagy* pedig len soha olly al-
 kalmatosság, el-múlt és el-halladott
 dolgainak véghez-vitelére nem a-
 dattatik; Ez meg-hallott Szentsé-
 ges Igéknek eddig meg-magyarázot
 rendiben bé-foglaltatnak, és bé-re-
 kesztetve vadnak, im ez két Tanul-
 ságok, úgy-mint:

(1.) *Præciosa est temporis opportunitas.* azaz: Drága az Időnek alkalmazossága; Ez azzal jelentetik, hogy az Apostol imigyen szól vala: *Ar-ron-is meg-vegyétek az alkalmazosságot;* szókás ez, a' minek mikor árra vagyon, vagy a' mit árron kell megvenni. Az, vagy jó, vagy pedig szükséges; Így azért mivel az időnek jelen való alkalmazossága igen jó, az előtt bőségesen meg értők minden dolgoknak véghez-vitelére, és fölötté szükséges-is, mert nem mindenkor vagyon minden dolgokra hasznosan egy aránt való alkalmazosság. De valamint hogy minden testnek a' természetül tulajdon képpen vagyon rendeltetett helye; Így az időnek külömb-külobb részei is, külömb külömb tselekedetkre valók

Igen

Igen könnyű a' kedves hasznos alkalmazatosságokat el-vesztetni és elmúlatni; De ellenben fölötte nehéz azokat fel-találni, Plinius így ír *lib: 16. cap. 6.*

Igy könnyen el-múlatták az Jerusalemnnek lakosi az ō meg-látogatásoknak napját, és idejét, melly az ō meg-tartásokra való volt *Luc. 19.* De az uran el-jövéen az Urnak ellenek való haragja, nehéz volt fel-találni. Az alkalmazatóságnak drága volta fel-ől így szól vala Dionysius, *Lib: 43. Plura negotia opportunitate occasionum, quam viribus sunt recte confecta;* az az: Több dolgok az alkalmazatóság által, hogy sem az erők által jól vitetternek végben. Ennek drága voltát úgy ismérheti-meg az ember, midőn minden dolgoknak

végben-vitelekre való alkalmatof-
ságokat meg-tart, nem hallogatty a
azt Télre, a' minek Nyárban vagy on
ideje, sem pedig azt Nyárra, a' minek
Télben vagy on ideje, sem az minek
Őszfel vagy on ideje azt ki-keletre
nem hallasztva, sem viszont a' minek
kikeletkor ideje, azt az hives Őszre;
Hanem mi deneket az Ő idejében
meg-tselekedik, a' mint lám az jó Isten
mindenekre alkalmatofságot
szolgáltat. Ugy vészti-meg mint egy
árron az alkalmatofságot. Azokta-
lan állatok az Ő idejekre számot tar-
tanak, el-jőnek, és dolgokat tsele-
keszik, és ismég idejek el-jővén el-
mennek; Azért mondgya a' Sere-
geknek Ura Istene ezeket Jeremiás'
Propheta által, *cap: 8. v. 7.* Még az
Eszterag-is az Egben meg isméri az

ő idejét, és a' Gerlicze, és a' Fetske, és a' Daru, tudgyák mikor el kell menni, az én népem pedig nem ismeri az Urnak itéletit.

(2.) *Fructuosa est temporis conservabilitas*; az az: Hasznos az időnek meg-tartása; Ez abból jő-ki, hogy az Apostol imigyen szól: *Arron is meg-vegyétek az alkalmatóságot, mert a' napok gonoszok.* Okát adgya itt az idő alkalmatóságának meg-tartása, mert jó és szükséges. Sokszor igaz azért jó meg-tartani az alkalmatóságot és a' mi szükséges az ő idejében végben vinni, Mivel ez nyilvánvaló, hogy néha az háboruságos gonosz napok, ellent vernek némelly dolgoknak végben-vitelében; Néha pedig a' nyavalyás dőgleletes idők szereznek alkalmatóságot, hogy

sok dolgok végben nem vitettet-
hernek; Néha ismét más állapotok.
Azért a mikor minek ideje el-jő,
és az alkalmatosság hozza csak vé-
gezze ember dolgait, úgy vészi hasz-
nát azoknak. Így az hangyák hogy
nyárban győjteneek elefeget mikor
idejeket láttják, használ nékiek tél-
ben. Es még az ellenség előtt el-
menni és szaladni addig mig nem el-
érkezett, és hideg nintsen, jó szalad-
ni és alkalmatos, egyéb-aránt az hi-
deg Téli rövid napok alkalmatla-
nok. Azért mondgya Idvőzitőnk
ezeket, *Matth: 24* Imádkozzatok,
hogy Télben ne légyen futástok.

III. Diligens voluntatis divinæ consideratio;

azaz:

AZ Isten akarattjának szorgalmas meg-gondolása; Erről immár így szól az Apostol a' fel-vött Igékben: *Annak-okáért ne legyetek esztelenek, hanem meg-értsétek mi légyen az Urnak akarattya.* Erről gondolkodni és elmélkedni, mindenek felett szükségesebb volna a' Keresztyn embernek; hogy ezt tudván, tselekedné telyes tehersege szerint, hogy az Urnak kedvéből és kegyelméből ki ne esnék, hanem inkább az Ő szent akarattjának tselekedetiben forgolódván, a' mennyeknek Országában juthatna, a' mint ez ú.

ton járó reá-is találhat; Idvezitőnk
imez tanításából meg-tanulhatryuk
*Matth: 7. v. 21. Nem minden a' ki azt
mondgya énnékem Uram, Uram, mégyen
bé menyországban, hanem a' ki tseleke-
szi az én Mennyei Atyámnak akarat-
tyát. Nagyob értelemnek-okáért,*
mivel hogy, tsak ugy hozza-bé az
Apostol közönségesen az Istennek
akarattya-felől való tanítását, és
nem fejt meg, bizonyos dolog, a-
vagy példa által. Azért okot ad reá,
hogy meg gondollyuk hány-képpen
irattassék le az Istennek szent aka-
rattya. Le.irattatik ilyen módon:

(1.) *Genericè*; az az: Közönséges
képpen, nem nével nevezendő-kép-
pen, a' mint itt-is az el-olvasztott
szent Igékben az Apostol az Urnak
szent akarattya felől szól, mond.

ván: *Annak-okáért ne legyetek esztele-
nek, hanem meg-érsétek mi legyen az
Urnak akarattya:*

Az hol hallyuk az Urnak akarat-
tya-felől csak köszönségeffen szólla-
ni; nem mondgya bé-hozás-kép-
pen, Ez, emez, amaz az Urnak aka-
rattya, nem emez, nem amaz. Majd
szintén olyan formán vagy on ez,
mint Moyses Propheta régenten az
Isten népének szöll vala az Ur aka-
rattya-felől, mondván: Hogy ha-
szorgalmatossággal halgatándod az
te Uradnak Istenednek szavát, hogy
meg-őrizzed, és meg-telleyesíted
mindē parantsolatit, a'melleyeket én
ma parantsolok tenéked; Tehát té-
ged a' te Urad Istened e' földön min-
den népénél fellyeb valóvá téfszen:
Es szállanak te reád minden áldások:

Aldott lélsz a' Városban, és áldott lélsz a' mezőben, *Deut: 28.* E' szerint hallyuk közönsegeffen így szólla az Ur Ezechiel Propheta által, az Ő akarattya felől: A' ki az én Parantsolatimban jár, és az én Itéletemet meg. Őrizéndi, hogy igazságot tselekedgyék, ez az igaz, élve él. *cap: 18. v. 9.* Mely szentseges Igékben az Urnak akarattya felől vagyon emleket, de nem nevetésen ugyan; Továbbá még. is az Urnak szent akarattya le-irattatik ilyen. képpen.

(2.) *Specificè*; az az: Meg. nevezés. képpen; mellyre így igazit az Apostol emez szavaiban: *Hanem meg. értsétek mi légyen az Urnak akarattya*: hogy ottan ottan figyelmeztessen ennek értelmére és meg tanulására igyekeznénk, ez az Ő intésé.

nek sommája. Ezt külömben a' lelkes életű ember meg nem értheti, hanem ha neyén neveztetik; Kétség-nélkül itt a' szent Pál Apostol az Istennek a' Sinai hegyen két kő Táblán ki-adattatott Tiz parantsolatyára nézett, és mutatott; Mellyről vagy on emlekezet *Exod:cap:20.* Mivel ebből, avagy ebben szépen és világossan által-láthatni az Urnak akarattját; mint szintén egy Tükörben az ember, meg-láthattya maga személyét és képét (Melly Lelki Tükört, az Isten akarattya felől lám az hiveknek szemek eleiben tettem oda fel az első Irásomban, azért oda vigyázzanak.)

NB. Még-is nevezi szent Pál Apostol az Urnak akarattját mi legyen, *1. Thess: 4. v. 3.* így szólván:

Ez az Istennek akarattya, a' ti meg szen-
 teléstek, hogy meg-tartoztassátok maga-
 tokat a' paráznaságtul: Mert nem hi-
 vott minket az Isten tisztátalanságra,
 hanem a' szentségre. Nyilvánban
 hozza-elő az Istennek akarattját,
 mi légyen Michæas Propheta cap. 6.
 v. 8. ez szavaiban: Ember meg-mon-
 dotta tenéked az Isten mi légyen az jó, és
 mit kíván az Ur te tőled egyebet, hanem
 hogy igazságot tselekedjél: szeressed az
 irgalmasságot. Ezt mondgya maga-
 az Ur Hosesas Prophetánál cap. 6. v. 6.
 Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot.
 Az Urnak nagy jó akarattya ez, hogy
 mindnyájan idvözüllyünk; melly
 felől ekképpen szól szent Pál Apo-
 stol, 1. Timoth: cap: 2, v. 3. 4. Ez jó és
 kedves dolog, a' mi meg-tartó Istenünk e-
 lőtt, ki minden embereket akar idvözül-

ni; és az igazságnak ismémentire juttatni. Vagyon akarattya erre is a Seregeknek Ura Istenének; hogy mindenek az jóban foglalatofok legyenek; Mert ezeket mondgya szent Pál Apostol, Eph: 2. v. 10. EŐ alkotmányi vagyunk, kik teremtettünk az JESUS Christusban az jó tselekedetkre, mellyeket készített az Isten, hogy azokban járnánk. Kévánnya az UR mindeneknek meg-maradását, Es' azért tanit így szent Dávid Psal: 37. v. 27. Távozzál-el a gonosztul, és tselekedgyél jót, és meg-maradando léssz esz mind örökké. Leg-kivált-képpen mivel ez kis irásomban, ez fel-tött Czi-lom, hogy e' világon élő keresztyén emberek, a' szerentsésen való járás-r. a meg-tanittassanak, a' fel-vőtt I-gének értelme által. Azért igen

szükséges ezt meg-nyerni, és fel-találni kívánoknak, tellyes életeknek rendiben, hogy szorgalmatossan az Istennek igéjét tanulják és olvassák, mellyben az Istennek akarattját írva találják; mert mindeneket valamellyeket tselekedni kíván, parantsol, vagy pedig len tilt, abban az Ur akarattja. Oka pedig hogy sokan az Istennek akarattját eszekben nem vehetik, és nem-is tudják, ez:

Insipientia; az az: A' tudatlanság; E' végre mondgya az Apostol ezeket: *Annak-okaért ne legyetek esztelenek*. Illyenek pedig sokan találhatnak; és ezek azok; lehetnek: *Rész-szerint*, kik gyermeksegektől fogva a' Deáki tudománynak megtanulására magokat nem adják, sem pedig az Isten Igéjének tiszták.

és hivatalyok-szerint szorgalmatos-
 san-való halgatására és tanulására
 nem igyekeznek, mikor idejek va-
 gyon-is, meg nem gondolván; hogy
 az kik Istentől vadnak, az Istennek
 Igéjét halgattyák. *Joh: 8. v. 47. Rész-
 szerint* pedig len ezek azok, kik vi-
 lági jókban fölöttéb való foglalato-
 totságok miatt, az Isten akarattya-
 nak meg-tanulásátul el-vonyattat-
 nak; Es így az Isten hivatallyát ki-
 tsinyért meg-vevük, mellynek nagy
 kárát vallyák, mint meg-mutattya-
 amaz hivatalosoknak példájok, kik-
 ről így szól szent Lukács *6. 14.* Edgy-
 ember készite nagy Vatsorát, és hi-
 va-fok Vendéget. Es el-küldé szöl-
 gáját a' vatsorának idején, hogy meg-
 mondaná az hivatalosoknak: Jer-
 tek el, mert immár mindenek el-

készítettek; Es mindnyájan egyen-
lő-képpen kezdék magokat mente-
getni; Az első monda: Szántó föl-
det vettem, és ki kell mennem, hogy
azt meg-lássam, kérlek ments- meg
engemet. A' másik monda: Őt iga-
bar not vöttem, és el- megyek, hogy
meg- probállvam, kérlek tégedet
ments- meg engemet. Az harmadik
monda: Feleséget hoztam, és annak
okaért nem meherék; Ezek után
monda a' nagy vatsorát készítő em-
ber: Mondom néktek hogy egy- is
az hivatalos férfiak között nem ko-
stollya- meg az én Vatsorámat; Il-
lyen és egyéb szomorú következ-
hető sorsoknak, vagy állapottyok-
nak, úgy láttyuk, önnön magok o-
kai az emberek, szintén úgy mint
Judás az ő maga halálának és el- kár-

hozásának, hogy tudni-illik szánt-
szándékkal meg-vonnyák magokat
az jóktul, és magok tettzéseik-
szerint, világi módon tudatlanul élnek,
s' Isteni tudományban nem akarnak
éppülni sem kicsiny, sem nagy ko-
rokban..

Viszont ismég, hogy némelyek
Őszve-vészik, és meg-tudgyák az I-
sten akarattját mi légyen, és tellyes
kivánságát, oka, ugy-mint az embe-
rekben ez;

Scientia; azaz: A' Tudomány;
Ezért mondgya továbbá az Apostol:
Annak-okaért ne legyetek esztelenek,
hanem meg-értsétek mi légyen az Urnak
akarattja. Tudossak és értelmese-
k lehetnek az emberek az Isteni tuda-
mány által (az az szent Irás) melly
Őkéllelreessen fel-ékesítheti az em-

bert minden jó tselekedetre. *2. Tim.*
1. v. 3. v. 16.

Hogy ha ottan ottan tanulják, avagy alázatossággal bé-vészik a' bé-oltatott beszédet, melly meg-tart-hattya a' Lelkeket. *Jac: 1. v. 2.* En annak-okaért bővebben itten nē nyújtom, az Isten akarattya felől való beszédemet Irásomban, mivel ugy soha senki elő nem hozhattya, sem pedig le nem irhattya, mint az Ur írva hadra, és naponként prædikáltatya az ō szolgálai által; Az ō és U) Testamentomban, a' Sz. Bibliában, a' ki keresni akarja, és az ō meg-tartó Istenének kedves akarattya szerint élni igyekezik, szépen fel-találtya. Es így ō, az ō édes Istenének igazán érhet, melly élete után Isten kegyelméből idvezülhet-is.

IV. Temperans vitæ Institutio; az az:

AZ életnek mértékletes rendelése; Erre imez Igékben tanít az Apostol: *Es meg ne részegedgyetek a' bornak miatta; mellyben bujalkodás vagyón; hanem inkább tellyesedgyetek bé Sz. Lélekkel; szólván ti magatok közt éneklések; és Isteni ditsiretek által; és Lelki Énekek által; Enekelvén, és ditsiretet mondván az Urnak szivetekből. Ez szentséges Igékben az életnek mértékletesen való rendire intetnek ez világon lévő hivek.*

(1.) *Prohibitivè; az az: Megtiltva, mitül tiltassanak meg a' Keresztényének; arról így szól az Apostol: Meg ne részegedgyetek a' bornak miatta, mellyben bujalkodás vagyón. Nem*

tilal-

tilalmaztalak ugyan ezzel a' bornak meg-ivása módgyával; Erre teremti és adgya az Isten, hogy az ember élyen véle, de módgyával, az ő te-
stének táplálására. Hanem a' bor által való részegséget és tobzodást til-
tya: Az ollyant; a' minéműről Esaiás
Propheta így szól: *cap. 5. v. 11, 12.*
Jaj azoknak, a' kik jó reggel fel-ke-
nek; hogy részekedgyenek, és mű-
látanak a' bor mellett mind estvéig,
hogy a' bor fel-gerjeszse őket. O-
kát is adgya pedig a' részegség tilal-
mának, ez szavaiban: *Mellyben bu-
jálkodás vagyon.* Szóll Jeremiás Pro-
pheta által maga az Isten, a' részeg-
által történt; illyen dolognak indu-
lattyáról, *cap. 5. v. 7. 8.* mondván:
*Mihelyt meg-elégitem őket azonnal pa-
ráználkodnak; és nagy sereggel a' paráz-*

nák házába gyűlnek. Mint a' kővérlovak, mellyek reggel eleget észnek, olyanok voltak, ki-ki mind az ő felebaráttya Feleségére nyerit. Jól és helyesen való tanítása volt ez Hyeronimusnak, *Ebrietas aperit Januam ad omnium generum flagitia precipuè flammam libidinis.* az az: A' részegség ajtót nyit minden-némű vétkekre, kiváltképpen a' bujálkodásnak lángjaira. Megmutattya ezt az Holofernes példája. Ki részegségének idején bujálkodásra indult, akarván rútúl tselekedni az Judit Afiszonnyal. *Judit: 13. 1.* Ugyan ebből történik akadály a' az buzgoságos Istenhez való könyörgésnek, hogy ember nem teheti, ugya' mint kellene. Azért mondgya Sz. Péter Apostol *1. Pet. 4.* Legyetek azért józanok, és vigyázok, hogy

imádkozhassatok. Sőt ezekben, és értelmekben is megtántorit az részegség fokakat. E' végre mondgya Hoseas Propheta *cap. 4. v. 11.* ezeket. A' Bor, a' Must elvette ezeket; Szerez veszedelmet is, mint a' Dús gazdag példája előnkben adgya, *Luc: 16.*

§. Továbbá, még is a' mértékletessen való életnek rendire intetnek az hivek az Apostol által.

(2.) *Imperativè*; az az: Parantsolva; Mint parantsollya pedig az életnek rendit; Emezt szavaiban foglallya bé az Apostol: *Hanem inkább tellyesedgyetek bé Szent Lélekkel, szólván ti magatok közt éneklések és Isteni ditsiretek által, és Lelki éneklések által; Enekelvén és ditsiretet mondván az Urnak szivetekből. A' Szeni Lélek*

által.

által, hogy lehessen az Hivék Isteni ditsiret mondások és lelki éneklések, nem különben, hanem, a' tiszta szentseges élethez követése által tellyesednek Szent Lélekkel; Legyenek edgyező akarattal; ennekfelette az Imádságban, és Isteni szolgálatban foglalatások, mint a' szent Apostolok efféle magok viseléséért felruháztattanak a' szent Léleknek ajándékival, és így lőtte nek alkalmasok minden szentseges dolgoknak véghezvitelére, Act 2. Ilyetén életűek mondóm legyenek, és elvélzik a' Szent Léleknek maulasztyát. Isteni szép ditsireteket osztán, mind házokban, házok-nép között, s' mind pedig len közönsegesen a' gyülekezerben, edgyütt, az Egyházi éneklésekkel mondgyanak,

az mint szintén kívánnya és parantsollya az Ur az Apostol által. Nem szégyen ez, noha némelleyek értetlen-segek miatt, tsúfságnak tartják, ha a' kösség-bélieket látrják, vagy hallják örvendezni ének mondások által; Hanem inkább ditsiretes dolog, az hol ilyen szokás vagon, vagy hallatik. Azért ezt ne mondgyuk, hogy az Ur előtt kedves nem volna az hiveknek Ditsiret monda-

lok; Kivált-képpen midőn Lelki buzgoságból, és szübéli tökéletes jó indulatból jönnek ki, és származnak, az Istennek nagyságos dolgainak és méltóságos Szent Nevének felmagasztalására és ki terjesztésére rendeltetnek. Leg fő-képpen az Ur ha jól gondolkodunk az embernek nyelvét az Ő szájában azért ad-

ta, hogy ō Felsége szent Nevének fel-
 magasztalására szolgályn azzal;
 Meg-emlekezett erről Szent Dávid
 Király és Propheta, így szólván:
 Azért énekellyetek Istennek a' mi erőf-
 segünknek, vigadgyatok az Jákob Iste-
 nének, vegyetek éneklő szerzősámokat,
 vegyetek dobot, gyönjörűséges hegedűt
 és lantot. Enekellyetek az új Hóldnak In-
 nepén kürtvel, a' rendeltetést Innepen,
 a' mi Innepünknek napján, Psal: 81. v. 1.

2. 3. 4. Ide való emez örvendezéssel
 való Ditsiret mondása: *Alldgyad én*
*Lelkém az Urat, és mindenbelső része-
 im az ō Szent Nevét: Alldgyad én*
Lelkém az Urat, és el ne felelkezzeél sem-
mi jó-téteményéről, ki meg-kegyelmez
minden te bűneidnek, ki meg-gyogyította
minden betegségedet, Psal: 103. v. 1. 2.

Erre még másokat is serkenget az Ur akarattyaából szent Dávid, *Pfal: 106. v. 1. 2.* mondván: *Ditsirjérek az Urat, mert jó, mert mind örökké vagyok az ő Irgalmafsága. Kísoda mondhatnám az Urnak nagy erejét? Ditsirjétek az Urnak nevét.* Az Izrael népe minnek utánalátta volna az Urnak véle való kegyelmes tselekedetit, és az ő ellenségén való boszizú-állását az Pharao Király ellen, éneklést tőn, ilyen módon: *Éneklék az Urnak, mert az ő nagyságos hatalmafságát meg-jelentette, az Lovakat és Lovagokat a' Tengerbe vészté; En erőfégem, és én Enekem az UR, mert engemet meg-fabadita. Ez az énerős Istenem, ezt ditsirem, ez az én Atyámnak Istene, azért fel-magasztaom őtet.* *Exod: 15. v. 1. 2.* Ezt követték Debora és Barak,

az diadalom után, hogy megmen-
tette az Ur az ő népét az Jabin Ca-
naánnak Királyának kezéből, így
szólván: *Aldgyátok az Urat, mivel-
hogy az Izraelen esett, bőszerűt meg-ál-
lotta, a' népnek szabad akarat-szerint-
való engedelme által. Hallyátok meg Ki-
rályok, és főleitekben vegyétek Fejedel-
mek. Ez az Urnak éneket mondok,
és éneklek az Izrael URANAK
Istenének. Judic. 5. vers. 1. 2. 3.* Így

tselekedett a' Szüz Maria is látván
az Urnak rajta ki-terjedt jó-akarat-
tyát, monda Enékelvén: *Magasz-
tallya az én Lelkem az Urat. Esőrvén-
dez az én Lelkem; az én meg-tartó Iste-
nemben. Mert meg-tckintette az ő szól-
gáló Leányának alázatos állapottyát:
Mert imé engemet ez időtül fogva bol-
dognak mondnak minden Nemzetségek;*

Mert

Mert az hatalmas Isten én velem nagy-
ságos dolgokat tselekedék, és szent az Ő
Neve, Luc: 1. v. 46. 47. 48. Sok illye-
tén ide való példák vadnak a' Szent
Írásban edgyüt-is, másut-is, a' Bibliá-
nak olvasásiban az Hivék fel-talál-
lyák. Mellyekhez képest könyű az
Keresztyéneknek a' Szent Pál Apo-
stolnak intése-szerint, ez dologban
elő-menni, és így nagy szépen az é-
letnek mértékletes rendit meg-ta-
nolni, jól járni, és élni; Tettzik az
Urnak az mértékletes életű ember,
ki a' részegséget nem követi. E' vég-
re mondgya vala az Apostol ezeket
a' Theffalonicaban lakozóknak: De
mi kik napnak Fiai vagyunk, józa-
nok legyünk, felöltözvén az hitnek,
és szeretetnek Mely-vasában, és Si-
sak gyanánt az Idvősségnek re-

ménységébe, *1. Thessal: 5. v. 8.*

Tertzik ez-is, a' kinek gyönyörűsége vagyona' Ditsiret és Enek mondásban, az Urnak; Azért mondgya szent Dávid, *Psal: 147. v. 1. Ditsirjétek az Urat, mert jó ditsiretet mondani az mi Istenünknek: mert gyönyörűséges és illendő dolog a' ditsiret.* Eszébeveheti, ki-ki az hivek között, hogy nem Isten-szerint való azoknak életek, kik világi módon, az testnek kívánsági után indultanak, a' naponként való rút részegségekben és tobzodásokban gyönyörködnek, Istenekről el-felelkeznek, mindenféle undok szitkok, és hitván beszédek szájokban, az Isteni Ditsiret mondások, és Lelki Eneklések helyett. Nem illenek ezek az Istennek választottihoz. Azért részen ilyen-

képpen való tanitást a' szent Pál A-
postol, *Ephes: 5. v. 3. 4.* *Ingyen se ne-*
veztessek ti köztetek, mint nem illik az
Szentekekhez, a' rútság és bolond beszéd,
és irágárság, mellyek nem illenek, hanem
inkább hálá-adás. Meg-lásák az mots-
kos beszédű bor-iszákok, minden-
otsmány szavokról számot adnak,
és nehéz lészen állapottyok. Ezt e-
rősíti Idvőzítőnk Szent Máthénál,
12. v. 36. így szólván: *De mondom*
néktek, akar-mi bivalkodó beszédet szól-
lyanak az emberek, számot adnak arról
az Itélet napján. Vagyon azért imé
az hiveknek példájok, mellyhez al-
kalmaztathattyák magokat, és ugy
élhetnek az mint az Ur akarja. Mi-
kor egyéb dolgok nintsen, elő-ve-
gyék Isteni Ditsirerekkel tellyes'
Könyvetskéjeket, Eneken ditsir-

jék az Istent. Ezt leg-fő-képpen ezért parantsollya az Ur, hogy az emberek egyéb dolgoktól üresedvén, hivalkodva valami gonofságra ne indullyanak. Mert a' Bőltsek közönséges mondások is ezt tartya: *Homines nihil agendo malè agere discunt.* az az: Az emberek henyélvén gonoszt tanulnak tselekedni. Mint Sz. Dávid Király és Prophéta tanit, 2. *Samuel. c. 12.*

V. Fervens Gratiarum

Actio; azaz:

Buzgoságos hálá-adás, avagy hálá-adásoknak tselekedete. Erről végezetre így szól az Apostol intés-képpen az Híveknek: *Hálákat adgyatok mindenkoron mindenekért, a' mi Urunk Jesus Christusnak nevében, az Istennek és az Atyának; Mindenekről hadgya hogy tegyék az hálá-adást; Nem is ok-nélkül, mivel minden Lelki és testi jók, akar azok bőségesen, s' akar pedig szűkőn valók legyenek, a' mellyeket látnak és éreznek magokon, mind az Atya Istentől származnak. Mert ővé a' föld, és annak minden gazdagsága, 1. Cor: 10. v. 26. 27. 28. őtőle minden jó adomány, és minden tökéletes ajándék onnet fel-*

lyül vagyon, mint világosságnak Attyátul, kinel nintsen változás, sem változásnak árnyéka. *Jacob: c. 1. v. 17.* Ennek pedig az dolognak mindenkoron meg-kellene lenni, jól mondgya az Apostol; mivel minden szempillantásban az Istennek testi és lelki javaival, áldományival élnek és tápláltatnak; Es az Urnak egyéb-képpen való sok jó téteményivel látogartatnak-meg, ki tanulhattya előszámlálni. Akar azért ellenségektül való meg-szabadulásokat látsák és érezzék magokon, méltó az hála-adásra indulni nékiek. Mert az Izrael népe hálaakat adott az Urnak a' Pharao inségéből való ki-menete-
liért. *Exod: 15. v. 1. 2. 3. 4. 5.* Ezért, noha Jetro Papot ez jó nem illette; de még-is így az Istennek ada hálaát:

Aldott az Ur, ki meg-szabadított titeket az Ægyptombéliek kezéből; és Pharaó kezéből, ki meg-szabadította az Ő népét az Ægyptombéliek keze alól. *Exod: 18. v. 10.* Akar győzedelmeket szerentséssen vegyenek másokon; A' mint Josue tselekedék, ki hogy az Aj Városat, és minden ellene valóit látta, hogy Isten kezébe adta, és alája vetette. *Akkor Oltárt raka Josue az Izrael Urának Istenének az Ebal hegyen; Es áldozának azon égő áldozatot az Urnak, és áldozának hálá-adásnak áldozattját. Jos: cap: 8. v. 30.* Akar el-kezdett dolgoknak jó ki-menerelit vegyék eszekben; A' mint Dávid Király, hogy az Ő Fiának Salamonnak idejében építendő Templomhoz való népeknek jó akarattok-szerint, adakozá-

fokat látta volna, Őrvendeze az Ő lel-
kében, hogy az Ur az Ő sziveket erre
fel-indította, és így szólla az egész
fokaság előtt hálákat adván: *Aldott
vagyte, oh Izraelnek, mi Atyáinknak U-
ra Istene, öröktől fogva mind örökké. O
Uram tiéd a' nagyság, az hatalom, dicsősé-
ség, örökké valóság, és méltóság, mert
minden valami a' mennyben, és a' földön
vagyon. 1.Chron:c.29.v:10.11.* Akar
az Urnak bő-áldomásának gazdag-
ságát ki-terjedve magokon és kör-
nyülöttök tapaszttalják; Mint Já-
cob, ki szemlelvén az mellyekkel ki-
indúlt Lábántul az Jordán Vizénél,
meg-isméré az Urnak áldását érde-
me fölött lenni rajta, így szólla há-
láadás képpen: *Kissebb vagyok (U-
ram) minden te jó téteményidnél, és igaf-
ságodnál, mellyet tselekedtél a' te szöl-*

gáddal. Mert egy páltzával mentem,
vala által az Jordán vizén, mostan pedig
hét seregem vagyok. Gen: 32. v. 10. A-
kar nehéz nyavalyák után gyó-
gyulást és egészséget nyerjenek; Az
Istent magasztalni, és néki hálát ad-
ni meg-térjenek a' Samaritánussal,
Luc: 17. v. 15. 16. ezt így kívánnya,
Psal. 50. Hű segítségül engemet a' te
nyomoruságodnak napján, és én tégedet
meg-szabadítlak, és te engemet ditsőite-
ni fogsz. Akar nagy kár-vallásokat,
és nyomoruságokat szenvedgye-
nek, még is a' szent Jóbbal így szól-
lyanak: Az Ur adta, és az Ur vőtte
el is. Aldott legyen az Urnak neve.
c. 1. v. 21. Akar ételhez, és italhoz
kezdgyenek, hálá-adással nyúlly-
nak ezekhez; vévén erre példát az
Ur Christustól, ki meg-parantsolá

az Őret követő sokaságnak, hogy le-
 űlnének a' fűvön, és vevén az Őt ke-
 nyereket, az Egre fel-emelvén sze-
 meit, hálákat ada az Istennek, és mi-
 kor meg-szegte volna a' kenyereket,
 adá a' Tanítványoknak, és a' Tanít-
 ványok pedig a' sokaságnak. *Matth:*
14. v. 19. Akar pedig Etelektől, és
 Italoktól fel-kelleyenek, hálákat ad-
 gyanak ezekért-is hogy Őttenek és
 meg-elégedtenek; A' mint az Ur
 effelől ilyen parantsolatot adott ki
 Moyses Prophéta által; *Mikorn azért*
éjendel, és meg-elégedéndel, akkor ditsir-
jed a' te Uradat Istenedet: Deut. 8. v. 10.
 A' mint Samuel Prophéta idejében-
 is volt effle rend-tartás, addig nem
 Őtt a' kösség mig meg nem áldotta
 a' Lakodalmat. *1. Sam: 9. v. 13.* A-
 kar magzatokkal meg-látogattraffa-

nak az Úrtúl az Anna Asszonyal
hálákat adni Ő Felsegének el ne fe-
letkezzék, ki így tévé az Ő hálá- adó
Enkét a' Samuelért az Istennek:
*örül az én szívem az Urban. Az én szá-
jam meg-nyilatkozott az én ellenségem
ellen, mert én örvendek a' te szabaditá-
sodban. Nintsen senki olyan szent mint
az Ur, Sőt nintsen senki te kivüled, és
nintsen senki olyan erős mint a' mi Iste-
nünk. 1. Sam: 2. v. 1. 2. Akarköyör-
gésekben némelleyek meg-halgattat-
sának, el ne felejtsék az hálá- adást;
mint Daniel Prophéta, hogy néki az
Isten imádsága által meg-jelentette
a' ritkos dolgoknak magyarázattját.
így áldá az Istent érette: *Aldott lé-
gyen az Urnak neve örökké, és örökké
ővé a' böltsesség, és erő, És ő a' ki meg- vál-
toztattya az időket, és az időknék részeit.**

*Le-veti a' Királyokat, és szerez Királyo-
kat, ad böltseséget a' böltsenek, és értel-
met a' tudósoknak. Daniel. c. 2. v. 20. 21.*

Akar másokon Istennek kegyelmes
jó gond. viselését és áldomását ki ter-
jedve lássák, illik az Hiveknek hálá-
kat adni érette az Urnak, mint Mel-
chisedek Pap eleiben méne Abra-
hamnak, hogy érette az Isten néki a'
négy Pogány Királyokon győzedel-
met adott, és meg. szabadította az
Rabokat. Így szólla háláka. adván:
*Aldott az erős magasságos Isten, ki a' te
ellenségedet adta a' te kezédbe. Gen: 14.
v. 20.* Mindezekért és egyéb kegyel-
mes gondviseléséért, áldomásaért,
Atyai látogatásáért, és több elő szám-
lálhatatlan tsodálatos naponként
velünk közlendő és el-vőtt tseleke-
detiért, parantsollya az Apostol,

hogy

hogya' Keresztyének az Istennek szivekből hálákat adgyanak, hogy így szól: *Hálákat adgyatok mindenkoron mindenekről az Atyának, és az Istennek.* Ha ezeket tselekedik, az Istennek szét akarattyanak úttjában járnak; Mivel Szent Pál Apostola' Theffalonikabéliekhez ezeket írta: *Minden dolgokban hálákat adgyatok, mert ez az Istennek akarattya, a' Christus Jesus által tihozzátok, 1. Theff. c. 5. v. 18.*

Ez ötödik és utolsó béhozott tanítását az Apostoinak, több bővebb szókkal és dolgokkal nem újítom; Hanem csak ezt vegyék az Hívek itt észekben, Ez erre való tanítás legkiváltképpen, hogy a' rút háláadatanságnak vétkében ne találtaffanak. Es ekképpen mindaz kik rendelik életeknek folyását, jól élnek,

Isten

Isten kedve szerint és jól is járnak, mert az Urnak útain Igéje szerint létszen járások, és így holtok után az Istennek Országában lehet jutások.

§. Ezek az életnek öt közönséges rövideden megmagyaráztatott Regulái; mellyek szerint a többi között az Isten a Sz. Pál Apostol által parantsollya az Hivéknek, e világon hogy éllyenek és járjanak. En pedig kívánō ō Sz. felségétől a Seregeknek Ura Istenétől, Sz. lelkének hatalmas ereje, és gazdag kegyelme által, ügyigazgassa és vezérellye a Keresztvényeket, hog' megfoghassák az ō szenteséges oktatását, és olly okkal s módal élhessenek és járhasanak, hogy Szent kedvére légyen ez halandóságnak földén, és innét az halharat-

lanságnak földére, melly az élőké,
által-költözködhesenek; az hol az
Urnak Ortzája előtt az ő ditsősleges
Országában örvendezve
örökké élhesenek,
AMEN,

Isten kedve szerint és jól is járnak, mert az Urnak útain Igéje szerint létszen járások, és így holtok után az Istennek Országában lehet jutások.

§. Ezek az életnek öt közönséges rövideden megmagyaráztatott Regulái, mellyek szerint a többi között az Isten a Sz. Pál Apostol által parantsollya az Hivéknek, e világon hogy éllyenek és járjanak. En pedig kívánō ō Sz. felségétől a Seregeknek Ura Istenétől, Sz. lelkének hatalmas ereje, és gazdag kegyelme által, úgy igazgassa és vezérellye a Keresztyéneket, hog' megfoghassák az ō szenteséges oktatását, és olly okkal s módal élhessenek és járhasanak, hogy Szent kedvére légyen ez halandóságnak földén, és innét az halhatat-

107
löké,
ol az
feges

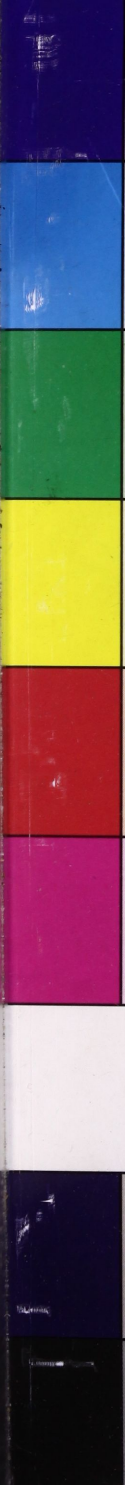
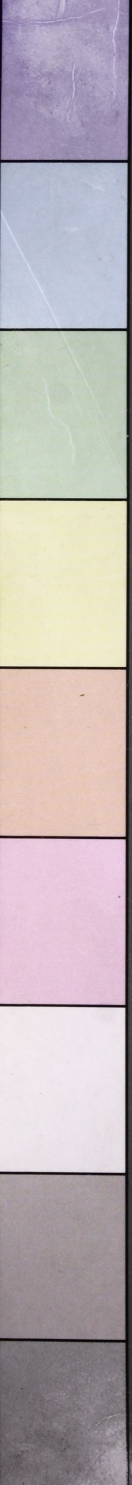
Inches 1 2 3 4 5 6 7

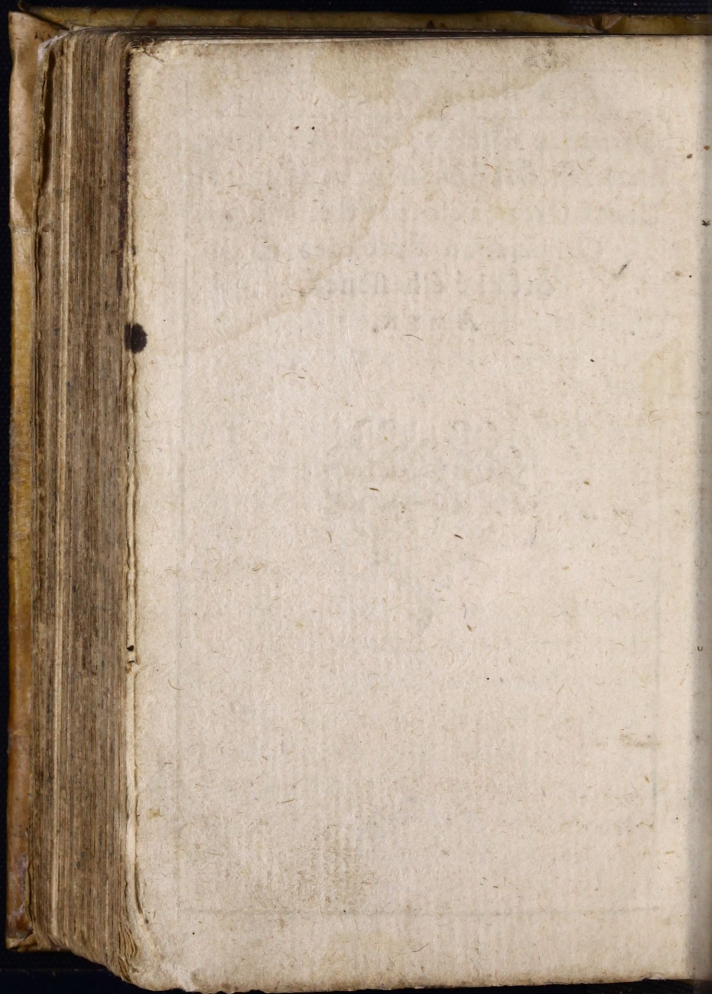
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Janusas

Vata kiket a hi nio hatalmas kirud
 eere, ash nem fel hatrah seminemir de.
 gessit. ex psal ge v i. A hi talorik
 az fel seges imek vjutebbu. a hatob.
 mas imek arnyhabannuygpek a

Rationes

1. Mut a mamrah eros okatma es eros
 bastyaja a 2 ut mondom aent cu
 a usnah. en okat mam vag. en erofe.
 gem. en o keme' birom.

2. Mut a hi ar a hi mindennemij ve.
 fedlembut hi sabadija aoi kiveit
 es aoi parnyavial ufar gnyu es hi
 federi mint valani pajat. a. 3. 4.
 mut o sabadit ny ufedet a madarap.
 nah ioritit. es a vifullmes logait,
 aoi parnyavial fedet hi tegidit, es
 aoi parnyei atav lepu okatmas. pa.
 is aoi igeny.

3. Mut aoi p. Angalio es bonaya eros
 parnyero laeat a o vcher. bogarohet
 ny. oniruk mindennemii vepel deni.
 ban, a. 11. 12. Mut aoi Angaliohak parny.
 eerte a' felok. bog oniruk tegidit mim.

minud en ce' uaid ban an ai ö luechben hor
dornich tegido. hoy möne üped are labu
idat an köben. et 2 pat 34 & 8 Jabort
far nur angela ai öls luech köranput
es mo Jabarditz öst.

Hafnai

1) ¹⁰ ¹⁰ ¹⁰ Meg luechben not a embenck
ebbit an uido may bit salabich. nem
riantush. maghat an dink ökalma
ala kennei kullö embenck vailge.
nem segichet. kolot hi sejiunge notheit
Jenni niverich. n n n

2) Inuul am hoy biral eyebit
nach an dink. erag alge nur hie dink
aiö hivanfagat 2 pat 37 v 3 Binalar
urban. es se luechiget got. labonal ei föt
don es ely hit nely elata

3) Vige fies haros maghat ebbit an uido.
nuran bit. hoy semit ne lilly semire.
mie buegiff bit. mit Jenni fide vepit
lue nem illet eyebit

Janusag

Valatichet an di is mit idullekufogben. di
adunak mind orokhe ny maras ai orokhe
yeh. 2 Jul 37 v 18 Efeni murarionthech.
Jehrah napjrit. ai orokhegech ny maras
mind orokhe.

Rationes

1 Met Jha othyan vepedelmes üdö ninerin
hoy ash ny gyalat taranak. es Jha
othyan chfy nem leht hoy ny nem ch-
giatromenk. & 19 ny nem gyalat tarnek
an ashe delmes üdöben. Jöt an chfyndike-
jibenis ny elegit stuh.

2 Met ny adunak kypit is anur ny eopia
ny hoy ha el efendik is ny ny ravusa
ai kived. hoy jennis ny nem roneark
& 23. 24. An igar embentk kypit an gyid
erof utrech ny es ai ucrit jentii, ha el
efendik ny nem roneark mit anuravap
ört ai kived.

3 Met an hiet lechet el vepci es ny emspoi
öht. ny hoy mind an jüst. jennis kyp-
nek & 20. de ar hiet lenk mind el vepnek
es an umak elhfygi nynt ai bara nyoban va.
lo korav ny emsp utrech es mit an jüst
jennis kypnik.

Janusas

Valahiket a hi is mlt. anhat got
lupa. es ny protalla anhat. pirokiet
hog mak epelit o hame ruzaphod genak
Jer 1293 Bironam usam e yronp
enyemet. laperemet. es aut protalof
an en pivenet. hog et hame ruzaphod genak

Racionis?

- 1 Mat a hi mind en hat jolen unyon
a ois selokhet. et Dat 125 R. v. An
hik birnak anhat. he palarofok hef.
nab. a selokhe legelof. metly ny nem
mordul. es mind orokhet ny marad nek
2 Mat isek anok ovend en hatnek a urban
a hiket hi o selokhe is mlt. et ab 3
18 En paly anurban ovend nek. es vige
lok an en ny pabadios ptenembu.
3 Mat a hiket a hi nemirovot. anhat
ois epijon a upe dektunet ranjora
mit a me for pabex vendl pect
jehot qz 12 v 3. an pten vknicht of
he epijon. mind a me for pabex

renditunt iurabat. et hinc et illuc
et in deprehensionem.

1675. Scilicet Maria Lempon dicitur et nob.

Anno 1673 Defonban,
Zulue Odönfi Roma Ferencz Jiam

Defpö Gygyban sic 10 et 11 mensis Februarii

Possidet hunc
Librum Ste-
phanus
ödönfi kor-
ma Anno
1689 die 10
Decembris

De oppido panto

Scilicet Kara Lempon
Szabanov 7 die 13

Magr Erdögy H. P. 10. 11. 12.
1678 die 10. 11. 12.

edmenten to terra k

A Hen ^{po spina}
virivola
nezuta ^{teovatom}
zil ^{si oddechol}

afrocanenitazi
nachral
to ^{no}
cic Kenenr tel

rozdeluch

rozdeli li k

